

De Duitsers bezetten Oostende 1915 De dag ging rustig voorbij. Er waren / weinig soldaten in de straten en de inwoners waren op wandel. Het was de hele dag erg druk in de openbare gelegenheden. Er gingen heel wat verhalen rond, het ene al geloofwaardiger dan het andere. Het valt op dat de mensen zo lichtgelovig zijn in oorlogstijd. Is dat omdat er geen contact is met de buitenwereld? De meeste fantastische verhalen komen tegenwoordig als het meest geloofwaardig over. Waren alleen maar de details waar, de geallieerden zouden de Duitsers al met Kerstmis verjaagd hebben. Gisteren stichtten de Duitsers brand in het Museum Stracké in Mariakerke. Een geluk dat de belangrijkste collecties al geruime tijd in veiligheid waren gebracht. In gewone tijden was dit mooie gebouw in de duinen het doel van vele wandelingen. Het leek de Duitsers dus nodig om tussen te komen zodat de Oostendse bevolking één van de mooiste plekken uit de omgeving kwijt speelde. Ter informatie: het Museum behoort toe aan een Duitser die de Belgische nationaliteit verkreeg en sinds veel jaren in Oostende woont. Vlak achter het Museum staat het kleine kerkje van Mariakerke dat het oudste is van de kust. Het dateert uit de 17de eeuw en bevat enkele merkwaardige schilderijen. Dat prachtig kleinood hebben de Duitsers geschonden. De torenspits hebben ze vernietigd. En waarom? Uit vernietigingsdrang? De artillerie was de hele dag actief. Ook nu nog hoor ik het schieten. Een paar minuten geleden zag ik de bliksemschichten in de richting van Leffinge. Ik vermoed dat de geallieerde linies dichterbij komen.	vrijdag 1 januari VPTs 73
Op bevel van de Kommandantur moet het stadsbestuur onderzoeken hoeveel wijn er in het bezit is van particulieren. Zij moeten de capaciteit van hun wijnkelders opgeven en weten nu al dat ze maar 10% voor eigen gebruik mogen houden. Elke fles die niet is aangegeven wordt in beslag genomen en per fles wordt nog een boete van 5 BEF aangerekend. / Begin november werd een bericht aangeplakt die eigenaars van duiventillen verplichtte om het aantal duiven op te geven. Onnodig te vertellen dat die eigenaars herhaaldelijk bezoek kregen van officieren die zo vriendelijk waren om telkens een dozijn <i>[of meer van die heerlijke vogels]</i> mee te nemen. Vandaag hoorde ik van stadsgenoten uit het Westerkwartier dat de Duitsers artillerie aan het opstellen zijn in Stene, op zo'n drie km van Oostende. Komen ze nog terug? Dit is alleszins geen goed teken.	zaterdag 2 januari VPTs 74
Van mensen die vorige week in Brugge waren, hoorde ik dat de Duitsers al het koper dat ze aantreffen, hebben meegenomen. In Oostende halen ze blikendozen op. Ik verwacht dat ze hier ook het koper zullen opeisen want ze hebben metaal nodig om patronen en granaten te vervaardigen. Laat ons hopen dat dit een teken is dat Duitsland aan de grond zit. Vandaag kreeg het stadsbestuur de opdracht om het aantal beschikbare bedden per persoon op te lijsten. Ik ken mensen bij wie soldaten ingekwartierd zijn en die aangevoerd hadden dat ze noch verwarming noch licht hadden. Geen nood! De soldaten van Wilhelm II brachten de volgende dag een kachel, kolen en petroleum mee en klaar was kees. Gewoon elders gestolen! Andere soldaten gingen naar het stadhuis om een rekvisitiebou voor een kachel, enz. De grote firma Valcke in de Kapellestraat is zo goed als failliet. Voor het eerst sinds ze hier zijn, had ik het geluk brood te eten dat niet gelijkt op	zondag 3 januari

brood voor de paarden. Het is samengesteld uit een mengeling van meel en gezifte rogge. Ik kan U verzekeren dat het lekker was en meer dan welkom bij ons allemaal. Aan het station wordt elke dag een officieel bericht aangeplakt die de echte toestand aan de verschillende fronten weergeeft. Iedereen mag die berichten lezen maar <i>[sinds vandaag is dit verboden. Het zou om een toespraak van de keizer kunnen gaan om zijn soldaten aan te moedigen. Die arme stakkers geloven alles wat hen wordt wijsgemaakt.]</i>¹ /	
Vandaag kreeg elke Oostendenaar het volgend bericht: STAD OOSTENDE² Dienst voor huisvesting van troepen ONDERZOEK De oorlogswetten leggen den inwoner de verplichting op de troepen huisvesting te verleen in zijne woning. In geval deze huisvesting niet met het meeste gemak en met den gewenschten spoed gedaan wordt, is de toepassing van strenge laat regelen te vreezen. Het feit heeft zich reeds voorgedaan op de Alfons Pieterslaan waar, op bevel der Duitsche Militaire Overheid, aan de inwoners een uur verleend werd om hunne woningen te ontruimen en de plaats af te staan aan de soldaten, die daar moesten ingekwartierd worden. Om den terugkeer van dergelijke feiten te voorkomen, en om spoedige maatregelen te kunnen nemen voor een gebeurlijke inkwartiering van troepen, heeft het stadsbestuur, 't akkoord van de Duitsche Militaire Overheid, besloten een onderzoek te doen, ten einde het getal beschikbare bedden in elk huis vast te stellen. Bij gevolg bidt [sic] ik U, voor wat U betreft de gevraagde inlichtingen op onderstaande vragenlijst te willen aanduiden. Oostende, den 3 Januari 1915 STAD OOSTENDE Dienst voor huisvesting van troepen Naam Voornamen Straat N° Aantal beschikbare bedden: enkel dubbel Handtekening Ik vraag me af of die van Brugge, Gent en Brussel ook die inlichtingen hebben moeten verschaffen? Een zaak is zeker: katholieke scholen en katholieke verenigingen zijn nog niet opgevorderd. Alle publieke gebouwen, met inbegrip van het Kursaal, de Schouwburg en de officiële scholen worden door de soldaten gebruikt. Waarom kunnen ook andere gebouwen alsook die van de stad niet eerst worden opgevorderd alvorens een beroep te doen op de inwoners? Die maatregelen zijn waarschijnlijk genomen in het vooruitzicht van de komst van verse troepen.	maandag 4 januari VPTs 75
De rekruten oefenen elke ochtend. Ze verzamelen op de hoeken van de straten die op de Alfons Pieterslaan uitkomen. Velen zijn erg jong (16 à 18 jaar). Vanmorgen zag	dinsdag 5 januari

¹ We volgen hier het Ms omdat het Ts in de context niet logisch is: " ... but it happened some days the commons are not allowed to read them. They are surely to explicit them, or perhaps the Ostend people to idiot to understand".

² In het Frans bij VP. Vertaling in SM, *De Plate*, jaargang 1995, p. 273.

ik er twee / met het hoofd volledig omzwachteld. Bij één van mijn kennissen zijn <i>[zeven]</i> soldaten ingekwartierd onder wie een grote, tengere jongen van 23 jaar. Gisteren vroeg hij aardappelen aan mijn vriend en beloofde er de volgende dag terug te geven. Mijn vriend gaf hem wat hij vroeg. - "Beloofd, zei de soldaat, zo niet mag je me dood schieten". Vanmorgen kreeg mijn vriend de aardappelen terug en zei: - "Ik ga je dus niet moeten dood schieten" waarop de soldaat <i>[stilletjes]</i> antwoordde: "Morgen zal het iemand anders zijn die het in jouw plaats zal doen want vandaag vertrek ik naar het front". Om drie uur verzamelden zo'n duizend soldaten aan de A. Pieterslaan waar ze op de tram naar het front werden gezet. Twee compagnies droegen een eigenaardig wapen bij zich, nl. een borstelstok. Waarvoor? Om er de geallieerden mee weg te vegen? Ik vermoed dat die stokken 's nachts worden gebruikt om de grond te sonderen in de omgeving van de ondergelopen gebieden. Vandaag kwam bij het stadsbestuur een brief van de Kommandatur aan waarin verboden werd de brug aan Plassendaele nog langer te gebruiken. Hoe kunnen de boeren uit de dorpen aan de andere kant van de Nieuwpoortvaart <i>[met hun groenten]</i> naar de markt van Oostende komen? Is het te verwonderen dat we genoeg beginnen krijgen van al die willekeurige maatregelen? En ik vrees dat we ons nog aan grote moeilijkheden mogen verwachten. Vermoedelijk rukken de geallieerden ten zuiden van Oostende op en wordt de stad nu geïsoleerd uit schrik voor spionnen.	VPTs 76
Het stadsbestuur werd gesommeerd een onderzoek te organiseren naar de wijnen in het bezit van privépersonen. Daartoe werden een aantal staatsambtenaren die momenteel zonder opdracht zitten, belast met huisbezoeken om het aantal flessen op te nemen. Het bericht waarin het stadsbestuur de bevolking hiervan op de hoogte moest stellen, / werd door de Kommandatur afgekeurd. Zodoende plakte de Kommandatuur een eigen tekst aan: BERICHT³ betreffende de aangifte van den voorraad in wijn en dergelijke De inwoners moeten voor 9n deze maand hunnen voorraad in wijn, Champagne en sterke dranken van alle soort bij bet Gemeentebestuur aangeven overeenkomstig de waarheid. Indien de eigenaars afwezig zijn, valt de verplichting van aangifte ten laste van de bestuurders, dienstboden, enz . De aangiften, welke ter gelegenheid van de navolgende kontrol, onvolledig zouden bevonden worden, en de verklaringen die, in strijd met de waarheid, in 't geheel niet gedaan zouden worden, zullen de inbeslagneming van den voorraad en de toepassing eener straf voor gevolg hebben. Oostende, den 5 januari 1915 De Stadskommandant, (get.) BITTINGER Kapitänleutnant Vandaag was er dan een opeisingsbrief voor een heel ander artikel. Er was nu over niets anders sprake dan over "ijzer". Dertig ton ijzer diende geleverd te worden in bundels van 7 meter lang. Zouden ze van plan zijn om in de buurt een loods voor	woensdag 6 januari VPTs 77

³ In het Frans bij VP. Nederlandse tekst van SM, *De Plate*, jaargang 1995, p. 273.

Zeppelins te bouwen? Nog een opeisingsbrief betrof belangrijke werken aan de dokken en de sluizen, om "in de buurt van Oostende verdere beschadigingen te voorkomen veroorzaakt door het laten onderlopen door de vijand". Het is meer dan tijd dat de geallieerden hier een eind aan stellen.	
Sinds enkele dagen zie je opvallend veel officieren en ook wel een aantal burgers rondlopen met mooie Belgische herdershonden. Dat zijn goede waakhonden. Ik vermoed dat de Duitsers ze gebruiken bij het patrouilleren en misschien ook wel 's nachts aan het front. Er werden reeds 29 000 flessen wijn en champagne aangegeven. Er kan nog twee dagen aangifte worden gedaan. Als die even vruchtbaar gaan zijn als vandaag, zullen de Duitsers / nog heel lang op de gezondheid van de Oostendse bevolking kunnen drinken. In de loop van de namiddag hoorde ik van verschillende kanten dat een Duitse onderzeeër de haven was binnengelopen maar geen enkele bron kon de exactheid garanderen, dus denk ik dat we toch op bevestiging gaan moeten wachten. Langs de dokken, tussen de grote bruggen en Sas-Slijkens en niet ver van het Zeestation, hebben de Duitsers een batterij veldgeschut opgesteld gericht op Slijkens. De kanonnen zijn genummerd van één tot vijf maar nummer vier ontbreekt. Dat is waarschijnlijk vernield. Hierna een voorbeeld van een huisvestingskaart⁴: Stadtverwaltung Ostende Ostende, den 1915 Quartierkarte für ... Unteroffizier für ... Mann bei: (Name) ... Strasse und Hausnummer Das Quartier ist belegt worden vom ... 1915 bis ... 1915 (Unterschrift des Einquartierten): (Truppenteil): Diese Quartierkarte ist beim Einrücken dem Quartiergeber VORZUWEISEN. Beim Abrücken hat der Einquartierte das Datum des Ein- und Abrückens auszufüllen und die Karte des Quartiergeber auszuhaendigen. Sind mehrere Mann in gleichen Quartier untergebracht, so hat nur der Aelteste zu unterschreiben mit der Hinzufügung: für ... Mann. Der Quartiergeber muss <u>UNMITTELBAR</u> nach ausrücken der Einquartierten diese Karte auf dem Rathause abgeben.	donderdag 7 januari VPTs 78
Vandaag kreeg het stadsbestuur de opdracht de renbaan van de mooie Wellingtonhippodroom te herstellen. Van meet af aan gebruikten de Duitsers dat terrein als opslag voor zwaar materieel en voor het drillen van de infanterie en de artillerie. / Onnodig te zeggen in welke staat de hippodroom er momenteel bij ligt. En nu krijgt de stad twee dagen om terug orde op zaken te zetten. Maar daar zijn twee of drie maanden voor nodig want de baan is verschrikkelijk toegetakeld. En waarom terug in orde brengen? Zijn ze misschien van plan om steeplechase te organiseren? Vandaag was ik in het gezelschap van een Duits militair, drager van het ijzeren kruis. Hij vertelde dat hij het op het slagveld had verdiend en vroeg me of het ook in België bestond. Ik antwoordde dat we iets beters hadden, namelijk "De IJzer <i>[die jullie in Duitsland niet hebben]</i>". Hij snapte wel de humor, maar ik vermoed dat de grap toch niet in zijn smaak viel⁵.	vrijdag 8 januari VPTs 79

⁴ In het Duits bij VP.

⁵ Ms: "He did not like the joke for he went off quite disappointed."

Om 7 uur kreeg ik bevestiging van het gerucht i.v.m. de duikboot die gisteren de haven binnenliep. Morgen ga ik persoonlijk naar de dokken om me te vergewissen van de ware toedracht ⁶ .	
Deze morgen trok ik naar de haven om me te vergewissen van de juistheid van het nieuws dat ik gisteren vernam. Geen twijfel mogelijk, een Duitse onderzeeër liep hier eergisteren de haven binnen. Hoewel hij tussen de kaai en een kleine schoener [<i>verborgen</i>] lag, kon ik gemakkelijk zijn profiel onderscheiden. Hoe kon een treiler hier binnenvaren zonder dat de oorlogsbodems hem hadden opgemerkt? Mysterie. Gaan ze het schip gebruiken om de vloot vóór de haven van Nieuwpoort aan te vallen? We kunnen maar hopen dat de vloot goed uitkijkt en het schip tot zinken brengt van zodra het aan de horizon verschijnt⁷. Al enkele dagen vervoeren de Duitsers hout en prikkeldraad naar Gistel. Zijn de geallieerden misschien aan het naderen? Een man die in de buurt van het station woont, vertelde me dat er wekelijks een nachtelijke oefening wordt gehouden. De militairen verzamelen / aan het Vandersweeplein en bereiden zich voor op een echte evacuatie. Het hoofdkwartier, de Kommandantur en de andere burelen hebben telefonisch contact en in een mum van tijd staan de militairen klaar met rugzak en wapen. Ze zijn immers in erg verspreide orde ingekwartierd. Maar bij een echt alarm zouden ze tijd te kort komen om ook nog al hun geschut en materiaal weg te voeren. Wanneer⁸ gaan we dat spektakel eens in het echt meemaken⁹? Om 5 uur hoorde ik dat deze namiddag een man werd doodgeschoten omdat hij een geweer met zo'n honderd kogels in huis had. Het was een arbeider uit Stene bij Oostende. Zijn naam is Jules Bauwens.	zaterdag 9 januari VPTs 80
Om kwart over zes vanmorgen hoorden we een verschrikkelijke ontploffing. Wat was er gebeurd? Sommigen dachten dat een geallieerd piloot enkele bommen had gegooid. Maar het was totaal onmogelijk te achterhalen wat er precies was gebeurd. Deze middag stegen tien of twaalf Duitse vliegtuigen op voor een vlucht boven de stad. Ik veronderstel dat ze de nieuwe toestellen aan het testen waren. Hun motoren produceerden alleszins ongelooflijk veel lawaai. Hoewel ze op grote hoogte vlogen, kon je ze al van ver horen aankomen. Deze namiddag dook een geallieerd vliegtuig op. De artillerie kwam meteen in actie. Het vliegtuig vloog naar Slijkens waar de piloot enkele bommen loste zonder echter enig doel te treffen. Meer dan 200 000 flessen werden door particulieren aangegeven (wijn, champagne en sterke drank). Als de Duitsers een fles willen kraken, weten ze nu waar ze die kunnen vinden. De inwoners zijn immers verplicht hun wijnkelders te openen.	zondag 10 januari
In de nasleep van de terdoodveroordeling van Jules Bauwens twee dagen geleden, werd volgend bericht / aangeplakt Bericht¹⁰ De arbeider Jules Bauwens uit Stene, liet na een oorlogswapen en 100 patronen in te leveren en dit ondanks veelvuldige aanmaningen. Uit hoofde hiervan werd hij terdoodveroordeeld door het Krijgsgerecht en	maandag 11 januari VPTs 81

⁶ Ms: ... to late to assure myself about the truth of this news. How would it be possible for such a boat to escape the watching eyes off the steel class sentries in the North Sea? I will hope that the persons who told me the news, being *inacquainted* [sic] with such kinds of boat, have been *lead* [sic] into error by some uncommon appearance of the ships or by the persons from whom they learned the news".
Onlogische zinsconstructie voor "... *acquainted* ... have *not* been *led* into error "

⁷ Ms: "...the fleet to be well on the look out and to sink it before to be hurted [sic] itself"

⁸ In de tekst staat *why*. We veronderstellen dat hier *when* wordt bedoeld.

⁹ We volgen hier met Ms: "Why shall we once assist at this spectacle in reality"; Ts: "Why shall we once assist at a real flight".

¹⁰ In het Frans bij VP.

vandaag terechtgesteld. Oostende, 9 januari 1915. Jacobsen Vice-admiraal	
Vandaag werd volgend bericht aangeplakt. Keizerlijke Deutsche Kommandantur WAARSCHUWING AAN DE ARBEIDERS¹¹ Voor eene reeks noodige werken van algemeen nut, wier uitvoering ten laste der stad Oostende valt, heeft men, niettegenstaande de toekenning van hooge dagloonen, geen voldoende getal werklieden kunnen vinden. Zulks baart des te meer verwondering, daar er maar al te veel werkloozen den qanschen dag op straat ronddolen, daar er weder gestadig over nood geklaagd wordt en de Openbare Onderstand in de hoogste mate tusschenkomen moet. Om die reden is er ten Stadhuize een bureel van werkverzorging ingericht, waar alle mannelijke, zoo geletterde als ongeletterde werkloozen, zich moeten doen inschrijven van 13 tot 17 der lopende maand januari. Diegenen, die zich niet doen inschrijven, of die het hun aangewezen, met hunne krachten overeenkomende werk, niet seffens aannemen of niet voltooien, zoolang zulks van hen verlangd wordt, stellen zich bloot aan de toepassing van zware straffen. Daar het vermoeden gegrond is dat voormelde noodige openbare werken met inzicht vertraagd worden, om de stad, en bijgevolg ook de bezettingstroepen, schade te berokkenen, zoo kan ook het krijgsgerecht gebeurlijk toepassing vinden. Dezulken, die door straf aan den arbeid moeten gehouden worden voor openbare werken aan straten, dijken, enz. zullen natuurlijk geen loon te verwachten hebben. Oostende, den 9 januari 1915 De Stadskommandant (get.) BITTINGER Kapitänleutnant Dit bericht is een kluwen van leugens, bedoeld om de werkmensen te misleiden en hen te verplichten werk te aanvaarden. Van een soldaat hoorde ik dat hun eigen werklieden met burgerlijk statuut hen hebben laten zitten. Nu verplichten ze onze werklozen hen te vervangen onder het mom dat die werken van openbaar nut zijn. Ze spreken van de openbare onderstand en van werken ten laste van de stad. Maar ze vergeten de conventie van Den Haag. Wat gaan onze mensen moeten doen? / Zal men hen misschien naar het front sturen of elders naar een gevaarlijke plaats? <i>[Moeten ze dit werk in Oostende presteren]</i>? Eén ding is zeker: dit bericht zal de werklozen de schrik op het lijf jagen en ze zullen zich in grote aantallen aangeven want bijna iedereen is werkloos. Het stadsbestuur moet hen bovendien een vergoeding uitkeren.	dinsdag 12 januari VPTs 82
Daar misbruiken i.v.m. de rantsoenering van brood werden vastgesteld, plakte het	woensdag 13 januari

¹¹ In het Frans bij VP. Nederlandse versie uit SM, *De Plate*, jaargang 1995, p. 306.

stadsbestuur vandaag volgend bericht aan: STAD OOSTENDE¹² RANTSOENERING VAN HET BROOD BERICHT Ter gelegenheid van het nazicht der stambladen van de broodkaarten is vastgesteld dat zekere personen onjuiste aangiften gedaan hebben. Wij herinneren hierbij dat enkel de personen, die van het huisgezin deelmaken en die voor het oogenblik te Oostende woonachtig zijn, voor de rantsoenering in aanmerking kunnen komen. Wij nodigen derhalve de personen uit, die andere aangiften gedaan hebben, dezelve onverwijld en ten laatste voor den 15 Januari te komen wijzigen in het bureel van politie (stadhuis) bij gebreke waaraan zij zich blootstellen aan het afnemen hunner broodkaarten. Oostende, den 12 Januari 1915 Door het College: De Sekretaris, F. THONEDe Burgemeester, A. LIEBAERT Goedgekeurd door de keizerlijke Kommandantur.	
Het is ongewoon rustig in Oostende. Er zijn maar weinig soldaten. We hebben de indruk dat er een troepenverplaatsing gebeurde in de richting van het Zuiden van de stad. Er is alleen nog een klein bezettingsgarnizoen. Het opvorderen gaat onverminderd verder en het meubilair van de leegstaande huizen wordt nog altijd weggehaald. Dekens en matrassen uit al die huizen en grote hotels worden weggesleept. Naar Duitsland? Inwoners moeten het aantal beschikbare bedden opgeven. Wijn, kolen, enz. worden opgeëist. Tenslotte hebben de Duitsers besloten dat de negen Belgische provincies samen een oorlogsbelasting van 480 miljoen BEF moeten ophoesten. Vanaf nu moet maandelijks 40 miljoen BEF worden betaald totdat aan de volledige som is voldaan, wat een vol jaar in beslag zal nemen. De opeisingen gaan door tot / het eerste deel is vereffend. Ze beloven dat ze later alle opgeëiste goederen zullen betalen¹³. Ze zuigen de Belgen leeg tot de laatste druppel.	donderdag 14 januari VPTs 83
De bezetting duurt al drie maanden. Zijn we al halfweg ons lijden? Gaat er nu een overgangperiode in? We hopen het. Niemand onder ons weet precies wat er sinds 15 oktober is gebeurd. We weten heel goed dat de Duitsers er aan de IJzer en aan de kust van langs hebben gekregen, maar hoe ziet de situatie er uit aan de andere fronten? Wie kan het hier komen vertellen? De Duitsers? We kennen de waarde van hun berichtgeving. Maar als wij de posities van de troepen niet kennen, dan weten zij die aan de andere kant van het front zitten, evenmin wat hier gebeurt. Ik las al eens in een Nederlandse krant dat Oostende vernield was (in het "Nieuw Handelsblad"). Oostendse vluchtelingen die dezelfde krant in handen krijgen, gaan ongerust zijn. Ze kunnen niet weten dat de stad veel van haar pluimen verloren heeft¹⁴. De buitenkant ziet er nog redelijk goed uit maar de binnenkant is abominabel. We hebben nu al drie maanden geduld geoefend. Laat ons nog een maand, desnoods	vrijdag 15 januari

¹² In het Frans bij VP; Nederlandse versie uit SM, *De Plate*, jaargang 1995, p. 334.

¹³ Ms: .. *they promise to pay. But who shall pay this taxes? The inhabitants?*"

¹⁴ De laatste twee zinnen komen niet voor in het Ms. Grote vlekken beletten het lezen en het interpreteren van enkele woorden in het Ts.

zelfs langer, op de tanden bijten. Eens de dag van de bevrijding aangebroken, zal ons lijden vlug vergeten zijn. Met het oog op de openbare gezondheid, werd vandaag het volgend bericht aangeplakt. BERICHT¹⁵ De inwoners der Gemeenten gelegen in het gebied der krijgsverrichtingen zijn verplicht al de gevallen van ziekten die schijnen besmettelijk te zijn, voornamelijk Cholera, Typhus, Roode loop, Roode koorts, Pokken, Diphtheritis, Tering, aan den dichtst wonenden geneesheer kenbaar te maken. De Geneesheeren zijn verplicht ieder geval van besmettelijke ziekte waarvan zij kennis hebben onmiddellijk aan de Provinciale Geneeskundige Commissie of aan het Gemeentebestuur bekend te taken. Indien de afzondering van den zieke op geene doelmatige wijze thuis kan geschieden, moet het Gemeentebestuur zoowel in bet belang der ander leden van het huisgezin als / in het belang van het garnizoen, bevelen dat de zieken naar het dichtst gelegen Hospitaal overgebracht worden. De Geneesheer heeft voor plicht de ontsmetting van de ziekenkamers, van het linnen, enz. te verzekeren. In de huizen der armen wordt deze ontsmetting op de kosten der Gemeente gedaan. De Gemeentebesturen zijn verantwoordelijk voor de uitvoering van voorgaande bevel. Zij zijn gehouden de Geneesheeren van hun gebied te berichten dat, indien zij verwaarlozen er zich aan te gedragen, zij voor den Krijgsraad zullen gedagveerd worden. Geldboeten zullen opgelegd worden aan de Gemeenten die aan bovengemeld bevel niet zouden voldoen. De duitsche Opperbevelhebber Brugge, 6 Januari 1915.	VPTs 84
Niet veel nieuws vandaag. De dagen gaan voorbij, de rust lijkt weergekeerd. De grote spektakels zijn voorbij. We zien geen troepenbewegingen meer. Het lijkt erop dat de Duitsers er stilaan van overtuigd zijn dat er geen voortgang meer mogelijk is langs de kust. Het weer is al twee weken bar slecht met regen en wind met als gevolg dat onze gevleugelde vrienden nog nauwelijks te zien zijn. In normale tijden is het in Oostende kalm in de winter. Maar het was nog nooit zoals vandaag. Op de lange duur wordt het vervelend. We leven hier als gevangenen. Het feit dat we zo dicht bij het front zitten, maakt de Duitsers bijzonder nerveus. Ik vrees dat dit nog een hele poos kan duren.	zaterdag 16 januari
Voor de gewone mens is het een dag om in gezelschap door te brengen rond een cafétafel met een goed glas bier. Daar kan je het meest fantastische oorlogsnieuws horen. De ene vertelt dat Metz gevallen is, een ander dat de geallieerden bij Brussel zijn. Een derde verzekert dat Italië de oorlog heeft verklaard aan Oostenrijk, enz. Maar al dat nieuws wordt op fluisterton verteld uit schrik voor Duitse oren. Vele personen werden al enkele dagen geleden opgesloten omdat ze onrespectvol hadden geklonken voor Duitse oren. Gelukkig is het Oostends dialect moeilijk te verstaan als het onvervalst gesproken wordt. Om 5 uur gaan de kaarsen aan en het schouwspel doet dan denken aan een schilderij van David Teniers. / Om de duisternis te verdrijven, zijn sommigen heel vindingrijk. Ze	zondag 17 januari VPTs 85

¹⁵ In het Frans bij VP. Nederlandse versie van SM, *De Plate*, jaargang 1995, p. 336.

ontdekten een nieuwe brandstof samengesteld uit een mengeling van soda, naftaline en azijn. Anderen gebruiken vet en een katoenen lont in een lamp van eigen makelij. Wie een fiets heeft, gebruikt zijn carbuurlamp en ik ken iemand met een elektrische installatie die werkt op een autobatterij. "Van de nood een deugd maken", zegt het spreekwoord. Vandaag is dit meer dan ooit waar.	
Twee luide knallen lieten me vannacht twee keer schrikken. Onnodig te zeggen dat je daarna geen oog meer dicht doet omdat allerlei gissingen zich meester maken van je gedachten. 's Morgens hoorde ik dat zeemijnen tegen de zeedijk waren ontploft. Enkele hotels waren goed toegetakeld, wist een soldaat me te vertellen. Heel wat ruiten en ook enkele mooie spiegels van het kursaal waren gesneuveld. Om 11 uur kwamen grote groepen vluchtelingen uit Torhout aan. Vóór de beschieting van Torhout kregen ze twee uur de tijd om de stad te verlaten. Ik hoorde vandaag ook dat een granaatscherf de burgemeester van Middelkerke zwaar had verwond aan zijn been. Sinds de slag om Nieuwpoort begon, werden al heel wat burgers gewond en naar Oostende overgebracht. De heer Vanwalleghem zal zeker niet het laatste slachtoffer zijn.	maandag 18 januari
Op 27 januari viert de keizer zijn verjaardag. Officiëren en soldaten zijn van plan om die dag grote sier te maken. Met dat doel bezochten ze het Casino (in het stadhuis) en de aanpalende ruimten. Het Kursaal zelf is niet veilig genoeg als gevolg van de aanwezigheid van de slagschepen. Daarom besloten ze de verjaardag van hun keizer in het Casino te vieren, dus moest al het meubilair van het Kursaal, voor zover het niet door de Duitsers zelf kapot was gemaakt, naar het Casino worden overgebracht. Al enkele dagen / zijn werklui [<i>en werkvrouwen</i>] er aan de slag. Schilders werden aangenomen en enkele belangrijke verbeteringswerken werden aangebracht. Je zou warempel denken dat de keizer hier in persoon wordt verwacht. Ook met Kerstdag werd het Casino opgesmukt. Toen dachten we dat de geallieerden hen niet de tijd zouden gunnen om die dag te vieren. Vandaag daarentegen denken we dat ze de Duitsers gewoon hun gang zullen laten gaan. We kunnen niet anders dan de zaken hun beloop laten want de geallieerden verkiezen traag maar zeker vooruit te gaan.	dinsdag 19 januari VPTs 86
We dachten al dat de kanonnen hun stem kwijt waren. Maar sedert deze ochtend weten we weeral beter. Een hevig treffen had opnieuw plaats tussen Middelkerke en Westende. Om 10 uur was er een grote toeloop langs de Nieuwpoortsesteenweg. Zeven zware kanonnen van de Oostenrijkers kwamen terug uit Nieuwpoort. Ze werden gevolgd door wat veldgeschut en trucks. Enkele Middelkerkenaren kwamen mee. Ze vertelden ons dat de geallieerden van op hun slagschepen Middelkerke aan het beschieten waren. Het feit dat heel veel manschappen en heel wat materiaal naar Oostende terugkwamen, was daarvan een bevestiging. Ook op de A. Pieterslaan was er uitzonderlijk veel volk samengekomen. De mensen dachten dat de Duitsers zich volledig aan het terugtrekken waren. En mochten die er vandaag niet al te gelukkig bijlopen, de burgers waren het des te meer. Als de kanonnen schieten en als er grote troepenbewegingen zijn, laait de hoop weer op. Als het daarentegen dood stil is, is er angst voor wat komt. Laat ons hopen dat het lawaai aanhoudt en pas stopt met de zege van de geallieerden.	woensdag 20 januari
Op de Vuurtorenwijk is er een soldatenkerkhof. Maar achter het Maria-Hendrikapark ligt een kerkhof voor dieren. Ontelbare paarden, koeien, honden e.a. worden daar begraven. / Deze morgen had ik een gesprek met iemand die enkele herstellingen had uitgevoerd in het Koninklijk Atheneum dat nu gebruikt wordt als veldhospitaal. Volgens hem werden daar al 150 gewonde militairen behandeld. Alle lokalen worden gebruikt en	donderdag 21 januari VPTs 87

de stoker van de centrale verwarming wist mijn gesprekspartner te vertellen dat hij dikwijls benen en armen krijgt om te verbranden. Dagelijks sterven militairen in hospitalen en veldhospitalen en vaak horen we ook dat soldaten of officieren zelfmoord hebben gepleegd. Er zijn hier in de buurt nog heel wat marinesoldaten. Ik hoorde van bewoners van de Vuurtorenwijk dat velen in houten barakken in de duinen zijn ondergebracht. De traditie wil immers dat zeesoldaten op zee leven of ... ten minste dicht bij de kust. <i>[Het is misschien om die reden dat ze stad verlieten. Ik denk persoonlijk dat ze van de andere militairen werden afgezonderd omdat ze onder elkaar te veel ruzie maken]</i>. Deze avond was de duisternis volledig. Pikdonker. Auto's en andere voertuigen rijden zonder licht. Het verkeer is heel gevaarlijk. Er gebeurden al heel wat ongevallen, gelukkig zonder ernstige gevolgen¹⁶.	
Vanmorgen vertelde een Duits officier mij dat één van hun vliegtuigen die gisteren naar Nieuwpoort vloog, werd getroffen door een projectiel van de geallieerden waardoor de piloot een noodlanding moest maken. De twee inzittenden werden gevangen genomen. Het toestel zelf had weinig schade opgelopen en nadat het hersteld was, stegen twee geallieerde piloten ermee op. - "Zag je gisterennamiddag het Duits vliegtuig", vroeg de officier mij? - "Ja, zei ik, en het vloog laag bij de grond". - "Inderdaad, dat toestel was het. Na een vlucht over de stad, verdween het in de richting van Gistel waar de piloten enkele bommen gooiden op het vliegveld, maar / zonder veel schade". De officier bleek oprecht maar het is toch maar best om ze te laten praten zonder zelf vragen te stellen. Hij zei verder dat ze gisteren aanzienlijke verliezen hadden geleden tussen Nieuwpoort en Middelkerke alwaar de oorlogsschepen een hagel van granaten hebben afgevuurd. Nog nooit had ik een Duitser ontmoet die zo eerlijk was als deze man. Hij had geen goed oog op de afloop van de oorlog en beklagde meermaals het lot van België. Als al zijn collega's dachten zoals hij, zou de oorlog vlug voorbij zijn. Het was een handelaar uit Keulen die voor de oorlog goede zaken had gedaan met Frankrijk en België.	vrijdag 22 januari VPTs 88
Gisteren hadden twee Duitse officieren een lachwekkend auto-ongeval op weg naar Sas-Slijkens. Ze hadden niet gezien dat de brug <i>[in de haven]</i> open was om één van hun sleepboten door te laten. Wanneer die brug open is, is ze altijd afgezet met een ketting. Chauffeur, officieren en auto reden door de ketting en kwamen in het water terecht. Gelukkig dat ze konden zwemmen anders waren ze de wagen naar de dieperik gevolgd. Geen enkele Belg zou ze uit het water hebben gehaald! Gisterennamiddag waren Oostenrijkse officieren in het station aan het ruziën met hun Duitse collega's. Het was trouwens niet de eerste keer. De Oostenrijkers stelden de Duitsers verantwoordelijk voor de vertraging in het vervoer van de zware Oostenrijkse kanonnen die de 20ste van deze maand aan de kust werden weggehaald. Op straat zie ik Oostenrijkers nooit in gezelschap van Duitsers. Als ze elkaar tegenkomen, groeten ze elkaar niet eens, laat staan dat ze zouden verbroederen. Ze hebben een ander temperament. Duitsers zijn gewelddadig en brutaal, Oostenrijkers rustig en beleefd. / Oostenrijkers gedragen zich beschaafd in publieke gelegenheden, Duitsers zingen en roepen. De Oostenrijkers zijn niet zo groot en stevig gebouwd als hun burenen. Alleen hun taal brengt ze bij elkaar.	zaterdag 23 januari VPTs 89
De laatste dagen signaleerden een aantal artsen verschillende gevallen van tyfus bij	zondag 24 januari

¹⁶ Hierna volgen twee zinnen zonder veel betekenis die zowel in het Ts als in het Ms voorkomen: "Maar wat is er na 8 uur gebeurd als alle burgers thuis waren? Zij die uit stad gevlucht zijn, zullen het te weten komen als ze eens terug hier zijn, vermoed ik toch".

de bevolking. Onnodig te zeggen dat de militairen niet happig zijn om bij die families ingekwartierd te worden. Alle mogelijke maatregelen werden genomen om de verspreiding van de kwaal te stoppen. In de buurt van de dokken hebben de Duitsers heel wat problemen met twee zware kanonnen. Op de Vuurtorenwijk is de fundering er al voor klaar. Maar al enkele dagen proberen ze tevergeefs die zware tuigen met een grote kraan te verplaatsen. Eén zit vast in de grond en er zal nog heel wat tijd nodig zijn om het los te krijgen. Beide kanonnen staan hier al enkele weken maar zijn nog altijd niet operationeel. Wat een geschenk voor de geallieerden! Na de middag liet een Duitse chauffeur in een bar zich ontglippen dat hij uit Middelkerke kwam waar een woest gevecht aan de gang was. Hij was ter nauwer nood aan het dodelijk vuurgevecht ontsnapt. Even voordien was de kerktoeren vernield door een zware geallieerde granaatinslag, afgevuurd vanuit Nieuwpoort. Het is eigenaardig dat we de Duitse artillerie niet horen schieten. Is dit misschien het gevolg van het wegvoeren van de zware Oostenrijkse kanonnen? Op de Nieuwpoortsesteenweg kon ik duidelijk zien dat de kerktoeren van Middelkerke verdwenen was. De kerk staat exact in het verlengde van de steenweg, op zo'n zeven kilometer van Oostende. Vandaag was Middelkerke aan de beurt. Zal Oostende ook worden opgeofferd bij het naderen van de geallieerden? /	VPTs 90
Vandaag werd volgend bericht aangeplakt: Verwittiging¹⁷ Er wordt herinnerd dat, om zware persoonlijke straffen en geldboetes te voorkomen, niemand de stad mag verlaten zonder Duits paspoort. Oostende, 24 Januari 1915. Bittinger Kapitänleutnant und Ortskommandant Sinds het bericht i.v.m. de werklieden werd aangeplakt, hebben de Duitsers veel werklozen opgevorderd. Ze worden ingezet om de voorraden wijn en sterke drank weg te halen bij particulieren. Anderen ruimen de Promenade die op vele plaatsen bedekt is met zandophoping. Nog anderen moeten een vliegpiste aanleggen bij de boerderij Pittery aan de Nieuwpoortsesteenweg. Grote hoeveelheden hout waren nodig om loodsen en andere constructies op te trekken. De bodem die nogal oneffen is, werd bedekt met houten planken. Het plan is om op die plaats zo'n twintig toestellen te stationeren en de werken moeten vooruit gaan. Het wegdek van de invalswegen naar Oostende moet hersteld worden, vooral dat van de Nieuwpoortsesteenweg. In Middelkerke was een aanzienlijk gedeelte nog maar pas hersteld toen kogelinslagen diepe putten maakten. Deze namiddag zorgde een soldaat te paard, waarschijnlijk een ex-student, voor een originele stunt. Zoals de cowboys in San Francisco, stapte hij te paard een aantal publieke gelegenheden binnen en gooide stoelen en tafels om. Hij vond dat zo leuk dat hij verschillende keren herbegon. Uiteindelijk werd hij door een patrouille ingerekend en naar de Kommandantur afgevoerd. Vandaag ging de straatverlichting opnieuw aan om half zes.	maandag 25 januari
Vandaag werden volgende berichten aangeplakt: /	dinsdag 26 januari VPTS 91

¹⁷ In het Frans bij Van Praet. Eigen vertaling.

Vernieuwing der Broodkaarten¹⁸

Er wordt den belanghebbenden ter kennis gebracht, dat de vernieuwing der broodkaarten zal plaats hebben den 28, 29 en 30 Januari toekomende, van 9 tot 12 uur 's morgens en van 2 tot uur 's namiddags, in de bureelen der verschillende politie-afdelingen.

Voor de eerste politie-afdeeling zal deze bewerking plaats grijpen in de Militiezaal, ingang Kerkstraat.

Oostende, den 26 Januari 1915

De Burgemeester
Aug. LIEBAERT

Goedgekeurd door de keizerlijke Kommandantur:
(get.) BITTINGER

Bericht¹⁹

1. De verzoekschriften aan het Generaal Opperbevelhebberschap van het Marinekorps zullen voortaan in het duitsch (Hoogduitsch) opgemaakt worden, en in geval de opsteller deze taal niet voldoende machtig is, in het Vlaamsch (Nederlandsch). Verzoekschriften opgesteld in de Fransche taal, komen niet in aanmerking.
2. Zonder voorafgaande toelating der Kommandantur is het verboden drukwerken te laten vervaardigen, uitgegeven of rondspreiden.
3. Het verbod van verkoop van sterke dranken wordt herinnerd. Deszelfs overtreding zal het sluiten der herberg voor gevolg hebben.
4. Het wordt opnieuw herinnerd dat niemand, zonder Duitschen reispas, de Stad Oostende verlaten mag.
5. Inwoners hebben valsche geruchten verspreid over zoogezegde achteruitwijking van duitsche krijgswegelingen en over misverstand in het duitsch leger. Ik waarschuw de bevolking dat het verboden is, 't zij ware of onware inlichtingen, alhier of over de grenzen, aangaande de betrekkingen tusschen de duitsche legers en hunne verrichtingen te verspreiden. Wie daarop inbreuk maakt wordt volgens de krijgswet bestraft en daarenboven moet de stad zich aan strenge boeten verwachten.
6. Een uitgebreid rechterlijk onderzoek, in den loop van hetwelk vele schuldigen aangehouden en onvreemde waren in beslag genomen werden, bewees dat, kort voor de bezetting der Stad Oostende door de duitsche troepen, deszelfs inwoners de tolhuizen en de magazijnen van koopwaren hebben geplunderd, zonder dat de Belgische spoorweg- en tolbedienden er zich tegen verzet hebben. Het onderzoek wordt voortgezet. Ik raad dringend aan alle onvreemde en heimelijk verborgen voorwerpen zoo spoedig mogelijk en vrijwillig hier af te leveren. Alleen op deze wijze zal de veroordeeling door den Krijgsraad kunnen vermeden worden.

¹⁸ In het Frans bij Van Praet; Nederlandse tekst van SM, *De Plate*, jaargang 1996, p. 126.

¹⁹ Idem; Nederlandse tekst van SM, *De Plate*, jaargang 1996, p. 283.

7. Tot op 28n Januari, 's avonds, moeten de eigenaars en bewakers van huizen bij de Kommandantur aanmelden, alle automobiels en wielen voor automobiels, verders, zelfs schijnbaar onbruikbare herstellingstukken en banden in caoutchouc, die zich nog in de huizen of in de bewaarplaatsen der bewoners bevinden. Het verzuimen der verklaring zal inbeslagneming en straf voor gevolg hebben. 8. Elkeen heeft voor zich en zijne familie de verplichting de aanstekelijke ziekten onmiddellijk bij het stadsbestuur aan te geven. Wie daaraan nalatig blijft, werkt tot verspreiding van besmettelijke ziekten mede en valt onder de toepassing der wet. 9. Vrouwpersonen, die zich aan de ontucht overleveren, / moeten zich in de politiebureelen op de aldaar gehouden lijsten laten inschrijven en zich regelmatig aan het geneeskundig onderzoek onderwerpen. Zij, die zich aan dit onderzoek onttrekt zal aangehouden, en na het ondergaan der straf, naar eene andere plaats vervoerd worden. Oostende , den 25 januari 1915. De Stadskommandant, BITTINGER Kapitänleutnant Dit bericht is een herhaling van een vorig bericht maar er staan toch interessante punten in. De kwestie van de banden, "zelfs schijnbaar onbruikbare herstellingstukken en banden in caoutchouc", is het bewijs dat hun voorraad uitgeput is.	VPTS 92
Het was een rustige voormiddag, geen nieuws te melden. Geen officieren in vol ornaat voor de verjaardag van de keizer. Geen vlaggen of bloemen. 's Middags was er op het Wapenplein een troepenschouw van marinesoldaten. Daarna marcheerden ze in ganzenpas rond het plein. Deze keer was hun parade perfect. Ik veronderstel dat ze gedrild werden nadat ik ze de eerste keer zag tijdens de wachtparade. Het schouwen van de troepen was de enige plechtigheid op de verjaardag van de keizer. Alle voorbereidingen voor het feest in het Casino waren tevergeefs gebleken want het feest ging niet door. Een militair zei me dat de keizer het verlangen had uitgesproken dat er op zijn verjaardag niet werd gefeest. Ik vermoed dat de precaire militaire situatie daar voor iets tussen zit. In de loop van de namiddag werd een bediende²⁰ van het stadhuis in schandalige omstandigheden aangehouden. Om 6 uur kwam commandant Bittinger vergezeld van een ander officier en van drie soldaten aan bij het stadhuis. Er was een fout geslopen in de vertaling van het bericht dat hij gisteren bekend maakte. In punt zes van de negen punten wordt de bevolking ervan op de hoogte gebracht dat het goederenstation en de loodsen gelegen naast de dokken door het gepeupel werden geplunderd "mit Erlaubnis²¹" van het Belgisch spoorwegpersoneel. De stadhuisklerk had / in zijn Franse versie "sans la protestation des employés" geschreven in plaats van "avec l'autorisation des employés". Het eerste betekent "zonder dat het spoorwegpersoneel protesteerde", het tweede "met toestemming van het spoorwegpersoneel". Maar is dat niet hetzelfde? Nee, zei Bittinger, de stadhuisklerk heeft de oorspronkelijke tekst vervalst. En de man werd veroordeeld tot drie dagen opsluiting. Nooit in mijn leven heb ik gehoord van zo'n willekeurige sanctie. Elk	woensdag 27 januari VPTS 93

²⁰ Zie ook het relaas in *L'Echo d'Ostende* van 16-17 oktober 1920 onder de titel *Ostende sous la (sic) régime de la Kommandantur*.

²¹ Goedkeuring, permissie.

bericht in het Duits wordt naar het stadhuis gebracht voor vertaling in het Vlaams en het Frans omdat de Duitsers zelf niet vertrouwd zijn met die talen. Daarna wordt de vertaling ter goedkeuring naar de Kommandantur teruggebracht. En nu beweerden ze dat de uitdrukking "mit Erlaubnis" niet letterlijk was vertaald. Terwijl ik aan het schrijven ben, word ik onderbroken door het lawaai van een vliegtuig. Het is nu half elf <i>[Duits uur]</i> en ik sprint naar de zolder. De hemel is helder. Ik hoor duidelijk het lawaai van een schroef maar een toestel zie ik niet. Maar wat zie ik ginder? Een lichtflits en Bang ... Bang. De piloot werpt zeker bommen naar beneden. Bang ... weer één. De eerste twee vielen zo goed als zeker in de buurt van het Palace Hotel. De derde bom kwam ergens in Mariakerke terecht. <i>[Morgen zal ik weten waar de bommen precies zijn gevallen en of ze eventueel schade hebben aangericht]</i>.	
Zoals ik gisteren al vermoedde, kwamen twee bommen neer in de hippodroom, vlak naast het Palace Hotel. Van de derde bom hoorde ik niets meer, ik veronderstel dat die ergens buiten Oostende neerkwam. Later vielen nog twee bommen naast de school van de Stuiversstraat. Er werd niets geraakt en er was geen schade. Vandaag gaf de Kommandantur opdracht om het bericht waardoor de stadhuisklerk in hechtenis werd genomen, aan te passen. Hij zit nog altijd vast in de Babylonstraat waar al zoveel Oostendenaars hem zijn voorgegaan. Zaterdagavond komt hij vrij. Om half zeven werd een zwaar kanongevecht uitgevochten ten Oosten van de haven. Ik denk dat een artilleriebatterij wel tien minuten lang in de richting van de zee vuurde. Het was grappig om de soldaten te zien panikeren. Het was de eerste keer dat we kanongeschut aan die kant van de stad meemaakten. / Net toen ik mijn dagboek wilde opbergen, hoorde ik opnieuw de schroef van een vliegtuig. Het was half tien. Een blik door het dakvenster was voldoende om het type vliegtuig te herkennen dat in westelijke richting vloog. Recht voor mij en links van mij werden plots raketten afgevuurd. Ik zag drie heldere flitsen, waarschijnlijk van op het Duits vliegveld in Gistel. De derde flits kwam uit de richting van boerderij Pittery aan de Nieuwpoortsesteenweg. Op een bepaald ogenblik zag ik ook twee lichtflitsen aan de kant van Middelkerke. Onmiddellijk daarna hoorde ik een vliegtuig naderen gevolgd door kanongeschut. Het vloog in de richting van Gistel. Plots stopte het geluid van de motor en de drie lichtbronnen doofden. Waarschijnlijk heeft een Duitse piloot een raid uitgevoerd op Middelkerke of op Nieuwpoort.	donderdag 28 januari VPTs 94
Gisterenavond was er niet alleen artillerievuur aan de Oostzijde van de haven maar ook de kanonnen die opgesteld staan rond het spoorwegstation, kwamen in actie. Waarschijnlijk schoten ze in het wilde weg op een geallieerd vliegtuig. Het vuren kende een dodelijke afloop. Een projectiel week van zijn baan af en sloeg in in een huis aan de Spoorwegstraat. Het behoort toe aan de heer Goggels en er wordt een café uitgebaat. Op de verdiepingen wonen twee families. De granaat kwam binnen naast het raam, vlak onder het dak waarin het een groot gat sloeg. Alle ruiten en ook die van de naburige huizen vlogen aan diggelen. Nadat het tuig zich een weg had gebaad door de muur, ontplofte het in de kamer van de heer Louis Derudder. Hij lag in bed en was op slag dood. Een jong meisje werd zwaar gewond aan de arm. Dit ongeval zaaide grote paniek in de buurt. De één vertelde dat er een bom was gegooid, de andere dacht aan een dodelijk schot van de Duitsers. / Wat er ook van zij, niemand hoorde een vliegtuig aankomen en niemand weet exact wat de oorzaak is. Maar ik ben zeker er wel zeker van dat er vanaf het station werd geschoten gelet op de plaats waar de muur beschadigd werd. De hele dag werden gewonde soldaten naar de verschillende hospitalen gebracht: het stedelijk hospitaal, het Onze-Lieve-Vrouwecollege (waar burgers worden opgenomen), het Thermenhotel, de Hotels d'Allemagne en Fontaine en het Koninklijk	vrijdag 29 januari VPTs 95

Atheneum. Het Militair Hospitaal aan de Vuurtorenwijk werd al een tijdje geleden opgegeven. De Duitsers hebben dat mooi gebouw, dat meer dan twee miljoen BEF heeft gekost, vernield.

Vandaag werd volgend bericht aangeplakt:

VASTSTELLING DER HOOGSTE PRIJZEN VOOR DE EETWAREN²²

Par. 1

Voor de steden en gemeenten der provincie West-Vlaanderen die onder mijne bevelen staan, stel ik de hoogste prijzen der eetwaren vast als volgt :

Inlandsche tarwe	32,00 f.	de 100 kilos
------------------	----------	--------------

Rogge	28,00 "	
-------	---------	--

Gerste	27,00 "	
--------	---------	--

Haver	28,00 "	
-------	---------	--

Turksche tarwe	25,00 "	
----------------	---------	--

Erwten	45,00 "	
--------	---------	--

Rundvleesch

Kookvleesch	1,50 f.	de kilo
-------------	---------	---------

Gebraad, harst,	2,20 "	
-----------------	--------	--

roastbeef		
-----------	--	--

Kalfvleesch

Blanquetten	1,70 "	
-------------	--------	--

Gebraad	2,40 "	
---------	--------	--

Zwijnevleesch	1,80 "	
---------------	--------	--

Schapenvleesch	2,20 "	
----------------	--------	--

Melk	0,24	de liter
------	------	----------

Boter	3,25	de kilo
-------	------	---------

Aardappelen	10,00	de 100 ks.
-------------	-------	------------

Koffij	3,00	de kilo
--------	------	---------

Zout	0,15 "	
------	--------	--

Suiker	0,90 "	
--------	--------	--

Ik behoud mij het recht voor, uitzonderingen toe te laten.

Par. 2

De verkoopers van hoogergemelde eetwaren zijn gehouden hunnen voorraad te laten kennen aan de Intendantur van het Marinekorps op aanvraag en hem aan die overheid af te staan op hare requisitie.

De overnemingsprijs zal vastgesteld worden door de Intendantur, rekenschap houdende van de bepaalde hoogste prijzen, alsmede van de waarde en het nut der waren, na deskundigen gehoord te hebben.

Par. 3

Degene die meer eischt dan de vastgestelde prijzen, die zijnen voorraad verduikt, die niet voldoet aan de requisitie der bevoegde overheid, ingevolge par. 2 of hare bevelen niet rechtzinnig volbrengt, zal verwezen

²² In het Frans bij VP. Nederlandse tekst uit SM, *De Plate*, jaargang 1996, p. 288.

worden tot eene gevangzitting die 1 jaar kan bereiken en eene geldboete die 10.000 DM kan bedragen, ofwel tot eene dezer straffen. Het onmiddellijk sluiten van de winkels der plichtige handelaars kan ook bevolen worden. / Par. 4 De tegenwoordige verordening komt in voege den dag harer bekendmaking. Ik zal den datum harer afschaffing vaststellen. Brugge, 8 januari 1915 VON SCHRÖDER Kommandierende Admiraal Nu ze van plan zijn hun opeisingen te betalen, vonden ze het nodig om de kostprijs van alle producten te laten dalen. Ze beloven te betalen met de opbrengst van de oorlogsbelasting van 480 miljoen BEF die wij hen hebben betaald.	VPTs 96
Omdat vandaag zoveel soldaten van het front terugkeerden, dachten we dat de Duitsers langs heel de frontlijn aan het terugtrekken waren. Er kwamen hier vanmorgen vijf à zesduizend man toe, allen manschappen van zeebataljons. Ze werden ingekwartierd bij inwoners van verschillende stadswijken. Hun terugtrekking is een duidelijk bewijs dat ze Middelkerke hebben ontruimd. De geallieerden rukken dus op langs de kust. Nu ze van plan zijn te betalen voor hun opeisingen, hebben ze de tarieven voor het logement van officieren en burgers vastgelegd. Zolang de huisvestingskosten ten laste van het stadsbestuur waren, mochten de officieren tot twintig frank per dag uitgeven, normale bedragen in een Duitse officiersmess. Ondertussen werd dit bedrag voor officieren verminderd tot twaalf frank. Voor dit bedrag moeten restauranthouders volgende maaltijden aanbieden. Supplementen zijn ten laste van de gebruiker. Voor de officieren (12 BEF) Ontbijt: (1,5 BEF): koffie of thee, melk en brood, jam en boter. Lunch: (4,5 BEF): soep, een vleesschotel met groentegarnituur, kaas en een halve fles wijn. Avondmaal: (6 BEF) soep, twee vleesschotels met groentegarnituur, nagerecht, kaas en een halve fles wijn. Voor de onderofficieren (5 BEF) Ontbijt: (0,80 BEF): koffie of thee, melk, brood en boter. Middagmaal: (3 BEF): soep, een vleesschotel met groentegarnituur, een nagerecht of kaas, een fles bier. / Avondmaal: (1,20 BEF): een vleesschotel met groentegarnituur, een fles bier. Voor het burgerpersoneel (4 BEF) Ontbijt: (0,80 BEF): koffie of thee, melk, brood en boter Middagmaal: (2 BEF): soep, een vleesschotel met groentegarnituur en een fles bier Avondmaal: (1,20 BEF): een vleesschotel met groentegarnituur en een fles bier. Om half zes werd de stadsbediende²³ vrijgelaten. Ik vraag me af hoelang de Duitsers mij zouden opsluiten indien ze dit dagboek zouden vinden.	zaterdag 30 januari VPTs 97
Al enkele dagen zijn de Duitsers bezig met het opeisen van keukenmateriaal in koper. Ze hebben honderdduizend ton koper nodig en België moet al het koper dat het bezit inleveren, te beginnen met het keukenmateriaal. Hoeft het gezegd dat ze ook andere koperen voorwerpen van de bewoners meenemen? Ik herhaal wat ik eerder zei,	zondag 31 januari 52 59

²³ Zie 27 en 28 januari.

België zal na de oorlog zo arm als Job zijn. Na de koperinzameling komt iets anders, tot ze het laatste voorwerp dat hen van dienst kan zijn, hebben afgenomen. De hele dag al woedt een hevig gevecht in de buurt van Middelkerke. Er zijn oorlogsschepen bij betrokken. En het is nog niet over. De troepen die hier gisteren aankwamen, zijn vertrokken en werden door verse eenheden vervangen. Vandaag vernam ik voor het eerst hoe gek de Duitsers zijn van muziek. Drie of vier orkesten spelen bijna dagelijks in de verschillende hospitalen en lazaretten. Dat had ik nog nooit gehoord. Hospitalen zijn toch geen ontspanningsoorden, daar moet het stil zijn. En het feit dat ze de bioscoop in de Weststraat hebben geopend, is nog een bewijs hoe muzikaal de Duitse cultuur wel is.	
Om half twee vannacht hoorden we een geweldige / ontploffing. Was er een bom gelost vanuit een vliegtuig? Ik hoorde geen enkel geluid. Om tien uur hoorde ik dat op het ogenblik van de ontploffing alle ruiten van een slagerij op de Nieuwpoortsesteenweg waren stuk gesprongen. Ook in de Sportstraat zijn ruiten gesneuveld ondanks het feit dat de luiken dicht waren. Er zal weer een zeemijn ontploft zijn op het strand in de buurt van de Koninklijke Gaanderijen. Onmogelijk om ter plaatse te gaan kijken want er staan soldaten op wacht. De hele dag door was het bijzonder druk in stad. Er kwamen verse troepen aan, anderen die gisteren en eergisteren waren angekommen, zijn vertrokken naar het front. Er passeerden ook veldgeschut en zware kanonnen op doortocht naar Middelkerke waar er de hele dag kanonschoten klonken. Het stadsbestuur ontving volgend bericht van de Kommandantur i.v.m. de opeisingen. Het is onverstaaanbaar van het begin tot het einde. Onderstreepte woorden zijn normaal gezien de belangrijkste, maar hier zijn ze ook de meest onverstaaanbare. In de eerste paragraaf staat er bv. dat ze met klinkende munt gaan betalen maar onder nr 4 lezen we dat de rekeningen zullen betaald worden de 20ste van de maand volgend op de vervaldatum. Bericht²⁴ 1. Om de oorlogslasten voor de Belgische bevolking te verlichten, heeft de militaire administratie besloten om de meeste voedselleveringen voor het leger vanaf vandaag contant te betalen. Verblijf, verwarming en verlichting moeten verder gratis blijven. 2. Voor elke opeising die moet worden vergoed, zal een bon zoals hierna worden afgeleverd: MODEL Opvorderingsbewijs voor levens- en voedingsmiddelen./ Schuldbekentenis. NN heeft ten behoeve van het Duitse leger op 25 januari in Kortrijk een opeising gedaan ter waarde van 800 BEF (voluit: achthonderd frank). Aard van de opeising: rundvee voor de kost van het 10de Bataillon Res. Inf. Rgts. Nr Y. MM Oberleutnant J.R.Y. Voedingsofficier (Dienststempel van de eenheid)	maandag 1 februari VPTs 98 VPTs 99

²⁴ In het Frans bij VP. Het modelformulier is in het Duits. Eigen vertaling. We hebben dit bericht niet teruggevonden noch bij ELLE noch bij SMIS.

Kortrijk, 25 januari 1915 Voor waar en echt verklaard, De Etappenkommandant, von X, Oberleutnant und Adjutant (Dienststempel) Kortrijk, 1 februari 1915 (In te dienen bij de betaaldienst voor invorderingen van de Etappeninspectie in Gent) 3. De bons zoals hierboven onder 2 vermeld, moeten door de burgemeesters worden verzameld en volgens het geval afgegeven aan de Etappekommandanten of aan de Plaatskommandant of aan het dichtstbijzijnde administratiebureau. Zij zullen ze aftekenen om ze de 1ste, de 11de en de 21ste van de maand te sturen naar de Zahlstelle bei der ET. Inspektion in Gent. 4. De Zahlstelle in Gent zal de betaling uitvoeren vanaf de 20ste van de maand volgend op het toesturen van de bon. 5. De betreffende bedragen zullen in de Zahlstelle overhandigd worden aan de gemeentelijke mandatarissen. Zij moeten legitimatiebewijzen bijhebben afgeleverd door de militaire overheid (hetzij een militaire bevelvoerder, een Etappekommandant of een Plaatskommandant). Van de ogenblik dat de betaling overhandigd is aan de gemeentelijke mandatarissen, vervalt elke verantwoordelijkheid van de militaire administratie ten opzichte van de handelaars die de prestatie hebben geleverd. 6. Deze bepalingen zijn niet van toepassing bij opeisingen in het groot van de militaire administratie noch bij het uitvoeren van werken. Hiervoor wordt ook een bon opgesteld maar die wordt niet terugbetaald door de Zahlstelle en moet derhalve daar niet worden ingediend. 7. De bons afgeleverd vanaf 15 januari tot op vandaag moeten ten laatste op 11 februari worden ingediend bij de Zahlstelle te Gent volgens de procedure vastgelegd onder nr 3 en op voorwaarde dat ze correct zijn ingevuld volgens de modaliteiten die tot nu toe golden. Men zal ze uitbetalen in de mate dat er middelen beschikbaar zijn. Het Militair Hoofdkwartier, 25 januari 1915. Der Oberbefehlshaber. Beloven te betalen is hetzelfde als de maan beloven.	
Toen gisterenavond talrijke regimenten aankwamen met muziek op kop, scheerde een vliegtuig / over de stad. Om kwart over elf vloog hetzelfde toestel, ik veronderstel toch dat het hetzelfde was, over het Wapenplein en loste een bom op de Christinastraat, tussen de Weststraat en de Sint-Sebastiaanstraat. Ik hoorde het deze ochtend van een politieagent die dienst had op dat moment. Er was gelukkig alleen erg veel schade. De bom sloeg in een huis en explodeerde in de kelder. De muren van de omliggende huizen werden opengereten. Van vijftien à twintig huizen zijn de ruiten aan diggelen gevlogen en de uitstalramen van vijf winkels moesten eraan geloven. Was dit het werk van een geallieerd toestel? Of zou een Duitser een bom gelost hebben met de bedoeling de schuld op de geallieerden te steken? Wat er ook van zij, de bevolking is erg ongerust sedert de laatste luchtaanvallen. Er kan altijd een	dinsdag 2 februari VPTs 100

bom neerkomen terwijl je slaapt zodat je voor eeuwig je ogen sluit. Na die luchtaanval, kwam de Kommandantur de lokalen van het stadhuis inspecteren om na te gaan of daar geen licht was blijven branden. Ze waren ervan overtuigd dat de aanval tegen het stadhuis was gericht waar de officieren hun club hebben in de "cercle littéraire". Wat later ontving het stadsbestuur een brief die de instructies i.v.m. de duiven in herinnering bracht. Er staan daar zware straffen op. De overtreder en heel het stadsbestuur kunnen worden gestraft in overeenstemming met de bepalingen van de krijgswet.	
De Duitsers hebben overal in stad slachthuizen ingericht. Elk gebouw met voldoende grote ruimten leende zich ervoor. Zo komt het dat een mooie villa in de Wenenstraat nu een slachthuis is. Idem dito voor het Hotel Continental waar permanent twintig à dertig koeien gestald zijn. De huid en andere waardeloze delen van vee geslacht door burgers of slagers worden opgeëist door de militaire / overheid. Dit alles moet worden verpakt en naar het treinstation gebracht op kosten van het stadsbestuur. Van vroeg in de ochtend schoten de kanonnen. Er was hevig artillerievuur ten Westen van Oostende. Enkele oorlogsschepen en een aantal batterijen, vermoedelijk opgesteld in Mariakerke, namen eraan deel. 's Middags kwam ik op de A. Pieterslaan vijftig soldaten met punthelm tegen. Vooraan stapte een officier geflankeerd door twee sergeanten. De officier marcheerde met het hoofd op de borst. De manschappen konden met moeite volgen. Waarschijnlijk waren ze al wat restte van een compagnie of <i>[misschien zelfs]</i> van een bataljon. Sommigen waren gewond, hun uniformen besmeurd met bloedvlekken. De hele dag keerden troepen van het front terug. Ze werden ondergebracht bij bewoners. Ook vrachtwagens en munitievoertuigen die geparkeerd werden op verschillende pleinen en straten. Is dat geen teken dat de Duitsers zich aan het terugtrekken zijn? <i>[Laat de grote en ongewone troepenbeweging niet vermoeden dat zich iets ongewoons afspeelt aan de westkant van de stad? Zullen de geallieerden hun opmars langs de kust verder zetten of zullen ze weer naar het Zuiden afzwijken? Ik denk dat deze draaibeweging nodig is voor het behoud van Oostende. Artilleriegevechten zijn een groot gevaar voor Oostende vooral als ze zich zo dicht bij de stad afspelen].</i>	woensdag 3 februari VPTs 101
De hele dag lang waren de beschietingen angstaanjagend. Rond de middag volgden de kanonschoten elkaar razend snel op. We hadden de indruk dat de Duitsers nu hun laatste troeven aan het inzetten waren aan de kust²⁵ want hun batterijen stonden erg dicht bij Oostende opgesteld. Heel de namiddag waren we dan getuige van geallieerde bombardementen vanuit drie vliegtuigen. Vanop verschillende locaties²⁶ in de stad schoten de Duitsers voorzeker wel tweehonderd granaatkogels op hen af. Eén van die piloten ging wel heel vermetel te werk. Vanuit het Oosten kwam hij langzaam dicht bij in westelijke richting. De kogels vlogen rond zijn hoofd. Op een bepaald ogenblik dook hij met huilende motoren naar beneden. Iedereen dacht dat hij getroffen was. Maar in minder dan twee seconden maakte zijn toestel rechtsomkeert en hernam het zijn route. Hij vloog nu traag en op gewone hoogte. Geen twijfel dat hij alles rustig had kunnen observeren. Ook de Duitsers bewonderden zijn durf. / Deze middag stonden in verschillende straten veldkeukens opgesteld en van alle kanten stroomden soldaten toe met hun eetketeltje. Het was een drukte van jewelste en er viel heel wat te beleven rond die veldkeukens. Maar het was voldoende dat zich	donderdag 4 februari VPTs 102

²⁵ Ms: ... at the westside of the town.

²⁶ Ms: ... guns placed at the Railway-station and on the Quartier du Phare.

een officier vertoonde om de gemoederen te bedaren en de rust te herstellen. De laatste dagen zag ik vele officieren van wie de kaak enorme littekens vertoont die soms lopen tot op het voorhoofd of de kin. Ik vermoed dat die zijn lid geweest van een bepaalde studentenclub uit Heidelberg waar met het zwaard word geduëlleerd en waarbij alleen het hoofd kan worden verwond. Ik kan U verzekeren dat de officieren die zo'n litteken hebben opgelopen, er erg fier op zijn. Maar ik vraag me toch af of die heren even moedig zijn op het slagveld als zij waren in hun clubs.	
Vanmorgen om kwart voor zes werden weer bommen gedropt. Nu werd het Palace Hotel getroffen maar zonder veel schade. Andere vielen rond de school in de Stuijversstraat. Enkele dagen geleden hebben de Duitsers een aantal winkels geopend in onbewoonde, verlaten panden. De onderdanen van keizer Wilhelm II verkopen er de bezittingen die zijn achtergebleven. Maar niet aan burgers want een bericht op de ruiten vermeldt: "Alleen voor militairen". Vandaag werd een grote wijziging doorgevoerd i.v.m. de bevoorrading van de bevolking. Voor het eerst sinds de Duitse bezetting was er wit brood te krijgen. De gezichten klaarden op toen dit nieuws bekend raakte. / Jammer genoeg vrees ik dat dit een kort verhaal wordt want de dagelijkse portie per persoon is nog altijd 250 gram. Vanmiddag werden vliegtuigen beschoten met alweer hetzelfde resultaat. Een Duits piloot steeg op toen op hetzelfde moment een geallieerde dubbeldekker kwam aangevlogen. Toen de piloot de dubbeldekker in de gaten kreeg, verdween hij als de bliksem. Soldaten en burgers barstten in lachen uit. Vanmiddag trokken twee artikels in Duitse kranten mijn aandacht. Het eerste ging over Belgen die naar Engeland of Frankrijk waren gevlucht. De "Tageszeitung" van 2 februari 1915 schrijft dat Belgische jongeren tussen 18 en 30 jaar die in Frankrijk of in Engeland verblijven, verplicht worden dienst te nemen. Volgens mij worden ze opgeroepen maar niet verplicht. Als het is zoals ik vermoed, zullen de Duitsers beletten dat jongeren die in België zich gebleven, mogelijk gemobiliseerd worden zoals hun broers in het buitenland en zullen ze hen naar "veiliger oorden" overbrengen. Vandaar dat ik verwacht dat ik dit dagboek in Duitsland zal beëindigen, in het gezelschap van andere jonge mannen tussen 18 en 30 jaar. Het ander artikel las ik in het "Berliner Tageblatt". Het ging over de ravitaillering van de Duitse bevolking. Blijkbaar is de situatie daar niet rooskleurig. Stedelingen ontvangen wekelijks twee kilo brood, boeren 9 kilo per maand. Ik vrees dat de verkoop van wit brood bij ons niet lang meer zal duren. Volgend bericht werd aangeplakt: Verwittiging²⁷ Het is verboden bakstenen weg te nemen van de kanaaloevers. Overtreders worden bestraft als dieven. Oostende, 5 februari 1915. Bittinger Plaatscommandant Kapitänleutnant	vrijdag 5 februari VPTs 103
Dit bericht werd aangeplakt naar aanleiding van de arrestatie van een persoon die bakstenen had weggenomen van het talud / van het kanaal waarvan het waterniveau erg laag was.	VPTs 104

²⁷ In het Frans bij VP. Eigen vertaling.

De kanonnen bulderden de hele dag rond Oostende. Nog opmerkelijk veel troepenbeweging. Ik schat dat er nu zo'n tienduizend manschappen in Oostende zijn ingekwartierd. De helft ervan verblijft bij inwoners. Die krijgen van het stadsbestuur 2,5 BEF voor een officier, 3,5 BEF als het ontbijt erbij geteld wordt. Voor een onderofficier krijgen ze 1 BEF, voor een burger 0,5 BEF telkens verhoogd met 0,5 BEF voor het ontbijt. Voor verlichting en verwarming krijgen ze niets extra. Onnodig te zeggen dat er slechts weinig ontbijten worden verstrekt omdat de levensmiddelen zo duur zijn en zo moeilijk op de kop te tikken. Vandaag vernam ik dat de Kommandantur van zinnens is om het systeem van de inkwartiering van soldaten te veranderen. Ze beweert dat de soldaten te veel verspreid zijn over de verschillende stadsdelen. Persoonlijk denk ik dat er een andere reden is: de Oostendenaars worden door de soldaten te goed geïnformeerd over de militaire situatie en op hun beurt horen de soldaten van de inwoners dingen die ze beter niet te weten komen.	zaterdag 6 februari
Vanmorgen was ik verrast zoveel soldaten in nieuw uniform tegen te komen en bovendien voorzien van splinternieuwe wapens. Was het misschien een nieuwe lichter? Velen zagen er nog heel jong uit, anderen leken al meer dan veertig jaar. Sommigen wisten te vertellen dat er een nieuwe generaal aan de leiding staat en dat de militaire operaties langs de kust binnen de zes weken moeten slagen. Zo niet zouden er geen verdere pogingen meer worden ondernomen in de streek. Vandaag kreeg het stadsbestuur bevel van de Kommandantur een lijst de verschaffen van alle gebouwen (regerings- of stadsgebouwen, hotels, pensions) waar ten minste 30 personen kunnen worden gehuisvest. Hotels en pensions langs de Zeepromenade moeten niet opgegeven worden en er zal wel een reden voor zijn! Alle matrassen werden al eens meegenomen. / Alleen de zuidelijke vleugel van het Kursaal wordt nog bezet door 100 à 200 marinesoldaten. Daar voelen de Duitsers zich blijkbaar op hun gemak. Misschien denken ze dat de geallieerden aan dit gebouw niet zullen raken? Zo de geallieerden al de intentie zouden hebben gehad om het Kursaal te sparen, dan hebben de Duitsers het ondertussen al behoorlijk toetgetakeld! Je zou eens moeten zien welk triestig oord ze ervan hebben gemaakt.	zondag 7 februari VPTs 105
Het grof geschut dat bij de dokken zoveel miserie veroorzaakte, staat nu opgesteld in de duinen van de Vuurtorenwijk. Een soldaat wist me vandaag te vertellen dat de kanonnen volgende woensdag worden uitgetest. Die kanonnen van groot kaliber wegen 50 à 60 ton. Ze rusten op een sokkel van 300m3 beton. Hun enorme gewicht rust dus op een bed van duinenzand waarin ook veel graszoden zitten. Ik vrees dat de ondergrond niet stevig genoeg is en bij het eerste schot zal inzakken. Laten we hopen. Al enkele dagen gebruiken de Duitsers twee zoeklichten aan de Oost- en de Westkant van de stad. De installatie is het gevolg van de talrijke nachtelijke luchtaanvallen. Is dit niet het noodlot? Ik schijf het woord "vliegtuig" en op dit eigenste moment – het is nu half elf – hoor ik het lawaai van de schroef van zo'n toestel. Boem, een bom ... Boem, nog één ... Boem, een derde bom. Die laatste is niet ver van hier gevallen want er volgt een verschrikkelijke ontploffing. Het toestel nadert en vliegt over mijn woning. Brrrr, al mijn ledematen beven. En nu is het weer weg. Er wordt niet naar geschoten. De hemel is uitzonderlijk rustig en het lawaai van het vliegtuig ebt weg. Op het voetpad hoor ik enkele soldaten passeren. Ze bellen aan bij de burens. Er ontstaat een woordenwisseling tussen mijn buur en enkele soldaten op zoek naar logement. Ik hoor ze de trap op gaan. Tot nog toe ben ik vrijgesteld logement te moeten verschaffen aan soldaten van Wilhelm II. /	maandag 8 februari
²⁸ De bommen die gisterenavond werden gedropt, vielen in de buurt van het Palace	dinsdag 9 februari

²⁸ Datum ontbreekt in het Ts.

Of het nu mooi weer is of niet, zelfs bij mistig weer blijven we niet gespaard van luchtaanvallen. Het volgende werd vandaag bekend gemaakt: Vastenavond²⁹ Gedurende de vastenavondsdagen van 1915 is het op straf verboden zich te maskeren, zich te verkleeden of feestelijkheden in te richten. Dit verbod geldt voor de drie vastenavondsdagen, alsook voor de dagen van groot Carnaval en van Half-vasten. Oostende, den 11 Februari 1915. De duitsche Kommandantur BITTINGER Kapitänleutnant und Ortskommandant	
Voor de werklozen, gaan de dagen maar traag voorbij. Op den duur worden ze onverschillig en hun leven eentonig omdat er geen enkel teken is dat er spoedig verandering komt. Vandaag 15 februari is het precies vier maanden dat we leven als gevangenen. Vier maanden van ontbering en problemen. Lange tijd dachten we dat er hongersnood voor de deur stond. We waren bang voor een beschieting van de stad of voor andere problemen door de aanwezigheid van de Duitsers. Maar we krijgen nog altijd onze 250 gram brood per persoon. De stad is nog intact alhoewel de vliegtuigen natuurlijk erg gevaarlijk zijn. Maar het einde is verre van in zicht. De angst leeft en vele mensen lijden onder allerlei ontberingen. Voedsel is de voornaamste levensbehoefte maar de problemen om aan eten te geraken, zijn enorm. Melk en boter zijn zo goed als onvindbaar. / Door de hoge prijzen zijn aardappelen en vlees zeldzaam geworden in vele huishoudens. Ook rijke mensen missen hun lievelingseten. Dit alles neemt niet weg dat de bevolking nog altijd hoopvol is. Ook al hebben de Duitsers een goed leven in Oostende, ze weten heel goed dat we wachten tot ze de stad verlaten. De burgemeester, de dienstdoende schepen van financiën en de politiecommissaris werden veroordeeld tot een boete van respectievelijk 500, 500 en 1000 DM omdat er wapens werden gevonden in het stadhuis en omdat de tekst van een bericht niet correct werd vertaald. De revolvers van de politieagenten werden eveneens aangeslagen. Twee jonge vrouwen die een brief schreven naar hun familie in Brussel, vonden er niets beters op dan op de omslag het woord "Feldpost" te schrijven. Bij aankomst in Brussel, werd het bedrog ontdekt. De dames werden veroordeeld tot vier dagen opsluiting. Het Onze-Lieve-Vrouwecollege werd ingericht als ziekenhuis voor de behandeling van besmettelijke ziekten. Er werden enkele gevallen van tyfus ontdekt. Om een epidemie te voorkomen, vergaderden de dokters vorige zaterdag in besloten kring.	zaterdag 13 – maandag 15 februari VPTs 109
Deze middag hadden de artilleristen het enorm druk met het neerhalen van geallieerde vliegtuigen. Niet minder dan zeven vereerden ons met hun bezoek. De Duitsers wisten echt niet waar eerst te mikken. Van zodra ze één vliegtuig hadden gelokaliseerd en hun kanonnen gericht, dook al een ander op. Onnodig te zeggen dat het een lawaai van jewelste was. Kanongeschut, geweerschoten en het tik-tik van de machinegeweren, een uur lang. Er waren ontelbare rookpluimen aan de hemel waardoor het moeilijk was om hun routes te volgen. Geen enkel vliegtuig werd geraakt maar op de Vuurtorenwijk liet een vijftienjarige jongen door een schrapnel het leven. /	dinsdag 16 februari VPTs 110

²⁹ In het Frans bij VP. Nederlandse tekst van SMIS, *De Plate*, jaargang 1997, p. 210.

In het Westerkwartier werden twee burgers en drie of vier soldaten dodelijk getroffen door vliegtuigbommen. Geen enkel bom kwam neer in het centrum van de stad. We hadden de indruk dat het om een verkenningsopdracht ging, ter voorbereiding van een grotere actie. Heel de namiddag maakten troepen zich klaar om naar het front te vertrekken. De 12de en 208ste infanterieregimenten werden er met vijf stoomtrams naartoe gebracht. Om half acht 's avonds marcheerde een regiment met muziek voorop door de Rogierlaan. Het was indrukwekkend in de donkere straten. De bevelen van de officieren, het lawaai van de soldatenlaarzen op de kasseistenen, de volstreekte stilte van de soldaten, dit alles maakte indruk. Ik vraag me af of er van die mannen één is die een sprankeltje hoop heeft om de IJzer te kunnen oversteken.	
Zoals ik gisteren al vermoedde, bewees het zwaar artilleriegeschut van deze morgen dat een hevig gevecht bezig was langsheen de kust. Het begon al van in de ochtend en is nog altijd aan de gang. Het is nu nacht en we horen nog altijd de kanonnen, maar wel met tussenpozen. Voortaan worden de marinesoldaten voor allerlei klussen ingezet. Ze zijn grondwerker, nachtwaker, elektricien, enz. Moet het gezegd worden dat ze liever klussen dan naar het front gestuurd te worden? De onderzeeër ligt nog altijd voor anker in de haven. Er ligt een grijs zeil over het dek zodat de piloten het schip niet zouden zien. Is het niet jammer dat die boot naar Oostende is gekomen om daar voor anker te liggen? Twee dagen geleden kreeg een ex-bewoner van de Zeepromenade toestemming van de Kommandantur om wat linnen op te halen in zijn vroegere woning. Je kunt je zijn verbazing voorstellen toen hij zag / dat al zijn linnen en nog vele andere waardevolle voorwerpen verdwenen waren. De dieven waren via het keldergat de woning binnengedrongen en hadden het huis zo goed als helemaal leeggehaald. De meeste woningen van de Zeepromenade gaan wel zo'n bezoek gekregen hebben. Maar aangezien geen enkele burger op de promenade mag, is het niet moeilijk te raden wie de dieven zijn. Nu kost een brood van een kilo 0,32 BEF. Volgende week wordt het 0,42 BEF. Het zout kost al 0,20 BEF per kilo. Vandaag 19 februari was de terugkeer van Schepen De Vriese³⁰ een echte verrassing. Iedereen wilde weten wat er met hem was gebeurd. Maar het is natuurlijk begrijpelijk dat hij niet staat te springen om zomaar alles op straat te gooien. De Kommandantur zit niet te wachten op dergelijke verhalen. Ik hoop dat ik eerder dan andere Oostendenaars van hem kan horen wat er buiten België aan het gebeuren is.	woensdag 17 – vrijdag 19 februari VPTs 111
Sinds Schepen De Vriese terug in de stad is, heb ik de gelegenheid nog niet gehad om hem enkele vragen te stellen. Ik dring niet verder aan omdat ik weet dat hij toch niets kan zeggen. De Kommandantur houdt hem immers in het oog en staat altijd klaar om haar scherpe tanden te tonen. Drukker De Vriese en zijn zoon ondervonden dit op een schandalige manier. Vader en zoon De vriese verzorgen het drukwerk voor de vele berichten die overal worden aangeplakt. Ze hebben hiervoor elke keer het visum van de Kommandantur nodig. Op een dag werd vader De Vriese tot vijftien dagen opsluiting veroordeeld en zijn zoon kreeg een boete van 300 DM. De reden daarvoor was een fout in de tekst, "Nederlands" i.p.v. "Nederduitsch", dus iets gelijkaardigs als wat de gemeenteklerk is overkomen. De sanctie werd opgelegd door plaatscommandant Bittinger die een ex-politiefchef blijkt te zijn die ooit ontslagen werd wegens zijn te streng optreden. / En we vallen allemaal onder het gezag van die man die er blijkbaar genoeg in	zaterdag 20 – maandag 22 februari VPTs 112

³⁰ Zie ook het relaas van zijn terugkeer in *L'Echo d'Ostende* van 6-7 en 13 november 1920.

schept de bevolking te terroriseren. Meer durf ik niet zeggen. Laat ons hopen dat we vlug van die gevaarlijke kerel verlost worden. Maar zoals de zaken er vandaag voor staan, ziet het er niet naar uit dat de situatie spoedig zal veranderen. Uit Duitse kranten weten we dat een aanzienlijke troepenversterking in de loop van de maand januari in Frankrijk is gearriveerd. Ondertussen, en ondanks die extra middelen, is er nog niets gebeurd dat verandering kan brengen in onze huidige situatie. We denken dat de geallieerden eerder de intentie hebben de huidige stellingen te consolideren met als bedoeling het Duitse leger uit te putten en zijn materiaal te laten opgebruiken. Dit is de beste maar tevens de langste weg om Duitsland te verslaan. Het zal dus nog een poosje duren vooraleer we van mijnheer Bitteringer en van al de rest verlost zijn. We blijven vol hoop wachten op het definitief einde van de oorlog.	
De 23ste om half negen organiseerden de Duitsers een fakkelstoet met muziek voorop. Ze vierden de aankomst van een generaal en het feit dat ze honderdduizend Russen krijgsgevangen hadden gemaakt. Allemaal bluf. Het beste bewijs is dat de Oostendenaars toelating kregen om tot 21 uur Duitse tijd buiten te zijn en om zo de stoet te zien passeren. Maar de aankondiging was niet tijdig klaar zodat er op straat enkel militairen te zien waren. Een marine uit de Elzas vertelde dat ze rond Arras zware verliezen hebben geleden en twintig km zijn teruggedreven. Longwy hebben de Fransen 's nachts en bij verrassing terug ingenomen. Wat er ook van zij, vele kanonnen werden van de kust / naar Torhout verplaatst. Zou dit transport iets te maken hebben met wat de soldaat vertelde? Volgende berichten werden aangeplakt. Belangrijk bericht³¹ De inwoner van Cortemarck, Alidoor VANDAMME, heeft bespiedingsdienst gedaan met teekens te geven aan de vijand. Als hij tegen zijne aanhouding heeft willen wederstaan, is hij dood geschoten geworden. Om de misdaad van VANDAMME te straffen, heeft de militaire overheid de navolgende maatregelen getroffen: 1) de pastoor BLANCHE en de onderpastoor BARRA, verantwoordelijk voor het gedrag van hun parochieleden, worden als krijgsgevangenen naar Duitsland gebannen. 2) De gemeente Cortemarck moet eene boete betalen van 5000 DM. Thielt, 24 februari 1915 De oppervelhebber Uit zo'n bericht is de positie van de Duitsers gemakkelijk afleiden. Een inwoner van Kortemark kan moeilijk signalen geven aan een vijand in Calais. De geallieerden zijn dus niet ver meer van Kortemark. Verbod van uitvoer³² Voor het gebied van het Marinekorps verbied ik hiermede allen uitvoer van levend vee, granen, voedermiddelen en alle soorten van levens- en genotmiddelen over de grenzen van het gebied van het Marinekorps: Hollandsche grens, lijn Maldegem, Syssele, Steenbrugge, Lophem,	dinsdag 23 – vrijdag 26 februari VPTs 113

³¹ In het Frans bij VP. Tekst uit SM, *De Plate*, jaargang 1998, p. 55.

³² Idem, jaargang 1997, p. 271.

Snellegheem, Ettelghem, Oudenburg, Snaeskerke, Raversyde. Degene die zonder bijzondere toelating van den Korpsintendantuur bij het ontvoeren van dergelijke waren betrapt wordt, stelt zich bloot aan inbeslagneming der waren en strenge bestraffing. Brugge den 12 Februari 1915. (get.) von Schröder Kommandierender Admiral Vandaag zag ik in het Duits magazine <i>Der grosse Krieg in Bildern</i>, Heft I, een foto van vluchtende mensen in een nauw straatje. Het leugenachtige onderschrift is in vijf talen gesteld waarvan de Engelse versie luidt: <i>"Oostende onder de Engelse obussen. Oostendse vluchtelingen die onder Duitse bescherming de stad dienden te verlaten terwijl de bevelhebber van het Engels eskadron bleef vuren ondanks de vraag van België om dit niet te doen."</i> Oostende heeft nog nooit te lijden gehad onder een beschieting door de Engelse vloot. De foto heb ik al eerder in een ander magazine gezien, nog voor / de Duitsers hier waren. Ze is genomen in de kleine gemeente Melle bij Gent, door de Hunnen in brand gestoken. Ze proberen dus de mensen te misleiden door getrukeerde foto's te publiceren. In de ochtend van de 26ste vlogen twee vliegtuigen over de stad. Ze kregen een warme ontvangst van de Duitsers maar konden terugkeren naar hun basis. Ze moeten precieze informatie hebben doorgegeven want op dit ogenblik – 9 uur in de avond – spelen de kanonnen hetzelfde spelletje als drie maanden geleden, toen ongeveer op hetzelfde moment de onderaardse gang die de Duitsers in de duinen hadden gegraven, door de vloot werd beschoten en volledig vernield. Wat zal het deze keer zijn?	VPTs 114
In de nacht van 27 op 28 februari kwam een bom neer op het Kursaal. Niemand wist of ze uit een vliegtuig was geworpen of daar op een andere manier was terecht gekomen. De elektricien van het kursaal zei me dat de mooie balustrade is vernield over een afstand van 4 meter en dat het terras een gat van 70 cm vertoont. Veertig à vijftig ruiten zijn gesneuveld. Een marine soldaat vertelde me het volgend verhaal: "Ongeveer 13 000 infanteristen en 500 cavaleristen namen gisteravond 26 februari deel aan een aanval op Sint-Joris-aan-den-IJzer. Het oorverdovend schieten kwam van de Duitse batterijen die de aanval ondersteunden. Sint-Joris ligt op een terp en alleen de hoofwegen en de dorpskern steken nog uit boven het waterpeil van de ondergelopen IJervallei. De geallieerden waren op hun hoede. De Duitsers hadden al hun hoop gesteld in een verrassingsaanval, maar werden zelf overrompeld. Ondanks het inzetten van zware artillerie, werd het een slachting. Van de 13 000 soldaten hebben er maar enkelen deze verschrikkelijke nacht overleefd". Op 1 maart trokken verse troepen naar het front. / Zeven van hen, die bij mijn buurman waren ingekwartierd, waren van plan nog dezelfde dag terug te keren. Vandaag 2 maart is er nog niemand terug, ook vele anderen niet die in dezelfde straat waren gelogeerd. Nu ik het toch over straten heb, het is interessant om weten dat de Kommandantur de Franse benamingen op de straatnaamborden heeft laten verwijderen. Maar daar bleef het niet bij, er kwamen Duitse benamingen voor in de plaats! Blijkbaar hebben ze niet veel beters te doen of zijn ze van plan om Oostende ten eeuwige dage te bezetten? De laatste dagen is een tweede onderzeeër de haven binnengelopen. Het is één van die beruchte Duitse U-boten die al zoveel transportschepen tot zinken hebben	zaterdag 27 februari – dinsdag 2 maart VPTs 115

gebracht en waarover de Duitse kranten vol lof schrijven: " <i>De blokkade van Engeland door Duitse onderzeeërs</i> ".	
De Duitsers vrezen nog altijd een ontschepping van geallieerde troepen aan de kust. Om dat te voorkomen hebben ze allerlei verdedigingswerken gebouwd langs de zeepromenade, zelfs de koninklijke villa werd niet ontzien. Vlak voor de villa, die op een hoogte ligt, werden diepe loopgangen gegraven en aan de omheining werd prikkeldraad bevestigd. De reling langs de zeepromenade kreeg ook prikkeldraad en hier en daar werden diepe sleuven gegraven. Ik werd hierover geïnformeerd door een werkmans die instaat voor het onderhoud van de promenade. Aan de schietstand zijn al twee dagen negentig man aan het werk om verdwaalde kogels uit de grond te halen. Tot nu toe vonden ze zo'n 30 kilo. Een nieuw bewijs dat de Duitsers een tekort aan ertsen hebben. Op 3 maart gebeurde hier iets eigenaardigs. Om kwart voor vijf in de namiddag (Duitse tijd), brak een verschrikkelijk / kanongebulder los, aan beide kanten van de stad. Het schieten duurde exact een kwartier. Iedereen dacht dat er een heel eskader vliegtuigen naderde. In werkelijkheid was een stoomtreiler van onbekende nationaliteit om kwart voor vijf de haven binnengelopen. Ter hoogte van de inschepingskaai van de maalboten maakte het vaartuig plots rechtsomkeert en voer terug naar volle zee. De verschillende strandbatterijen brachten de boot tot zinken aan het hoofd van de westelijke pier. De bemanning werd gered en onder bewaking overgebracht naar de Kommandantur. Naar het schijnt was de bemanning dronken en de ware bestemming van de treiler was Nieuwpoort of Calais. De gebeurtenis zorgde voor heel wat commotie en ook voor problemen voor een aantal personen. Voor M.A. was het een dure les. Hij was in de buurt toen de aangehouden zeemannen naar de Kommandantur werden gebracht en vond er niets beters op dan zijn hoed voor hen af te nemen. Die hoffelijkheid kostte hem 500 DM of 14 dagen opsluiting. De Heer J. Verh. Uit Oostende ontving gisteren een brief van zijn zoon die krijgsgevangen is in Duitsland. Hij schreef over het slechte eten in het kamp en dat ze erg te lijden hadden. Brood kost er 1 DM. De brief werd geopend maar ik veronderstel dat de Duitsers hem niet echt gelezen hebben. Toen ik vanavond naar huis ging, werd ik op de Rogierlaan aangehouden door een patrouille van drie marinesoldaten. Ze beweerden dat het vijf over acht was. Ik verdacht hen er van te liegen over de tijd om zo aan een paar DM te geraken. Ik nam er mijn eigen uurwerk bij om hen te overtuigen dat het pas twee minuten voor zeven was. Het feit dat mijn uurwerk nog altijd op GMT staat, verzwaarde echter mijn overtreding. Door handig op hen in te praten, kon ik gelukkig ontsnappen aan hun inhaligheid. /	woensdag 3 maart – zaterdag 6 maart ^{93 91} VPTs 116
Zondagmiddag blies er een koude bries uit het Noorden, grote wolken dreven door de lucht. Toch waren er veel mensen die naar buiten trokken. Rond kwart voor drie naderde een vlieger vanuit zee. Het toestel vloog tamelijk hoog en zat regelmatig verborgen achter de wolken. Ik denk dat er daarom maar enkele schoten op werden afgevuurd. Plots loste de piloot drie bommen op een rechte lijn die liep van het kursaal tot aan het station. De eerste kwam neer in de Leopoldlaan, achter het kursaal, en sloeg een diepe put in het wandelpad van het parkje. Er waren veel wandelaars in de buurt en er vielen drie dodelijke slachtoffers, meisjes tussen 16 en 20 jaar, alle drie vluchtelingen³³. Het ene werd het onthoofd, van het tweede was de romp in flarden en het derde werd getroffen in de hals. Hun lichamen werden naar het lijkenhuis gebracht.	zondag 7 maart – woensdag 10 maart VPTs 117

³³ Respectievelijk Uit Middelkerke, Sint-Pieterskapelle en Slijpe. Zie SM in *De Plate*, jaargang 1999, p. 114.

De tweede bom viel in de Henri Serruyslaan en daar werd niemand gewond. De derde bom viel langs de Keizerskaai³⁴, recht tegenover het Onze-Lieve-Vrouwecollege. Daar stond een stoomtram klaar om soldaten naar het front te brengen. Vier stierven ter plaatse en één verloor zijn been. Velen werden gewond aan hoofd en handen en naar een lazaret afgevoerd voor verdere verzorging. Na die luchtaanval werden ordemaatregelen genomen en puin en glasscherven geruimd. In de Leopoldlaan hadden politie en soldaten heel wat moeite om de menigte in bedwang te houden want iedereen wilde de plaats zien waar de meisjes waren omgekomen. En natuurlijk waren de Duitsers er direct bij om de Engelsen verontwaardigd te beschuldigen. / Agent L.³⁵ werd aangehouden en naar de Kommandantur gebracht omdat hij tegenover omstaanders de verantwoordelijkheid bij de Duitsers had gelegd. Het waren de projectielen die de Duitsers hadden afgevuurd en die in de straten waren ontploft! De Duitsers gooiden hem in de cel waar hij een hele maand kon uitrusten. Vandaag 10 maart werden alle motorvoertuigen die de stad verlieten, op verschillende plaatsen tegengehouden en onderzocht. Gisteren was in de stad immers een Franse officier gezien vermomd als een Duits onderofficier. Naar het schijnt zou hij ook in het stadhuis iemands adres zijn gaan vragen. De Kommandantur stuurde een brief aan de burgemeester. Al wie op het voetpad loopt met de handen in de zakken en met gestrekte ellebogen, zal worden aangehouden en streng gestraft. <i>[Ik vermoed dat de officieren niet erg tevreden zijn met hun ... krijgsvorderingen en dat ze daarom slecht gehumeurd zijn].</i> Vandaag werd het volgend bericht bekend gemaakt: Bericht betrekkelijk de politie der honden³⁶ 1) Het is verboden hondenkarren tot vervoer van personen te benuttigen; de leider moet er nevens gaan en een der tramen vasthouden. 2) Het is verboden hondenkarren zwaarder te belasten dan de dieren dragen kunnen. 3) Het is verboden kleine honden als trekdieren te gebruiken. 4) Het is verboden honden vrij te laten rondlopen; zij moeten op den halsband den naam van den eigenaar dragen en steeds aan een lijn vastgehouden worden. Overtreders worden streng gestraft. Oostende, den 7 maart 1915 De Deutsche Kommandantur BITTINGER Kapitänleutnant und Stadskommandant	VPTS 118
De Kommandantur verspreidde het bericht i.v.m. de honden nadat een officier een hond was tegengekomen met aan zijn staart een stuk papier waarop de Kaiser stond afgebeeld en eronder in het Vlaams : "Deze hond is al drie weken op weg naar het front met de keizer aan zijn staart". Het is erg grappig om mensen langs de straat te zien wandelen met hun / hond aan een koord. Velen hebben het daarmee moeilijk want de honden zijn zo iets niet gewend. Velen amuseren zich met het ineen knutselen van gedichtjes over de slag aan de IJzer. Zo schreef een schooljongen volgende versjes in het Vlaams:	donderdag 11 maart – zondag 14 maart VPTs 119

³⁴ Nu Vindictivelaan.

³⁵ Victor Lesaffre volgens SM in *De Plate*, jaargang 1999, p. 116. Hij werd naar Duitsland gedeporteerd waar hij bleef tot januari 1918.

³⁶ In het Frans bij VP. Vertaling uit SM, *De Plate*, jaargang 1999, p. 118.

"Aan de IJzer, O hooghartige Kaiser, Waarom ben je niet wijzer dan je mannen te laten sneuvelen aan de IJzer, hooghartige Kaiser. Heb je misschien bloed van ijzer? Je zult er nooit in slagen te steken over de IJzer ondanks het vele bloed dat je vergoten hebt, hooghartige Kaiser Over de IJzer kan je niet marcheren Over de IJzer geraak je niet. Iedere soldaat van de keizer die probeert te steken over de IJzer, wordt door onze soldaten zonder compassie gedood in de duinen. België heeft een koning en Duitsland een keizer. Maar België heeft de IJzer die sterker is dan de Kaiser! Het kleine België moet groter worden van de Rijn tot aan de IJzer. En koning Albert moet keizer worden". Deze rijmelarij komt niet van een dichter, maar wel van een groot patriot die wil dat zijn koning keizer wordt. Voor het ogenblik is het hier precies Duitsland. De straatnamen en de berichten die worden aangeplakt zijn voortaan in het Duits. Frans is verboden./ De wachthokjes werden in de Duitse kleuren geschilderd en de bevolking is onderworpen aan de Duitse wetten. Onze landgenoten niet alleen maar zelfs Duitse soldaten willen van deze terreur af. Vandaag 14 maart geraakte ik aan de praat met een soldaat die zijn hart luchtte. Zoals zovelen van zijn kameraden begon hij met trillende stem over zijn familie. Volgens hem beging Duitsland een misdaad door het kleine België aan te vallen. Hiervoor zal Duitsland nog zwaar worden gestraft, zei hij. Voor de officieren toonde hij geen respect. In de stad, zo zei hij, lopen ze aan de kop van hun compagnie. Maar eens in Middelkerke blijven ze achteraan en laten het commando over aan onderofficieren. En wat de kranten schrijven, daar gelooft hij niets van. De brieven en postkaarten die hij vanuit Duitsland ontvangt, zeggen meer dan al die leugens.	VPTs 120
Vandaag 15 maart is het vijf maanden geleden dat de Duitse troepen aan de IJzer werden tegengehouden en vijf maanden dat de Oostendse bevolking onder het juk van de Duitse militaire overheid leeft. Sinds drie of vier weken maakt die militaire overheid allerlei maatregelen bekend waaruit voldoende blijkt dat de bezetter hoopt, misschien niet voor altijd, maar toch voor lange tijd, hier te kunnen blijven. Postkaarten, zichtkaarten van Oostende, worden uitgegeven met Duitse tekst en voorzien van de Duitse kleuren. Duitse verordeningen worden overal aangeplakt. Duitse cafés en winkels worden geopend en nu zijn ze ook al het carillon aan het herstellen dat daarna zeker Duitse liedjes gaat spelen. Dit alles laat de bevolking koud en het veroorzaakt hoogstens een schouderophalen. Integendeel, ze neemt zoete wraak door allerlei roddels over de Duitsers te verspreiden. De laatste maanden stellen we een verbetering vast in de bevoorrading van de	maandag 15 maart – donderdag 18 maart

burgerbevolking door hulporganisaties voor België. / Blijkbaar werken die humanitaire organisaties goed en worden ze gecontroleerd door afgevaardigden van enkele neutrale landen. Die beletten o.a. dat de Duitsers het voedsel jatten. Wij Oostendenaars zijn deze organisaties en hun afgevaardigden bijzonder dankbaar. Drie of vier maanden geleden vreesden we nog het ergste voor de bevoorrading van de stad. Vandaag kijk ik met meer vertrouwen naar de toekomst ... dan de Duitsers. Die worden steeds hopelozier. Ze zijn zich nu al bijna acht maanden aan het klaar maken voor de bezetting van Parijs. Maar de lichtstad ontsnapt hen meer en meer, zelfs van een inname van Nieuwpoort kunnen ze alleen dromen. Woensdagavond de 17de, om 21 uur Duitse tijd vloog een zeppelin over de stad, volgens sommigen in de richting van Engeland. In Leffinge hebben de Duitsers een batterij zwaar artilleriegeschut opgesteld. De Britse oorlogsbodems hebben daar grote granaten op afgevuurd. Een soldaat vertelde dat zo'n kanjer ontplofte op amper tien meter van een zwaar kanon. Dit is een bewijs dat de geallieerden goed ingelicht zijn <i>[door hun piloten]</i>. De Leffingenaars moeten hun meubels stutten als de Duitsers met die zware wapens schieten. Het schoolschip in het tweede dok vatte vanmorgen 18 maart vuur. Het ontstond in een kajuit aan het achterdek. Er is niet zoveel schade omdat de brandweer er vlug in slaagde de vlammen te blussen.	VPTs 121
De zeppelin die eergisteren over de stad passeerde, vloog naar Calais waar hij enkele bommen neerliet. Maar bij zijn terugkeer moet er iets / aan de motor geweest zijn want gisteren lag de reus neer achter de duinen, in de buurt van <i>Hotel de l'Espérance</i>. De Duitsers plaatsten badcabines aan het uiteinde van de straten die op de zeepromenade uitkomen. Zo kan niemand nog vanuit de stad een blik werpen op de zee. Ze zijn echt vindingrijk. Bij goed weer oefenen ze bijna dagelijks door op kleine ballonnen te mikken. Het kan er bij mij niet in dat ze die zelfs van op 50 meter niet raken. Sinds hun aankomst op 14 oktober kwamen al honderden geallieerde vliegtuigen over de stad en niet één schot was raak, niet één keer brachten ze de piloot maar even in het nauw. Gisterenmorgen verschenen er weer drie of vier geallieerde vliegtuigen. Niet minder dan 15 automatische machinegeweren vuurden meer dan 200 projectielen af maar ze troffen geen enkel toestel. Op een bepaald ogenblik was de lucht vol rookpluimen en wie niet beter wist, kon gedacht hebben dat de hemel verscholen zat achter cirruswolken.. Hoeft het nog gezegd dat het schieten verschrikkelijk was? Gisterenavond 21 maart dan, om kwart voor negen GMT, hoorden we met tussenpozen luide knallen afkomstig van een batterij ergens tussen Mariakerke en Raversijde. Plots hoorde ik gezoem als van een voorbijvliegende bij. Ik dacht dat het geluid van de waterketel op de kachel was maar het kanongeschut en een ontploffende granaat deden mij beseffen dat het van een vliegtuig kwam. / Het lawaai kwam steeds dichterbij, op een bepaald ogenblik was het vlak boven mijn woning. Enkele projectielen ontploften in de onmiddellijke omgeving. Toen het vliegtuig al rechtsomkeer had gemaakt, ging het schieten gewoon door. Terwijl het wegvloog, hoorde ik duidelijk het fluiten van de sirene van het toestel. Vanochtend hoorde ik dat enkele bommen waren afgeworpen. Ik ging naar de Ooststraat waar een bom was terechtgekomen op de uitbouw van het huisnummer 43. Het dak was volledig weg en het meubilair van de kamer er vlak onder lag in stukken en brokken. In de Schippersstraat liep dancing 'De Nieuwe Zaal' zware schade op. Tegenwoordig wordt die zaal als school gebruikt en het meubilair werd ook beschadigd. Een derde bom viel op het voetpad aan de Visserkaai. Ik denk eerder dat het een granaat was. Er was veel glasschade. Een dame werd lichtgewond aan haar schouder. Verder waren er geen slachtoffers. Toeval of niet? Op dit eigenste ogenblik hoor ik er één aankomen. Het is nu al de	vrijdag 19 maart – maandag 22 maart VPTs 122 VPTs 123

derde of vierde keer dat dit mij overkomt terwijl ik mijn dagboek aanvul. Nu is het kwart voor acht GMT en ik hoor duidelijk de motor. Bij de burens hoor ik een vrouw roepen naar haar kinderen en een deur die dichtslaat. Mijn hart bonst en ik krijg koude rillingen. Ik denk dat het vliegtuig nu boven mijn huis vliegt. Plots is het weg. Bang ... bang ... bang ... bang ... Het dropte zeker vier bommen en er werd ook op het toestel geschoten. Wij zijn de slachtoffers, wij laten er ons leven bij en riskeren onze woning te verliezen. Verschrikkelijk! Wat zal het morgen zijn? Wie kan nu die aanvallen goedkeuren? De artillerie is momenteel hard aan het schieten. Het is dezelfde batterij als die van gisteravond. / Auto's rijden door de straat. Ik krijg de indruk dat er weer een vliegtuig nadert. Hoe donkerder buiten, hoe eenzamer een mens zich voelt.	VPTs 124
Gisterenavond werd de Vuurtorenwijk, aan de Oostkant van de haven, opgeschrikt door drie bommen die dicht bij elkaar neerkwamen. Deze luchtaanval kende opnieuw een dodelijke afloop. Een 78-jarige vrouw die al te bed was, werd uiteen gereten. Haar dood kwam als een dief in de nacht. Een andere vrouw en een jong meisje werden gewond, de eerste zelfs tamelijk ernstig. Er was niet zoveel materiële schade want aan deze kant van de haven staan alleen bescheiden werkmanswoningen. Heel eigenaardig is dat op 21 maart, tussen al dat schieten door, niemand de bommen hoorde ontploffen die op het stadscentrum vielen terwijl die op de Vuurtorenwijk voor zulke hevige explosies zorgden. Over de bombardementen zijn de meningen verdeeld. Sommigen hebben de indruk dat de Duitsers ze aangrijpen om de geallieerden in een slecht daglicht te stellen en zo de Oostendenaars tegen hen op te zetten. Anderen denken dat de geallieerden met hun bombardementen de Duitsers willen verjagen. Maar in dat geval zijn ze verkeerd bezig! Eén ding staat vast: de Duitsers spreken luid schande van wat onze geallieerde vrienden de bewoners aandoen. De Kommandantur vroeg het stadsbestuur een lijst van vluchtelingen die op 1 maart nog niet naar huis waren teruggekeerd. De Duitsers zijn van plan de vluchtelingen een taks op te leggen die tien maal zoveel zal bedragen als de gewone belasting. Ze gaan beginnen met de vluchtelingen die meer dan 60 BEF belasting betalen. Gisteren kreeg Oostende het bezoek van de koning van Saksen. Hij logeerde in de Berlijnstraat³⁷ die voor deze gelegenheid afgesloten / was voor de Oostendenaars. Deze koninklijke hoogheid bracht ook een bezoek aan de zeepromenade die op haar beurt verboden terrein is voor ... Duitse soldaten. De laatste drie dagen is het abnormaal rustig in stad. Geen troepenbewegingen, geen trams of wagens te bespeuren. De manschappen zien er terneergeslagen uit sinds ze in de kranten lazen dat de Oostenrijkse versterking Przemysl in Russische handen is gevallen.	dinsdag 23 maart – vrijdag 26 maart VPTs 125
Het volgend bericht werd aangeplakt: Kommandantur Oostende³⁸ BEKENDMAKING 1) De bevolking wordt uitdrukkelijk gewaarschuwd dat geene ondersteuning mag verleend worden aan welkdanige poging tot LICHTING VAN REKRUTEN voor het Belgisch leger. Wordt ook onder soortgelijke poging gerangschikt, elk middel om het vertrek uit de stad te vergemakkelijken van mannen die in staat zijn de wapens te dragen.	zaterdag 27 maart – dinsdag 30 maart

³⁷ Nu Kemmelbergstraat.

³⁸ In het Frans bij VP. Nederlandse versie van SM, *De Plate*, jaargang 2002, p. 268.

2) Een beambte in Oostende woonachtig, werd naar Duitsland overgebracht, omdat hij gepoogd had spoorwegarbeiders er van af te houden hunne DIENSTEN TE LEENEN AAN HET DUITSCHE RIJK. Elke soortgelijke handelwijze, al bleef zij ook zonder gevolg, wordt volgens kriegsrecht gestraft. 3) Tot 7 April 's avonds moeten de huisbezitters of huisbewaarders in de Kommandantur verklaren: ALLE RIJWIELEN alsook allen voorraad van Benzien, Benzol en Smeeroliën van andere soort, die zich in de huizen, gebouwen, afhankelijkheden of ergens anders onder hunne bewaring bevinden. In geval van nietverklaring wordt beslagname en straf toegepast. Oostende, 27 Maart 1915. BITTINGER Kapiteinluitenant en Stadskommandant Onnodig te vermelden dat dit bericht alleen in het Vlaams en het Duits werd opgesteld. Iets wat eigenaardig zal lijken voor mensen die het niet met eigen ogen hebben gezien, is dat de Duitsers een duikboot ... in hout hebben gebouwd. Dat gedrocht werd volledig in Oostende verzameld en van zodra het klaar was, vertrok het naar Brugge via het kanaal met dezelfde naam. Wat zijn hun plannen met die houten sigaar? De treilers met stoomturbine zijn nog altijd in Oostende en al een tijd heel actief. Ze zijn net zoals de oorlogsschepen grijs geschilderd / en voorzien van een klein automatisch machinegeweer. Gewoonlijk varen ze 's morgens uit en komen meestal tijdens de nacht terug. Ik vermoed dat ze worden ingezet voor de bevoorrading van onderzeeërs in de Noordzee. Waarom zouden ze anders de veilige haven van Oostende verlaten? De stilte van vorige week duurt voort. We horen geen kanonnen, er zijn geen troepenbewegingen maar de piloten zijn wel actief langs het front. De laatste dagen is het mooi weer en in de richting van Leffinge, kun je goed explosies zien van obussen door de Duitsers afgevuurd naar de geallieerde vliegtuigen. Die vliegtuigen word je moeilijk gewaar daar ze op grote afstand en relatief hoog vliegen. Beter daar dan boven Oostende. Ik denk dat de kalmte die heerst in Oostende en omgeving stilte voor de storm is. Ze zullen wel een verrassing aan het voorbereiden zijn.	VPTs 126
De Duitsers dachten dat ze er verstandig aan deden de Franse opschriften te wijzigen. Een Oostendenaar vond het grappig om volgend bericht in het Frans gesteld aan een houten paal in het Leopoldpark te bevestigen: Belangrijk Bericht³⁹ Personen die teefhonden bezitten die zich in het geheim prostitueren, moeten die bij de magistratuur laten registreren en regelmatig een medisch onderzoek laten ondergaan. Kapitänleutnant (get) Onleesbaar Passe Partout	woensdag 31 maart – zaterdag 3 april

³⁹ In het Frans bij VP. Eigen vertaling.

Het heeft er niet lang gehangen. Wie het heeft kunnen lezen, was ervan overtuigd / dat de stad nog de gevolgen zou dragen van die verkeerde grap. Gelukkig stopte het hier. Onze dierbare vriend Kapitanleutnant Bittering heeft ons verlaten. De bulldog is er van onder maar voor zijn vertrek herinnerde hij zich plots de regels van de hoffelijkheid. Hij ging tot bij de burgemeester, niet om hem vaarwel te zeggen, maar ... tot weerziens. Hij vertrekt namelijk voor drie weken met verlof. Spijtig genoeg werd hij door een andere bulldog vervangen, nl. Herr Glaesmer, justitieofficier, die vele mensen kennen van "zoveel dagen opsluiting" of van "'t is zoveel Mark". Op 31 maart om 11 uur 's avonds herbegon het kanonvuur uit de richting van Nieuwpoort. Op hetzelfde ogenblik vloog er een vliegtuig over. Er vielen twee bommen in de buurt van het goederenstation. Er waren geen slachtoffers maar wel twee zwaar beschadigde woningen in de Spoorwegstraat. Deze keer schoten de volautomatische machinepistolen terug op het vliegtuig. Het enig resultaat was dat zelfs de kampioenen van de vaste slaap wakker werden. De broodprijs is al weer gewijzigd en bedraagt nu 0,47 BEF per kilo. Er arriveert regelmatig een voorraad meel van de hulporganisaties en ik kan U bevestigen dat de kwaliteit van het brood weer goed is. Het volgend bericht werd bekendgemaakt: Bericht⁴⁰ Elke poging om het verbod om goederen uit te voeren te omzeilen, zal een straf en het aanslaan van de goederen tot gevolg hebben. Het feit alleen van die goederen op te laden zonder voorafgaande toelating, wordt al aanzien als een poging tot fraude. Brugge, 26 maart 1915. von Schröder bevelvoerend admiraal	VPTs 127
/ Tot verbazing van velen werd volgend bericht in alle bakkerijen uitgehangen: Bericht⁴¹ Duitse militairen mogen hier geen brood kopen. Oostende, 31 maart 1915. De Kommandantur / In de Kerkstraat gooiden dieven het uitstalraam van een sjieke winkel kapot en drongen het pand binnen. De bewoners maakten zo'n lawaai dat de inbrekers op de vlucht sloegen. Waarschijnlijk dachten ze dat het pand onbewoond was. Omdat burgers na twintig uur Duitse tijd niet meer op straat mogen, is het niet moeilijk te raden wie de dieven waren. Zo goed als alle onbewoonde huizen hebben ondertussen al bezoek gekregen.	VPTs 128
Vandaag is het Pasen. Op bevel van de Kommandantur werden alle klokken geluid. Veel mensen dachten dat de Duitsers eindelijk de IJzer hadden overgestoken. U zult begrijpen dat dit plots luiden eerder als een domper werkte op de inwoners. Hoffelijkheid is iets dat Duitsers niet kennen. Vanmorgen gingen zowel officieren als soldaten in perfect uniform naar de mis. Officieren hadden open helmen en droegen een mantel of een dolman. Na de plechtigheid liepen ze de Kapellestraat op en af om zich te laten bekijken door de	zondag 4 april – woensdag 7 april

⁴⁰ In het Frans bij VP. Eigen vertaling.

⁴¹ Idem.

bevolking. Hadden ze het gefluister van sommige wandelaars gehoord, dan zouden ze geweten hebben dat hun succes maar povertjes was want ze kunnen niet op de minste achting van de bevolking rekenen die hen beschouwt als “paradegansen”. Al enkele dagen zijn de Duitsers een stijger aan het aanleggen tegenover de vroegere gasfabriek⁴². Met metalen balken en houten planken, hebben ze een hellend vlak gemaakt met een lengte van 200 yards. Zo wordt het mogelijk om in de beste omstandigheden artillerie en cavalerie in te schepen en te ontschepen. Voor het geval ze zich zouden terugtrekken, zal deze constructie hen van pas komen. / In het Scalatheater in de Hertstraat hebben ze een bioscoop geopend. De zaal werd opgeknapt door het Duitse leger en de elektrische installatie werd opgeëist en geplaatst op kosten van het stadsbestuur. Ik denk dat de bioscoop in de eerste plaats bedoeld is om geld in het laadje te brengen voor de officieren. Temeer dat de Kommandantur alleen nog pasjes aflevert tegen betaling van 1 DM en elk pasje moet elke week worden vernieuwd. Een ander manier waarop ze hun zakken vullen, zijn de ontelbare en dure geldboetes die ze zo vriendelijk zijn U te laten betalen voor de meest idiote zaken. Wie wordt beboet, kan desgewenst kiezen om te kuren in de gevangenis van de Babylonestraat in plaats van zijn boete te betalen. Zover gaat de Duitse hoffelijkheid.	VPTs 129
Sinds enkele weken houden de Duitsers schietoefeningen met kleine ballons als doelwit. Dit doen ze gewoonlijk 's morgens als er wat wind is. Dikwijls vliegen die ballons over de stad waar de granaatkogels dan ook ontploffen. Zo ook de 7de van deze maand. Duitse kanonnen vuurden op een kleine ballon die afdreef in richting van het vissersdok. Ze zetten zwaar geschut in en de granaten explodeerden laag bij de grond. Daarbij werd visser Lauwereins gekwetst aan de borst. Niet dat het erg was maar dit bewijst toch dat de Duitsers zich niet erg bekommeren om de bevolking. Soldaten die de laatste dagen van het front zijn teruggekomen, vertellen dat Middelkerke en omgeving nu ook blank staan. Onbegonnen werk voor de Duitsers om met hun karren en vrachtwagens Westende te bereiken. Oostende is een basis voor luchtverkenning geworden. De 9de van deze maand tussen half zes en zes uur 's avonds, stegen vier vliegtuigen op, waarvan twee of drie watervliegtuigen, met bestemming Engeland. / Toen ze nog maar vijf minuten in de lucht waren, hoorden we plots de kanonnen schieten van op zee. Kort daarop keerden ze terug. De oorlogsschepen in de rede van Oostende, hadden het vuur geopend en de piloten verplicht rechtsomkeer te maken. Deze oorlogsschepen zijn tegenwoordig goed zichtbaar vanaf de oostkant van de haven van Oostende. De treilers zijn al een aantal dagen niet meer uitgevaren. Vorige week verliet er één de haven na de middag maar na ander half uur was hij al terug. Een zwarte rookpluim aan de horizon had de kapitein overtuigd om terug te keren. Vanmorgen 11 april ging ik een kijkje nemen in de haven om te zien of er onderzeeërs lagen. Er waren juist twee bommen gedropt. Bij de tweede brug aan de Smet de Naeyerlaan, zag ik meteen dat de houten onderzeeër terug was uit Brugge en nu aan de inschepingskaai van de pakketboten lag aangemeerd. Aan de andere kant van de haven, vlak naast de ateliers van de pakketboten, waren ze een andere houten onderzeeboot in elkaar aan het steken. Vier stoomtreilers en vijf of zes kleine sleepboten die uit Antwerpen komen, liggen nu ook in de haven. Toen ik naar de zee keek, kwam er plots een vliegtuig mijn richting uit. Op 150 meter van mij openden vier kanonnen ogenblikkelijk het vuur. De schildwachten aan de bruggen zetten het op een lopen. Twee pelotons soldaten die op mars waren, stormden er achter aan. Ik zocht bescherming achter één van de stenenpilaren van de	donderdag 8 april – zondag 11 april VPTs 130

⁴² In Ms bijgevoegd : (« 3de Bassin »).

brug. De vier kanonnières vuurden zonder ophouden tot het vliegtuig vlak boven hen was. Een bom kwam naar beneden. Bang. De kanonnières sloegen op vlucht. Bang. Een tweede bom. Die ontplofte op dertig meter van één van hen en deed een hoop stof opwaaien. Toen het vliegtuig voorbij was, keerden de kanonnières terug en begonnen opnieuw te vuren. Twee marinesoldaten lagen zwaar gewond op de grond. Ziekenwagens voerden ze weg. Nooit eerder had ik zoiets van zo dichtbij meegemaakt. Het doelwit zal de werkplaats van het zeewezen geweest zijn. Twee bommen kwamen neer op 100 en 150 yards⁴³ ervan.	
Het volgend bericht i.v.m. de broodprijs werd bekend gemaakt: Bevoorrading in brood⁴⁴ Prijs van brood en meel Het college van Burgemeester en Schepenen der Stad Oostende. Gezien het verslag van het Bevoorradings-Comiteit, waaruit blijkt dat door de verhooging van den prijs van het meel het noodig is dezen van het brood insgelijks te verhoogen; Gezien artikel 9 van de verordening op de bevoorrading van brood vastgesteld door den gemeenteraad in zitting van 8 December 1914; Besluit: Te rekenen van 15 April 1915 zal de prijs van het brood gebracht worden op 47 centiemen de kilo, en die van het meel op 50 frank de 100 kilos. Gedaan in zitting van 2 april 1915. Namens het College: De Secretaris, F. Thoné De Burgemeester, A. Liebaert De Duitse opeisingen waren in Oostende verschillend van die in andere plaatsen. In Brussel bij voorbeeld werd, net zoals in Oostende, de bevolking opgeroepen om alle wapens in te leveren. Maar in Brussel werd een vergoeding van 1.5 BEF uitbetaald per ingeleverd wapen en na de oorlog worden de wapens aan de eigenaars terugbezorgd. Antieke wapens moesten niet worden ingeleverd en iedereen kreeg een ontvangstbewijs. Niet zo in Oostende. Ik ben er zeker van dat de Kommandantur van Oostende naar eigen goeddunken heeft gehandeld en voorschreef wat haar het beste uitkwam. Er waren trouwens nog andere misbruiken./ Vandaag 15 april waren de geallieerde piloten opnieuw druk in de weer terwijl de kanonnen hard terugschoten in de richting van Middelkerke. Deze morgen werden drie bommen gegooid in de spuikom. Het doelwit was zo goed als zeker de opslagplaats van buskruit daar in de buurt. In de namiddag scheerden niet minder dan zes geallieerde vliegtuigen boven de stad. Er volgde meer dan anderhalf uur ononderbroken afweergeschut. Er werden zeker meer dan 500 granaten afgevuurd tot meerdere glorie van de koning van Pruisen. Ik vermoed dat de vliegtuigen kwamen speuren naar onderzeeërs in de haven. Momenteel is er maar één en die is goed weggestopt. Nochtans kan men die houten sigaar gemakkelijk herkennen. Er liggen ook nog vijf treilers met stoomturbines in de haven.	maandag 12 april – donderdag 15 april VPTs 132
Op 15 april waren de Duitsers hier een half jaar. Vijf maanden geleden verwachtten we bombardementen en de hongerdood. Ondertussen zijn we aan de miserie	vrijdag 16 april – maandag 19 april

⁴³ Meters in Ms.

⁴⁴ In het Frans bij VP. Nederlandse tekst van SM in *De Plate*, jaargang 2003, p. 183.

gewend geraakt en wachten op betere tijden. Wat een contrast met de jaren ervoor! In deze tijd van het jaar verwachtten we toen heel wat vakantiegasten. Het seizoen 1914 beloofde want begin augustus was fantastisch. Hoelang zal het nog duren voor we weer een goed seizoen hebben? Eerst moeten de Duitsers zich willen terugtrekken. Maar wanneer? Nog deze maand? Wie weet? We kunnen alleen maar hopen. En toch zijn er tekenen dat het voor Duitsland de verkeerde kant uitgaat en ze misschien al de aftocht voorbereiden. Maar de constructie van een stijger vlak over de vroegere gasfabriek, de herstelling van de loopgangen langs de zeepromenade en elders in stad en bij de koninklijke villa, wijst dit alles niet op het tegenovergestelde? Ondertussen moet alles opbrengen. Meer en meer mensen worden beboet zonder ontvangstbewijs, wel te verstaan. / Tegenwoordig reikt de bezetter pasjes uit die maar een week geldig blijven en waarvoor telkens één DM moet worden neergeteld. Momenteel betalen de Duitsers zelf al wat ze opeisen. De rekeningen worden naar Gent opgestuurd. Tot nu toe hebben ze al twee keer een som van om en bij de 300 000 BEF betaald. Maar hun opeisingen lopen zeker al op tot meer dan tien miljoen. De 17de van deze maand was de broer van de keizer in Oostende. Om vijf uur in de namiddag bezocht hij de officiersmess in het stadhuis. Honderden soldaten stonden op het Wapenplein te applaudiseren. Ondertussen werden twee Franse piloten naar de mess gebracht. Deze morgen vlogen ze over Oostende, Wenduine en Blankenberge toen ze verplicht werden te landen. Ze staken het vuur aan hun toestellen die volledig uitbrandden en lieten vijf postduiven los. Wat een slimme kerels, die piloten! Hun voorkomen en hun voorname manieren vielen op en dwongen ook bij de Duitsers respect af. Na vijf minuten werden ze onder toezicht van een Duitse officier met de wagen weer weggebracht. Kort daarna verscheen de prins in het portaal, stapte in zijn wagen en reed rond het Wapenplein onder het applaus van de soldaten. Vandaag 19 april waren de geallieerde piloten opnieuw heel actief. Ze brachten ons s' morgens al een bezoek met enkele bommen. Een ervan viel in de buurt van een onderzeeboot en twee of drie in de buurt van de ontschepingskaai. In de loop van de namiddag vlogen nieuwe toestellen over maar ze dropten nu geen bommen meer. Volgend bericht werd de laatste tijd aangeplakt: / Stad Oostende - Vervalsching van Boter en Melk⁴⁵ WAARSCHUWING Er wordt thans veel vervalschte Boter en gewaterde Melk te koop aangeboden of bij de bevolking afgeleverd. De belanghebbende leveranciers en verkopers worden verwittigd, dat de Keizerlijk Duitse Kommandantur voortaan een nauwkeurig onderzoek van Boter en Melk zal instellen, ten einde de vervalschers te ontdekken. Deze zullen streng gestraft worden. Oostende, den 15 April 1915. De Burgemeester, A. LIEBAERT Goedgekeurd door de Duitse Keizerlijke Kommandantur De Plaatscommandan a.i.	VPTs 133 VPTs 134
---	---------------------------------

⁴⁵ In het Frans bij VP. Nederlandse versie van SM in *Duinengalm* van 29 juli 1921.

Glaesmer - Hauptmann BERICHT⁴⁶ Bij bevel der Keizerlijke duitse Kommandantur wordt het volgende van onmiddellijke toepassing. Aan de gezamentlijke eigenaars van Estaminets en Bars wordt medegedeeld dat het aan de schenk- en diensmeisjes enz. Verboden is met gasten aan eene tafel te zitten. Inbreuken op dit bevel zullen gestraft worden met de sluiting van het lokaal. Oostende, 15 april 1915. De stadscommandant a.i. GLAESMER Hauptman.	
De laatste dagen zijn de piloten weer actiever geworden. Nu het volle maan is, hebben ze hun aanvallen op Oostende opgedreven. Op 20 april om kwart voor tien, dropten ze drie bommen. Eén viel op de brandweerkazerne bij de dokken alwaar een onderofficier omkwam en talrijke gewonden bij de soldaten. Twee dagen later, om kwart over tien 's avonds, kwamen twee bommen naar beneden. Tien minuten later nog twee bommen en tien minuten later nog eens twee. Zes bommen in een half uur en in de duisternis! Ze kwamen neer naast de kazerne, bij de elektriciteitsfabriek van Sas-Slijkens en op de Meiboom. De schade bleef beperkt. Elke keer er een vliegtuig overkwam, zetten de Duitsers hun zoeklichten⁴⁷ aan. Als ze het niet konden focussen, werden er geen schoten gelost. Onze vriend (?) Bittinger is al drie dagen terug in de stad. Hij kwam ons begroeten met een nieuwe staaltje van machtsmisbruik. Hij beval Franse of Engelse opschriften te doorstrepen of borden te verwijderen: / Bekendmaking⁴⁸ Het is niet te rechtvaardigen dat in een Vlaamsche Stad Oostende zeer vele woonhuizen en handelsgebouwen met fransche opschriften van allen aard bedekt zijn. Tot dezer verdwijning wordt tijd gegeven tot 8 Mei. Engelsche opschriften zijn evenmin gerechtigd en moeten binnen hetzelfde tijdstip verwijderd worden. Verzuim aan naleving dezer verordening wier uitvoering nauwkeurig zal nagezien worden, zou voor de verantwoordelijke huisbezitters en handelslieden hoogst onaangename gevolgen hebben. Oostende, den 23 April 1915. De Stadskommandant BITTINGER Kapiteinluitenant Sommige inwoners hebben dure uithangborden aan de gevel hangen. Soms staat de tekst op een muur geschilderd of erin gebeiteld. Er valt niet te palaveren, wie de verordening niet naleeft krijgt een fikse boete in Marken. De Duitse cultuur is toch zo zachtaardig ...	dinsdag 20 april – vrijdag 23 april VPTs 135

⁴⁶ Idem.

⁴⁷ Fout in het Ts : [three flymachines were acting] i.p.v. their searchlights were acting zoals in het Ms.

⁴⁸ In het Frans bij VP ; Nederlandse tekst van SM in *Duinengalm* van 19 augustus 1921.

Oostende heeft nu twee burgemeester en alle twee Belgen dan nog. De Duitsers hebben de heer M. Van Dycke aangesteld tot burgemeester van Mariakerke. In 1899 werd Mariakerke bij Oostende gevoegd. De Duitsers kunnen daar niet mee leven en doen alsof Mariakerke nog altijd een zelfstandige gemeente is. Vandaag 23 april werd het plots druk, zelfs jachtig. Vanaf de middag werden artillerie en cavalerie per schip vervoerd via de stijger aan de overzijde van de vroegere gasfabriek. Soldaten kwamen van alle kanten aan en vertrokken weer met de trein. De Duitsers verspreidden het gerucht dat ze een grote veldslag hadden gewonnen in het Ieperse. Ze namen 1400 Britse en 400 Franse soldaten gevangen en bemachtigden 30 kanonnen. En de soldaten die nu hals over kop vertrokken zijn (naar het front), moeten nu de overwinning finaliseren. We weten ondertussen dat Duitsers een rijke verbeelding hebben en in sprookjes geloven.	
De Duitse kranten en officiële berichten bevestigden het verhaal van de militairen dat ze een veldslag in het Ieperse gewonnen hadden. Maar twee dagen later hoorden we dat de zouaven en de Belgische / karabiniers het verloren terrein terug hadden veroverd. Aldus veranderde een Duits succes in een regelrechte ramp. Op het ogenblik van de Duitse doorbraak waren de overblijvende Middelkerkenaren aangemaand de gemeente te verlaten. Misschien is er wel een verband met wat zich rond Ieper afspeelde want plots is die ontruiming niet langer nodig. Zaterdag 24 april kregen we na de middag het bezoek van enkele vliegtuigen. Drie of vier bommen werden gelost in het zuidoostelijk deel van de stad. De schade viel mee en er waren geen mensenlevens te betreuren. Zondag 25 april rond de middag vlogen drie vliegtuigen over aan de oostkant van de haven. Er volgde verschrikkelijk kanongeschut. Er kwamen zes bommen neer, vijf op de Vuurtorenwijk en één bom (of was het een granaat?) kwam terecht in de Van Iseghemlaan, niet ver van de zeepromenade. Die bom veroorzaakte weinig schade maar de vijf andere doodden vier inwoners en verwondden twee vrouwen en twee kinderen. Eén van de slachtoffers, de heer Wauters, stond met een café-gast te babbelen in zijn gelagzaal. Hij kreeg een splinter in de hals en was op slag dood. Zijn gast bleef ongedeerd. Er is veel schade. In de R. Hammanstraat werd een aantal huizen zwaar beschadigd. De straat laag vol puin. Verder vermoeden we dat er vier militairen werden gedood en 10 à 15 gewond. Die laatsten waren Duits burgerlijk personeel van het atelier van Cockerill. De inwoners noemen ze "jail-birds", bandieten die ontsnapt zijn uit de gevangenis. De winkeliers en de handelaars zijn druk in de weer om de Franse en Engelse opschriften te verwijderen. Wat een intrieste zaak! Sommigen betaalden 100 BEF en meer om de klus te klaren. Op vele plaatsen zijn die opschriften ondertussen weg. Elders denkt men dat er geen haast bij is en dat men nog tijd heeft tot de 8ste van volgende maand. Mogelijk hopen ze nog op een opheffing van de maatregel. /	zaterdag 24 april – dinsdag 27 april VPTs 136
Niemand twijfelt eraan dat het de heldere maan is die de laatste dagen de piloten Oostende doet kiezen als doelwit van hun nachtelijke verkenningsvluchten. Niets wijst erop dat die bommenregen zal stoppen. Integendeel. In de namiddag van 28 april schoot de artillerie tot twee keer toe op een vliegtuig. Het tweede schot was raak maar het bleek een Duits toestel te zijn. Nadat ze zes maanden zonder succes hebben geprobeerd een geallieerd toestel neer te halen, zijn de Duitsers er uiteindelijk in geslaagd om één van hun eigen toestellen te beschieten. Het vliegtuig was verplicht te landen op de renbaan. Eén inzittende werd gewond. De avond van diezelfde dag, om negen uur, naderde al weer een vliegtuig. Het moment dat zo'n onzichtbare vijand boven je hoofd hangt, is niet te beschrijven: het lawaai van de motor in de avondlijke stilte, soldaten op straat op zoek naar een	woensdag 28 april – zaterdag 1 mei VPTs 137

om met het puin duinpaden aan te leggen. / Op 2 mei werd het stadsbestuur een boete opgelegd van één miljoen DM. Er werd zagezegd een bericht met informatie voor de geallieerden aangetroffen op een duif. Het stadsbestuur kreeg duif noch bericht te zien en kwam na de middag onmiddellijk bijeen. De magistraten vroegen de intrekking van de boete omdat de stad in die zaak helemaal vrijuit gaat. Indien het antwoord negatief is, zal de boete hoe dan ook moeten worden betaald. Hoeft het nog gezegd dat dit een truc van de Duitsers is om aan geld te geraken? Het zal niet de laatste poging zijn. Volgende berichten werd bekend gemaakt. Bekendmaking nopens fransch en engelsche opschriften op gebouwen⁵¹ De bevolking heeft zich tot nu toe waarlijk weinig bekreund⁵² om de uitvoering der bekendmaking van 23 April. Wel nochtans is, intusschentijd, een bijzonder zwaar geval van spionneering in de stad op touw gezet en uitgevoerd geworden. Ik beveel daarom: 1) Alle fransche en engelsche opschriften moeten in plaats van 8 Mei, reeds op 5 Mei 's avonds verdwenen zijn, zonder spoor na te laten. 2) Voor elke nalatige handelswijze worden vrijheid of geldstraffen of beide straffen te gelijker tijd toegepast. 3) Voor gebouwen, die gansch onbewoond of enkel van duitsche militairen bezet zijn, moet de stad handelend optreden. 4) Voor andere gebouwen, wier bezitters gevlucht zijn, worden de daarin wonende burgers verantwoordelijk gemaakt. Oostende, den 2 Mei 1915. De Stadskommandant BITTINGER Kapitein-luitenant Bericht⁵³ Er werd ontegensprekelijk vastgesteld dat ondanks verschillende aanmaningen er nog altijd bij middel van reisduiven spionageactiviteiten gebeuren binnen het militair operatiegebied. Heden werd aan de stad Oostende een boete van één miljoen DM opgelegd voor gelijkaardige feiten. Bij gevolg werd besloten dat vóór drie mei om zeven uur 's avonds alle duiven, zowel reis- als bosduiven, moeten worden binnengebracht in de Kommandatuur. Indien nadien nog ergens duiven worden gevonden, krijgt de stad opnieuw een zware boete en mag de eigenaar zich aan de doodstraf verwachten. 2 mei 1915 De Duitse Kommandantur Toen voor het eerst van duiven sprake was, heeft het stadsbestuur de	woensdag 5 mei VPTs 140
--	---

⁵¹ In het Frans bij VP. Nederlandse tekst van SM, *Duinengalm* van 16 september 1921.

⁵² Bekommerd.

⁵³ Berichten met gelijkaardige inhoud zijn te vinden bij ELLE (p. 221 en volgende) en bij SM in *Duinengalm* van 23 september 1921. Ze komen inhoudelijk maar niet letterlijk overeen met het bericht van VP dat we zelf vertalen uit het Frans.

Kommandantur zelf / voorgesteld om alle duiven op te sluiten in het gebouw van de duivenschieting. Er kwam nooit een antwoord. Vandaag is het een winstgevend zaakje voor de Duitsers: twee à drieduizend duiven en één miljoen DM. Uit volgend bericht spreekt de woede van de Duitsers over de mening van de bevolking over het bombardement van de stad. Duitse keizerlijke Kommandantur Waarschuwing⁵⁴ 1) De ingenieur Leon Defraigne, de ketelsmid Adolf De Clerck en de slotmaker Karel De Clippel, van Oostende, hebben getracht de hier bij den dienst van den IJzerweg werkende arbeiders, van den arbeid van het duitsch spoorwegbestuur af te houden; de schilder Walter Tytgat, Oostende, verzuimde zich als belgisch soldaat bij de Kommandantur aan te geven; de garçon Louis Voeten, Oostende, heeft, bij middel van luid geroep op de openbare straat, zijne duitsch vijandige stemming uitgedrukt; de stedelijke politieagent Victor Lesaffre, ofschoon hij het tegendeel wist, duidde aan het publiek vijandelijke vliegerbommen, de zoogenaamd "blindgangers", aan als zijnde "duitsche granaten". Voorgenoemden zijn gestraft en naar een gevangenkamp in Duitschland gebracht geworden. 2) De koetsier August Boes, Oostende, werd door het Veldkrijgsgerecht, voor spionneeringspoging, bedreiging enz., tot 6 jaren tuchthuisstraf veroordeeld. 3) Om het onverstaanbare streven van Fransche en Engelsche vliegers die onophoudend op Oostende bommen werpen, en, zonder den geringsten oorlogsuitslag, uitsluitend de burgerij aan have en goed, leven en gezondheid schaden, - te verduiken, hebben ophitsende schurken het voor domkoppen berekende en in ieder geval toch vijandelijk gerucht uitgevonden, dat Oostende door duitsche vliegers met bommen beworpen wordt. De verdere verspreiding van dit gerucht zal bestraft, en domheid als ontschuldigingsmiddel niet aangenomen worden. 4) Nadat, ondanks menigvuldige vermaningen, onlangs een bijzonder zwaar geval van spionneering door reisduiven twijfelloos is vastgesteld geworden, zijn heden alle duiven van de stad gedood geworden. Daarenboven heeft de kommandeerende Admiraal de stad Oostende eene kriegsbelasting van een millioen DM opgelegd. Van nu af zal iedereen, die nog in bezit gevonden wordt van eene duif, als spioen behandeld worden en moet de doodstraf verwachten. 5) Sedert de bezetting der stad, zij sedert zeven maanden, werden blijken gegeven van geduld, en de straffen werden niet als in een vijandelijk land en als in oorlogstijd toegepast. Gezien de bovenaangehaalde en menig andere gevallen van vijandige	VPTs 141
--	----------

⁵⁴ In het Frans bij VP. Nederlandse versie van SM in *Duinengalm* van 16 september 1921.

handelingen der inwoners, zullen nu strenger maatregels genomen worden. Oostende, den 2 Mei 1915. De Stadskommandant, BITTINGER Kapitän-leutnant Tot nu toe waren de Duitsers inderdaad erg “meegaand” met ons. We hopen ooit eens de kans te krijgen onze dankbaarheid te tonen. / Op de 3de van deze maand werd de Vuurtorenwijk om 3 uur ’s morgens gebombardeerd. Er was geen schade.	VPTs 142
Het probleem van de Franse en Engelse opschriften is opgelost. Zelfs op de brievenbussen van particulieren verdween het woord “lettres” onder een laag verf. Het merk van de metalen riooldeksels in de voetpaden werd onleesbaar gemaakt. Merkaanduidingen op de publieke sanitaire toestellen van Engelse makelij werden verwijderd. Namens de stad trokken de heren De Vriese en Verdeyen naar Brussel om er een lening aan te gaan ten einde de boete van één miljoen DM te vereffenen. De Duitsers konden in de duivenkwestie niets bewijzen. Toch bleven ze beweren dat het bericht dat op de duiven werd gevonden volgende informatie bevatte: “Weinig troepenbeweging tussen Nieuwpoort en Diksmuide en tussen Nieuwpoort en Oostende. Aanzienlijke troepenbeweging met de tram tussen Oostende en Diksmuide. Een onderzeeër ligt bij de brug met de leeuwen. Tussen 4 en 8 uur ’s avonds veel soldaten in de Scala-schouwburg”. Een aantal officieren van de Burgerwacht werden verplicht om elke dag de voorstellingen bij te wonen in deze schouwburg. Hiermee willen de Duitsers luchtaanvallen voorkomen. Een triestige grap. Dat heel de zaak met de duiven opgezet spel is, blijkt uit het feit dat de Duitsers niet weten dat een duif die wordt opgelaten, nooit zal vliegen in zuidoostelijke of westelijke richting maar altijd noordwaarts. Zo komt het dat de Belgische duivenliefhebbers die hun duiven naar Frankrijk willen laten vliegen, die kwijt spelen. Een duif die in Oostende wordt opgelaten zal dus nooit naar de frontlijn in het zuidwesten vliegen. / Alle duivenliefhebbers weten dat. Drie gemeenteraadsleden werden gegijzeld omdat na drie mei nog duiven werden gevonden. De volgende berichten werden aangeplakt. Bekendmaking⁵⁵ De Keizerlijke Deutsche Kommandantur heeft mij laten weten dat niettegenstaande de reeds genomen maatregelen er nog talrijke verborgen duiven in Oostende opgehouden worden. Uit dien hoofde werden de Heeren Schepen Dr Verhaeghe, Hamman August, gemeenteraadslid en Danneel Eugene, hoofd-policiëkommissaris, als gijzelaars voor zeven dagen opgesloten. Het is te hopen dat onder den druk van dezen maatregel en onder de bedreiging van nog veel scherpere dwangmiddels die ons te wachten staan, alle verraderlijke handelingen binnen het gebied der stad van zelfs wegvallen zullen.	donderdag 6 mei – zondag 9 mei VPTs 143

⁵⁵ In het Frans bij VP. Nederlandse versie uit SM in *De Duinengalm* van 30 september 1921.

Ik acht het noodig eenen dringenden oproep te doen en op het gevaar wijzende dat uit de tegenwoordigheid der duiven spruiten kan, hoop ik dat iedereen het zijne bijdragen zal om tot de algeheele verdwijning van alle duiven op eene doelmatige wijze mede te werken. Oostende, den 6 Mei 1915. De Burgemeester Aug. Liebaert Bekendmaking⁵⁶ Sedert langeren tijd heeft het vermoeden bestaan dat reisduiven gebruikt worden om communicatiedienst tusschen Oostende en Nieuwpoort te doen, en nu is het op den 1 Mei, nabij Middelkerke, gelukt eene reisduif neer te schieten, vliegende van Oostende naar Nieuwpoort en draagster van belangrijke mededeelingen, betreffende de toestanden van het duitsch leger. De melding, die zij overbracht, kwam uit Oostende. Tot den 6 Mei van dit jaar, 8 ure 's avonds, (Duitsche tijd), moeten alle duiven, van welke soort ook, in het gansche grondgebied van het 4e leger gedood worden. Alle vervoer van levende duiven is verboden. De gemeenteoverheid is persoonlijk voor de allestrengste waarneming van deze maatregel verantwoordelijk. Het wordt ten strengsten bestraft: 1) Iedereen, bij wien of op wiens grond na den vastgestelden datum nog eene levende duif gewonden wordt. 2) Wie van het bestaan van levende duiven kennis heeft en niet onmiddellijk aan het betrokken gemeentebestuur of aan de dichtst bijgelegene duitsche overheid kennis geeft. 3) Iedere gemeenteoverheid of allen, die verplicht zijn, zulks te melden, en niet onmiddellijk de duitsche overheid waarschuwen, wanneer zij van het bestaan van levende duiven kennis krijgen. 4) Iedereen die eene bij hem toegekome duif niet onmiddellijk aan de dichtst bijgelegene duitsche overheid overlevert. Bovendien zal de gansche gemeente in welks grondgebied in de toekomst eene levende duif gevonden wordt rekenschap schuldig zijn en gestraft worden. De Opperbevelhebber Thielt, 3.5.1915 N.O. 91 / Het is misschien de reden waarom ze nog altijd de IJzer niet hebben overgestoken. Bericht⁵⁷ Er is vastgesteld dat briefduiven werkelijk gebruikt werden voor spioneerij in het operatiegebied. Het Armeeoberkommando heeft thans het doden van alle duiven bevolen en aan de stad Oostende, alwaar een	VPTs 144
---	---

⁵⁶ In het Frans bij VP. Nederlandse versie uit SM in *De Duinengalm* van 30 september 1921.

⁵⁷ In het Frans bij VP. Nederlandse versie uit SM in *De Duinengalm* van 23 september 1921.

gevondene duif opgelaten werd, eene geldboete van een miljoen DM opgelegd. Ik voeg hierbij dat in de toekomst de tegenwoordigheid van alle slach van duiven zal gelijkgesteld worden met het vinden van wapens.

De Kommandeerende Admiraal

von Schröder
Admiraal
Brugge, 2 Mei 1915.

Nu heeft elke kommandant de gelegenheid gehad om zijn naam te zetten onder een bericht. De muren van de Oostendse gebouwen hangen vol met honderden van gelijkaardige duiven-berichten.

Bekendmaking⁵⁸

De werkmans Carolus Paeye uit Heyst is door vonnis van het veldgerecht der 1 Marine Divisie, voor niet-aflevering van wapens TER DOOD veroordeeld geworden.

Oostende, den 5 Mei 1915.

JACOBSEN
Vice admiraal
Kommandant der 1. Marine-Divisie

Bekendmaking⁵⁹

Er zijn in België verschillende gevallen van sabotage gebeurd. De Kommandeerende Admiraal heeft besloten dat, in voorkomend geval, de gemeente, tot dewelke de dader behoort, of op welks grondgebied een geval van sabotage tegen de spoorweginstellingen of tegen het vervoermateriaal geschieden zou, mede verantwoordelijk zal gemaakt en dat haar de zwaarste straffen zullen opgelegd worden.

Ik acht het nuttig de bijzondere aandacht van de bevolking te trekken op die waarschuwing. In de moeilijke omstandigheden van dezen tijd, is het volstrekt noodig dat alle inwoners met de grootste omzichtigheid handelen en zich onthouden van alles wat als eene vijandige handeling zou kunnen aanzien worden.

Oostende, den 6 Mei 1915.

De Burgemeester,
Auguste Liebaert

Stad Oostende - Bericht⁶⁰

Ik heb het genoeg ter kennis van de bevolking te brengen dat de Keizerlijk duitsche Kommandantur den toegang tot den Zeedijk langs heen en in de gaanderij toegelaten heeft van af 8n Mei, van 8 ure 's morgens tot 7 ½ ure 's avonds (duitsche tijd).

Deze toelating geldt dus uitsluitelijk voor het gedeelte van den Zeedijk, begrepen tusschen de Koninginnelaan en den ingang der Renbaan.

⁵⁸ In het Frans bij VP. Nederlandse versie uit SM in *De Duinengalm* van 30 september 1921.

⁵⁹ In het Frans bij VP. Nederlandse versie uit SM in *De Duinengalm* van 7 oktober 1921.

⁶⁰ Idem.

Oostende, den 7n Mei 1915. AUG. LIEBAERT, Burgemeester. / De bevolking was helemaal niet opgezet met die toelating, weinigen hebben tot nu toe gebruik gemaakt van die ... attentie. Velen denken dat de Duitsers van plan zijn om in zee te baden onder de bescherming van de Oostendse bevolking. En inderdaad, de badcabines werden op het strand gezet vlak voor de gaanderij. Zo zullen de soldaten binnenkort een duikje kunnen nemen in de Noordzee zonder vrees voor het vuur van de slagschepen zolang er burgers in de buurt zijn. Voor de Oostendenaars is het een sein om zeker niet naar de promenade te gaan. Onderpastoor Dewash van Bredene werd ook aangehouden voor een duivenprobleem. Vandaag 9 mei zijn veel soldaten naar het front vertrokken. Er waren heel jonge kerels van 16 à 18 jaar bij, verse troepen die voor het eerst naar het front trekken. De trams waarmee ze werden weggebracht, vervoerden ook een aanzienlijk aantal reddingsgordels. Sedert vanochtend horen we weer kanonschoten uit de richting van Middelkerke. Rond tien uur was het lawaai niet langer te verdragen.	VPTs 145
Sedert gisteren zijn voor de kust opnieuw zware gevechten aan de gang waaraan oorlogsbodems meedoen. Dat vermoeden we tenminste. We herbeleven de voorbije oktoberdagen, toen de Duitsers de ene aanval na de andere lanceerden om te proberen de geallieerde linies aan de IJzer te doorbreken. Vandaag is het resultaat nog altijd hetzelfde: ze geraken geen stap verder. Maar de gevolgen zijn hallucinant. Sinds maandagmorgen komen hier honderden gewonden aan. De lazaretten in het burgerlijk hospitaal, het atheneum, het Hotel Fontaine en het Hotel des Thermes waren bijna onmiddellijk volzet. Vele gewonden die nog enigszins op eigen krachten konden lopen, werden begeleid naar het station van waaruit ze vermoedelijk naar Brugge zijn vertrokken. / Tussen de gewonden waren veel van die jonge kerels die hier pas op 9 mei zijn aangekomen. Die jongens maakten voor het eerst kennis met de vuurlinie en zijn als bij wonder aan de dood ontsnapt. Als zij het povere resultaat van die moordende aanval zullen vernemen, zal hun moreel tot het vriespunt dalen. Een soldaat van het 206ste infanterieregiment vertelde mij dat zijn regiment 825 man heeft verloren. Het was een verschrikkelijke slachting, zei hij. Nochtans meldden de Duitse kranten dat de aanval een succes was. De slag is nu nog altijd bezig maar de kanonnen schieten wel minder frequent. Een ander gevolg van die operatie: 400 zeesoldaten kwamen samen met hun officieren terug als krijgsgevangenen van hun eigen kameraden. Ze hadden geweigerd aan te vallen en zijn nu opgesloten. Even voor de middag van 11 mei, werden enkele vliegtuigen op kanongeschut onthaald met het gebruikelijk resultaat. Al een week schrijven de Duitse kranten over de spanning tussen Italië en Oostenrijk. Met een bang hart bekijken de soldaten de kranten voor de ramen van de Duitse veldbibliotheken⁶¹. Hoelang vooraleer de Duitse kranten bekend maken dat Italië nu ook bij de oorlog is betrokken? Dat nieuws zullen ze toch niet ten eeuwige dage kunnen achterhouden, vermoed ik. Waarom verzwijgen ze de werkelijke toedracht voor hun eigen soldaten?	maandag 10 mei – donderdag 13 mei VPTs 146

⁶¹ *Libraries* in Ms en Ts. Misschien is VP het beïnvloed door het Frans en bedoelt hij *book-shops* zoals wat verder in het dagboek?

stad en dropten vijf bommen in de omgeving van de elektriciteitsfabriek. Wat later gooiden drie andere vliegtuigen acht bommen op Sas-Slijkens. De raids veroorzaakten alleen materiële schade. Rond 11 uur 's avonds en nog eens rond half twaalf vlogen twee vliegtuigen over. Ze gooiden geen bommen maar kregen de volle lading van het afweergeschut. Om vier uur in de ochtend kwam een zeppelin van boven zee aangevlogen, achterna gezeten door twee geallieerde vliegtuigen. Het afweergeschut kwam in actie tegen de geallieerde toestellen maar dat duurde niet lang want de zeppelin liep meer gevaar dan zijn achtervolgers. Zeppelin en vliegtuigen verdwenen uiteindelijk in de richting van Brugge. Korte tijd daarna vielen vier bommen op Sas-Slijkens maar zonder doel te treffen. Op twaalf uur tijd werden op Oostende zeventien bommen gelost.	
De laatste dagen hield de Italiaanse kwestie de mensen voortdurend bezig. Het is nu wel heel interessant om de gesprekken tussen de Duitsers te volgen en hun reacties te observeren. Italië gaat zich in de oorlog engageren aan de zijde van de geallieerden. Voor de Duitsers en hun Oostenrijkse bondgenoten is dit moeilijk te verteren. Eigenlijk is dat voor ons geen slecht nieuws, moeten er ons niet druk om maken. De oorlog kan hoogstens een jaar langer duren en dat is het dan. “Het is niet zo belangrijk dat Italië voor de geallieerden kiest want door haar gewicht schrikt het land niet af en bovendien is het arm. Het zal niet lang duren voor het wordt bezet en de mond gesnoerd”. Dat althans is de mening van enkele trotse Duitse militairen wanneer ze met de burgers praten. Maar meer dan één wakkere soldaat beseft dat zowel / Duitsland als Oostenrijk er slecht voor staan, zeker indien Roemenië de kant van Italië zou kiezen. We mogen verwachten dat Duitsland en Oostenrijk verpletterd zullen worden door de Europese grootmachten: één lange rij loopgraven van Nieuwpoort tot Constantinopel. Op voorwaarde natuurlijk dat Italië de oorlog verklaart en dat Zwitserland meegaat⁶⁴. De bevolking kreeg ook nog goed nieuws: de stad moet niet langer de boete van één miljoen DM betalen, beter nog, het stadsbestuur ontving ongeveer 440 000 DM als vergoeding voor een aantal opeisingen. De boete werd kwijtgescholden omdat de stad geen schuld trof in de duivenaffaire. We zitten er niet ver naast als we schrijven dat de Duitsers uiteindelijk de ongerijmdheid van heel hun frauduleuze opzet hebben beseft. Volgende berichten werden uitgehangen: Stad Oostende - Ravitaillering van brood Vernieuwing van de broodkaarten⁶⁵ Het college van burgemeester en schepenen; Gezien het reglement voor de broodverkoop genomen door de gemeenteraad tijdens de zitting van 8 december 1914; besluit: 1. De bevolking wordt verzocht de broodkaarten te hernieuwen op volgende dagen: maandag 24, dinsdag 25 en woensdag 26 mei, van 10 tot	dinsdag 18 mei – vrijdag 21 mei VPTs 149

⁶⁴ De versie van het Ms is verschillend en nogal rommelig : «But more than one serious soldier is convinced that things are turning rather critical for both Germany and Austria. They esteem that Roumania is to march with Italy and they foresee Germany and Austria taken in a circle extending from the Kaukasus to the North Sea. From that moment and for the less if Switzerland is against them, there is no salvation possible. Many soldiers feel the hour of punishment has struck. Those soldiers are especially to be recognised by their attitude. They are generally alone and when it happens they fall in conversation with civilians, they cannot silence their heart and many vows and many sighs describe (?) the distress of their soul. For Germany the hour of desolation is striking. For Belgium and the Allies the hour of salvation is approaching. Yet it is harvest time ».

⁶⁵ In het Frans bij VP. Eigen vertaling.

13 uur en van 15 tot 18 uur (Duitse tijd) in de verschillende politieburelen en voor de centrale afdeling ervan, in de militiezaal van het Stadhuis (Kerkstraat). 2. Wie zijn nieuwe kaart komt afhalen, moet ook zijn vorige bijhebben. 3. De houder moet aan de beambte die instaat voor de vernieuwing van de kaarten, de naam van de bakker meedelen bij wie hij zijn brood koopt. 4. Niemand mag van bakker veranderen zonder er minstens 48 uur vooraf er het politiebureel aan het Hazegras kennis van te hebben gegeven. Gedaan in de zitting van 18 mei 1915. Voor het college: De secretaris, F. Thoné De burgemeester, A. Liebaert Gezien: Bittinger, Keizelijke Duitse Kommandantur / Stad Oostende - Bekendmaking⁶⁶ Op bevel der Keizerlijke deutsche Kommandantur is het van nu af streng verboden merriepaarden te laten dekken. Bij overtreding van dit gebod zullen de paardenbezitters alsook de stad Oostende streng gestraft worden. De bewijsstukken voor paarden die voor heden zouden gedekt geworden zijn, moeten seffens, op het Stadhuis <i>Sekretariaat</i> afgegeven worden. Oostende, den 21 Mei 1915. Aug. Liebaert Burgemeester	VPTs 150
Nu Pinksteren er stilaan aankomt, doen de soldaten hun uiterste best om ons prachtig park te plunderen en met de takken en bladeren hun logement te versieren. Op zondagmorgen 23 mei waren torens, kazerne, officierskwartieren, zelfs veldkeukens en trams, versierd met bloemen, bladeren en takken. In de grote kerk werd een hoogmis opgedragen. Een zangeres trad er op ten voordele van de soldaten en de armen. Er waren de hele dag lang soldaten op stap in groepen van vier of vijf. Ze bespraken de laatste gebeurtenissen en vooral het probleem Italië, dat voor velen een nachtmerrie aan het worden is. De 22sten hadden we om kwart over tien 's avonds nog bezoek van een nachtelijke piloot. De maan scheen helder aan de hemel maar donkere wolken doken op. Het afweergeschut begon te vuren en op hetzelfde ogenblik barstte een onweer los. Kanongebulder en donderslagen verstoorden de stilte van de nacht. Tegelijk zorgde het gezoem van het vliegtuig voor koude rillingen. We maakten enkele bange momenten mee. Bang ... een bom kwam naar beneden gevolgd door twee of drie granaten die tussen enkele donderslagen door ontploften. Een fractie van een seconde later daverde de grond vier keer na mekaar, precies of er een zware bomlading naar beneden was gekomen. / Er was geen noemenswaardige schade. In de "Valentino" op de Groentenmarkt had een bom zich een weg geboord door het dak maar ze was niet ontploft. De eigenaar liet me een brokstuk zien dat geleek op een ontstekker waarop volgende markering was gegraveerd: 3 EGP 13. In totaal werden vijf bommen afgeworpen waarvan er	zaterdag 22 mei – dinsdag 25 mei VPTs 151

⁶⁶ In het Frans bij VP. Nederlandse versie van SM in *Duinengalm* van 11 november 1921.

slechts één is ontploft. Hoe kan het toch dat de geallieerden bommen van zo'n slechte kwaliteit uitgooien die slechts oppervlakkige schade toebrengen? Op de 23ste arriveerde plots een vijftigtal pas aangestelde officieren. Ze zagen er allemaal heel snugger uit, met monocles en lorgnetten, sommige droegen al het ijzeren kruis. Ze gesticuleerden en kletsten als vrouwen, maar hadden in elk geval nog geen benul van de taak die hen te wachten stond in de school aan de ... IJzer. Dezelfde dag, om kwart voor zeven 's avonds, vloog weer een vliegtuig over de stad dat met zwaar kanonvuur werd begroet maar niet geraakt. De ochtend van de 24ste vloog er al om zeven uur een vliegtuig over. Obussen ontploften errond en het had moeite om te ontsnappen aan het artillerievuur. Na heel wat zigzagmaneuvers, slaagde de piloot er uiteindelijk in om veilig te ontkomen. Rond de middag vernam ik dat Italië de dag daarvoor de oorlog aan Oostenrijk had verklaard. Bij het horen van dat nieuws, sloegen bij de soldaten de stoppen door. Ze namen wraak door het <i>Princess Hotel</i> te plunderen, eigendom van de heer Cavallo, een Italiaan. Het hotelmeubilair werd naar beneden gegooid en plofte in brokken op de kasseien. Het interieur van dit ooit zo elegante hotel is een ruïne. Ik bracht ook een bezoek aan het kerkhof dat stilaan te klein wordt. Hier werden al zo'n 280 Duitse soldaten begraven. De graven van enkele Franse en Belgische militairen / zijn versierd met bloemen en met een lint in de nationale kleuren. Eén enkele Brit rust op ons kerkhof. Op zijn graf liggen ook bloemen en boven op het kruis wappert een kleine Union Jack. De 25ste, rond 7 uur in de morgen, vloog al weer een vliegtuig over de stad. De piloot wierp strooibiljetten uit met volgende tekst⁶⁷: "25 mai 1915. L'Italie a déclaré la guerre à l'Autriche et à l'Allemagne. Plus d'un million de soldats vont entrer dans l'arène et lutteront avec nous pour la grande cause de la liberté et de la civilisation ainsi que l'écrasement de la barbarie germanique. Vive l'Italie. Vive les Alliés. Vive la Belgique". <i>[Niet veel personen kregen de gelegenheid om dit te lezen en ik vermoed dat het niet in Duitse handen geraakte.]</i>⁶⁸	VPTs 152
Rond 10 uur gisterenavond, kregen we al weer bezoek van een vlieger. Als de dag zo ver gevorderd is, kunnen we ons zoals gewoonlijk verwachten aan één of andere schurkenstreek. De piloot vloog al enkele minuten boven de stad vooraleer het afweergeschut in actie trad. Drie machinegeweren openden met oorverdovend lawaai het vuur. Kort daarop ontplofte een bom. Hetzelfde scenario herhaalde zich nog twee keer. De volgende morgen ging ik de schade bekijken. Een bom was neergekomen in de Amsterdamstraat waar verschillende huizen, vooral nummer drie, schade opliepen. Twee andere bommen vielen in de buurt van de inschepingskaai waar de schade al bij al beperkt bleef. Terwijl ik rond 7 uur mijn ronde deed, werd een vliegtuig dat vanuit het Zuiden kwam aangevlogen, ontvangen met een concert van kanongeschut. De Kommandantur vroeg een lijst op van de Italiaanse / burgers die nog in Oostende verbleven. Er waren er maar een tiental meer. Ze werden aangemaand zich twee keer per week aan te bieden bij de Kommandantur. Om kwart voor negen 's avonds passeerde diezelfde dag nog een zeppelin over de stad en verdween over zee. Twee vliegtuigen vlogen mee.	woensdag 26 mei – zaterdag 29 mei VPTs 153

⁶⁷ In het Frans bij VP.

⁶⁸ Ontbreekt in het Ts. Waarschijnlijk ironisch bedoeld door VP.

In de namiddag van de 29ste, vlogen vier geallieerde toestellen over de stad. De Duitsers verspilden duizenden franken aan geschut en moesten tenslotte toegeven dat het ter ere van de koning van Pruisen was geweest.	
De laatste dagen viel de onvermoeibare inzet van de piloten op⁶⁹. Er kwamen niet minder dan 18 bommen naar beneden. In de namiddag van 30 mei kregen we het bezoek van op zijn minst een half dozijn vliegers. Ze waren er de oorzaak van dat de Duitsers al weer voor ettelijke duizenden franken aan buskruit verspilden. Dezelfde avond om kwart voor negen vloog vanuit de richting van Brugge een zeppelin traag over de stad en verdween in de richting van Engeland. Het monster vloog heel laag zodat we zijn vorm en zijn afmetingen perfect konden onderscheiden. Zodra het gevaarte het strand bereikte, steeg het opnieuw en maakte vaart in Noordwestelijke richting. Twee uur later dachten we dat hij terug was maar het afweergeschut maakte ons vlug duidelijk dat het een naderend vliegtuig was. Vijf zoeklichten floepten aan, automatische wapens en een extra artilleriebatterij openden het vuur. Het schieten duurde niet zolang en na korte tijd werden ook de zoeklichten gedoofd. De piloot gooide twee bommen uit, verdween en vloog nadien nog verschillende keren over de stad. Andere toestellen bombardeerden verder tot half drie 's nachts. In totaal werden 18 bommen gedropt. / Drie kwamen neer in het Leopoldpark echter zonder veel schade aan te richten, twee in de achtertuinen van twee huizen in de Sint-Paulusstraat, één in de Oesterbankstraat, twee in de Lijndraaiersstraat, één in de Smet de Naeyerlaan en één op het terrein van de boogschuttersgilde aan de Leffingestraat, enz. Er vielen geen slachtoffers maar wel veel schade aan de omliggende huizen. In de ochtend van 1 juni kwam er weer een vliegtuig over en rond de middag nog één die ruimschoots de tijd nam om de grote drukte gade te slaan in de straten rond het station waar toen juist militaire treinen waren aangekomen. Rond 10 uur vlogen verschillende verkenningsvliegtuigen over die waarschijnlijk troepenbewegingen moesten observeren. Er werd niet gebombardeerd. Op 2 juni kwamen marinesoldaten aan in het station. Er werd gefluisterd dat ze de infanterieregimenten kwamen aflossen die naar een ander front werden overgeplaatst. Naar Italië misschien?	zondag 30 mei – woensdag 2 juni VPTs 154
Zoals ik de voorbije dagen al vermoedde, zeggen de pinhelmen ons vaarwel. Ze worden vervangen door wat de Duitsers het “Zeebataljon” noemen. Daarmee bedoelen ze de marine-infanterie die samen met de gewone zeesoldaten het garnizoen van Oostende vormt. Het zijn ook die militairen die momenteel aan het front vechten. Op 3 juni arriveerde de marine-infanterie via het spoor en het was dan ook heel druk in de straten. Toen in de dagen daarna de pinhelmen van het front terugkwamen met hun materiaal en geschut, werd het nog drukker. De konvooien arriveerden zonder ophouden, dag en nacht. De soldaten hadden hun regimentsnummer buitenste boven gekeerd en de nummerplaten van de wagens, kanonnen, munitievoertuigen, enz. waren ook verdwenen. Divisie, korps, enz. konden niet worden geïdentificeerd. Ondertussen vlogen verschillende geallieerde vliegtuigen over de stad. / Artillerie, wagens, paarden en al wat van het front terugkwam, werd in zeven haasten [naar Brugge] verscheept via een speciaal ingerichte kaai vlak voor de oude gasfabriek. Lichte en zware artillerie, wagens met munitie werden één na één ordevol aangevoerd. Het is dan ook logisch dat de bevolking allerlei zaken begon te	donderdag 3 juni – zondag 6 juni VPTs 155

⁶⁹ Tussen de twee zinnen staat zowel in Ms als in Ts : «*From another side the town received a mere lot of bombs* ». Bedoelt VP “de ander kant van de stad”?

veronderstellen. De ene zei dat die militairen vertrokken naar het front in Italië. Een ander meende te weten dat de geallieerden waren doorgebroken in de buurt van Menen. Een derde dacht dat de Duitsers zich aan het terugtrekken waren achter het kanaal van Terneuzen met de bedoeling het front te verleggen op de lijn Terneuzen – Gent – Kortrijk – Rijsel. Ik denk dat niemand echt wist wat er aan de hand was. De Duitsers weten hoe ze de eindbestemming van hun troepenverplaatsingen geheim kunnen houden. Het volgende werd bekendgemaakt⁷⁰: Voor gansch het gebied van België bezet door de 4. Armee wordt onder aanduiding van straffen in geval van overtredingen, verordend wat volgt: 1. - Alle voortbrengselen der drukpers, alle schriften, afbeeldingen voortgebracht op mechanische of chemische wijze en ook de voortbrengselen van photographien met of zonder texte en van muziekwerken met texte of uitleg zijn onderworpen aan de censure. In het oorlogsgebied (Operationengebied) van het Opperkommando (Armee-Ober-Kommando) "Zensurstelle A.O.K. 4." In het gebied der Etappen van de Etappen-Inspection "Zensurstelle Et.insp." 2.- De uitvoering en verspreiding van drukschriften mag maar geschieden na gedane proefing der "Zensurstelle" en na eene schriftelijke toelating ontvangen te hebben. Zijn maar vrij van dit bevel de dienstelijke bekendmakingen en familiedrukwerken. 3. - Een exemplaar van ieder drukschrift (van gazetten en periodieke schriften een numero) is kosteloos aan de "Zensurstelle" af te leveren, om nagezien te worden. 4.- Op ieder drukschrift aan de "Zensurstelle" af te leveren moet de naam staan en de woonplaats van den drukker. Indien de drukwerken geschikt zijn ter verspreiding, moet ook de naam en de woonplaats van den uitgever aangemerkt zijn of van den schrijver, indien deze zelf uitgever is. 5.- Gazetten en periodieke tijdschriften mogen maar verspreid worden na voorafgaande toelating der belanghebbende "Zensurstelle" en maar in duitsche of vlamsche taal. De fransche taal kan toegelaten worden indien de noodzakelijkheid hiertoe van de "Zensurstelle" wordt bevestigd. De invoer van buitenlandsche drukwerken is verboden. 6.- Er is eene bijzondere toelating noodig van den plaatselijken Kommandant (Ortskommandant), om op openbare wegen, straten, markten of ander voor het publiek bereikbare plaatsen drukschriften te mogen vertoonen, aanteplakken, aanteslagen, uittedeelen, aantebieden of te leuren. / De hiertoe verleende vergunningsbrief is persoonlijk en moet altijd medegedragen worden. De toelating kan ieder oogenblik afgenomen	VPTS 156
---	-----------------

⁷⁰ In het Frans bij VP. Nederlandse tekst van SM in *Duinengalm* van 30 december 1921.

worden. 7.- Theatervertooningen en openbare voordrachten van iederen aard en cinematographische en lichtbeelden vertooningen zijn verboden, indien de te vertoonen stukken niet vooraf van de "Zensurstelle" geproefd zijn, en een schriftelijk toelatingsbewijs gegeven is. In cinematographische en lichtbeelden vertooningen mag de uitleg der stukken in duitsche of vlaamsche taal of in deze twee talen tegenlijk opgesteld zijn. De fransche taal mag maar te zamen met de duitsche of de vlaamsche taal gebruikt worden, maar niet alleen. Het is verboden vertooningen bijtewonen, die niet toegelaten zijn. 8.- Iedere tegenhandeling vrijwilliglijk of door verwaarloosheid tegen deze voorschriften en ook de uitnoodiging of aanzetting tot tegenhandelingen worden gestraft met boete tot 12 000 DM (15 000 fr.) of gevangenis tot 6 jaren voor zoover niet volgens de krijswetten met strengere straffen moet gestraft worden. Bovendien kunnen de drukwerken weggenomen en de betreffende vormen en plakken onbruikbaar gemaakt worden. Lichtbeelden en films kunnen in beslag genomen en vernietigd worden. 9.- Deze verordening is van heden af in voege. Grand-Quartier-Général den 25 Mei 1915 De opperbevelhebber van de 4. armee	
Op 6 juni om kwart over tien veroorzaakten twee bommen lichte schade rond de dokken, een derde kwam in het water terecht. In de ochtend van 7 juni was de A. Pieterslaan afgesloten waardoor het spoorwegstation onbereikbaar was en geen enkele tram nog naar de Vuurtorenwijk kon. Op het Vandersweepplein en in de buurt van de inscheepkaai moest iedereen met gesloten gordijnen binnen blijven. Gewapende soldaten zorgden ervoor dat dit verbod werd nageleefd. Niemand, ook de politieagenten niet, mocht in de buurt van het station of van de inscheepkaai komen alwaar honderden militairen en heel wat artillerie en wagens werden ingeladen. Na de middag hoorden we weer het gebulder van de kanonnen aan de IJzer. Een vliegtuig werd onder snelvuur genomen. / De 8ste ging de inscheping verder. De situatie van de omwonenden van het Vandersweepplein en van het station was vergelijkbaar met die van de Mechelaars. Toen 500 mannen daar weigerden het bevel van de Duitsers op te volgen om aan het werk te gaan, werd heel Mechelen gestraft en mocht niemand de stad nog in of uit en was alle verkeer een tijdlang verboden. Zowel in de voor- als in de namiddag, kwamen vliegtuigen over die weer bestookt werden met snelvuurgeschut. De Duitsers schoten zelfs op één van hun eigen piloten. Na zonsondergang deden de Duitsers op het strand proeven met vuurpijlen. Die produceerden een intens licht, wat voor een feeërieke sfeer zorgde. Het verbod van 9de juni van toegang tot het station en de andere plaatsen werd na de middag opgeheven. Er is de drie voorbije dagen duidelijk heel wat veranderd in onze sector. Is er een verband met de situatie in Italië? Noch de inwoners noch de soldaten kunnen het zeggen. Vandaag 10 juni vernam ik dat er maandag laatst een zeppelin in brand schoot en neerkwam op de daken in Gent. De balans was elf doden, acht bij de bemanning en	maandag 7 juni – donderdag 10 juni VPTs 157

drie burgers. Volgende berichten werden bekend gemaakt⁷¹. BERICHT - DOODVONNIS De handelaar Bruno Waeghe geboren te Blankenberghe, is den 5 juni 1915 door vonnis van het Veldgerecht der I Marine Divisie voor niet aflevering van geschut-voorraad, TER DOOD veroordeeld en heden doodgeschoten geworden. Oostende, den 6 Juni 1915. De Rechter en Kommandeur I Marine divisie JACOBSEN Vice-admiraal / De burgemeester woonde de terechtstelling bij. BEKENDMAKING Verkoop van paarden. Alle verkoop van paarden, die binnen het Kommandantur-gebied van Oostende plaats grijpt, moet binnen de 24 uren aan gezegde Kommandantur gemeld worden, met aangifte van den naam en woonplaats des koopers. Het verkoop van paarden is alleen binnen het gebeid der I Marinedivisie toegelaten, en verboden buiten derzelver grenzen. Oostende, den 7 Juni 1915. De Keizerlijke Duitsche Kommandantur BITTINGER Kapiteinluitenant en Stadskommandant STAD OOSTENDE Eetwaren Vaststelling der hoogste prijzen. Bij verandering van het besluit van den Kommandeerende Admiraal, in datum van 5 Mei 1915, zijn de hoogste prijzen der hiernagenoemde levens- en voedingsmiddelen voor het machtgebied Oostende door de Divisie-intendantur vastgesteld als volgt: <table border="0" style="width: 100%;"> <tr> <td>Erwten in kleinhandel</td> <td style="text-align: right;">1kg. fr. 0.70</td> </tr> <tr> <td style="padding-left: 40px;">Rundvleesch.</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Soepvleesch (eene soort)</td> <td style="text-align: right;">1 kg. fr. 1.70</td> </tr> <tr> <td>Roastbeaf zonder beenderen</td> <td style="text-align: right;">1 kg. fr. 2.80</td> </tr> <tr> <td>Beesteak zonder beenderen</td> <td style="text-align: right;">1 kg. fr. 2.80</td> </tr> <tr> <td>Rumsteak en aloyau zonder beenderen</td> <td style="text-align: right;">1 kg. fr. 2.60</td> </tr> <tr> <td style="padding-left: 40px;">Zwijnavleesch.</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Kotletten</td> <td style="text-align: right;">1kg. fr. 3.00</td> </tr> </table>	Erwten in kleinhandel	1kg. fr. 0.70	Rundvleesch.		Soepvleesch (eene soort)	1 kg. fr. 1.70	Roastbeaf zonder beenderen	1 kg. fr. 2.80	Beesteak zonder beenderen	1 kg. fr. 2.80	Rumsteak en aloyau zonder beenderen	1 kg. fr. 2.60	Zwijnavleesch.		Kotletten	1kg. fr. 3.00	VPTs 158
Erwten in kleinhandel	1kg. fr. 0.70																
Rundvleesch.																	
Soepvleesch (eene soort)	1 kg. fr. 1.70																
Roastbeaf zonder beenderen	1 kg. fr. 2.80																
Beesteak zonder beenderen	1 kg. fr. 2.80																
Rumsteak en aloyau zonder beenderen	1 kg. fr. 2.60																
Zwijnavleesch.																	
Kotletten	1kg. fr. 3.00																

⁷¹ In het Frans bij VP. Nederlandse versie uit SM, *Duinengalm*, 13 januari 1922.

Hesp 1 kg. fr. 2.50 Zijstuk 1 kg. fr. 2.25 Kalfvleesch. Bil zonder beenderen 1 kg. fr. 4.00 Koteletten 1 kg. fr. 3.50 Blanquette 1 kg. fr. 2.00 Deze prijzen zullen in voege treden te rekenen van heden. Oostende, den 10 Juni 1915. De Burgmeester. A. LIEBAERT	
Op 11 juni werd er hevig geschoten. Het kon niet anders dan dat er een zware slag aan de gang was want in de vooravond werden nog veel manschappen naar het front gebracht. Het schieten begon 's middags en nam pas rond middernacht in intensiteit af. Toen het klaar werd, werden veel gewonde soldaten naar Oostende overgebracht. Ik zag er een dertigtal, allemaal te voet, enkelen waren er erg aan toe. Bij één bleef er niets meer over van zijn neus. Van een ander was de schedel met verband omwonden en het bloed lekte in strepen van zijn gezicht, precies Christus! Een derde was zijn hand kwijt, enz. De soldaten die op wagens werden vervoerd, /waren er het ergst aan toe. Ze werden rechtstreeks naar een lazaret gebracht waar men niet wist waar eerst te kijken. In de loop van de namiddag oefenden de Duitsers met zware artillerie in de buurt van de Vuurtorenwijk. Hun doelwit waren kleine bootjes die voor de kust voor anker lagen. De piloten waren niet onder de indruk van al dat schieten en zetten rustig hun opdracht verder. Vandaag verscheen volgend bericht aan de muren: Reglement⁷² 1.- We stelden vast dat grote hoeveelheden haver verborgen zaten en in het geheim werden verhandeld. Ik beveel dat elke voorraad haver groter dan 500 kg, aangegeven wordt bij de burgemeester of zijn afgevaardigde en dit binnen de tien dagen na het aanplakken van dit bericht. Op de verklaring moeten worden vermeld: naam, gemeente en arrondissement van de eigenaar en eveneens het aantal dieren dat bij de paardenliefhebbers op stal staat. 2.- De burgemeesters moeten lijsten aanleggen van de haver die werd aangegeven alsook van het aantal paarden. Al die gegevens moeten samen met de individuele verklaringen binnen de zes dagen worden binnengebracht bij de Intendantur. De oplijsting moet vermelden: a) de hoeveelheid haver van elke aangever b) het aantal paarden Zolang de nieuwe oogst niet binnen is (1 september), kunnen de eigenaars van paarden beschikken over twee kilo en half haver per dag en per paard. Grotere voorraden moeten worden bijgehouden en mogen zonder toelating van de Intendantur niet te koop worden aangeboden. 3. - Elke voorraad haver die binnen de 10 dagen niet wordt aangegeven	vrijdag 11 juni – maandag 14 juni VPTs 159

⁷² In het Frans bij VP. Eigen vertaling.

aan de burgemeester, zal zonder vergoeding in beslag worden genomen. Brugge, 10 juni 1915. de bevelvoerend admiraal, von SCHROEDER Omdat Duits moeilijk te vertalen is, is dit bericht ook moeilijk te verstaan. Op 13 juni werden nog meer gewonde soldaten naar Oostende gebracht. Weer artilleriegeschut, maar niet meer zo hevig. De heer O. Helsmoortel werd aangehouden omdat enkele wapens en onderdelen van fietsen en moto's bij hem thuis werden gevonden. Vele mensen vrezen het ergste voor hem. De 14de juni was het rustig. Het was al 19 uur Duitse tijd toen een vlieger overkwam. Zoals gewoonlijk schoten de kanonnen / in actie. Toen de piloot lager begon te vliegen, konden ze hem toch geen kwaad doen. De durf van de piloot zorgde voor commotie onder de bevolking die vreesde voor de man zijn leven. De Kommandantur heeft aan de boeren toelating gegeven om voortaan ook op zaterdag naar de markt van Oostende te komen. Zo hebben we nu drie wekelijkse marktdagen.	VPTs 160
Ondertussen is het al acht maanden geleden dat de Duitsers hun intrede deden in Oostende. Voor de bevolking komt dat neer op acht maanden van opsluiting en ontbering en dat zal niet zo vlug veranderen. Vele mensen zijn de wanhoop nabij omdat ze niet hadden verwacht dat de oorlog zolang zou duren. De meesten beseffen wel dat het einde nog niet in zicht is. We voelen ons machteloos en ellendig. Voor hen die van hun vrijheid beroofd zijn, opgesloten in hun eigen stad, moeten gehoorzamen aan allerlei tirannieke wetten, weegt de oorlog dubbel zo zwaar. We krijgen geen nieuws van onze familie, we mogen de stad niet uit en na twintig uur GMT moeten we binnen zijn. Het leven is hier zo eentonig en zo lastig dat men van in de ochtend wenst dat het avond is. Het verschil met de tijd, toen iedereen nog vrij was in doen en laten, is zo schrijnend dat we ons als veroordeelden voelen. Was er een land waar er meer vrijheid bestond dan in België? Hadden wij Belgen niet het voorrecht in een land te leven waar iedereen even vrij was als een vogel in het bos? Op dat vlak kon geen enkel land tippen aan België. Maar de tijden zijn helaas veranderd. Een lelijke arend keek met begerige ogen naar dit land van melk en honig. Hij heeft zijn vleugels gespreid en houdt ons volk in zijn klauwen. Maar er komt een dag dat het roofdier dit land zal moeten loslaten. / En mocht dit niet mogelijk zijn, dan zal geen enkele van zijn eigen zonen, in vrijheid geboren, zich blijven onderwerpen aan de tirannie van de Duitsers. Laten we blijven hopen op een vrij en onafhankelijk België. We moeten geduldig wachten en de geallieerden hun werk laten doen. De voorbije vier dagen waren eentonig. De stad werd gebombardeerd in de nacht van de 15de. Een bom veroorzaakte wat schade in de Leffingestraat waar twee kinderen werden gewond, twee ernstig en één licht. De laatste tijd kwamen midden in de dag heel wat vliegtuigen over. Meestal vlogen ze al geruime tijd over de stad vooraleer ze werden gesignaleerd. En tegen dat de artillerie op gang kwam, waren ze al buiten schot.	dinsdag 15 juni – vrijdag 18 juni VPTs 161
In die dagen was er dag en nacht van alles gaande in de lucht. Op 19 en 20 juni vlogen verschillende toestellen over maar ze werden niet op de gebruikelijke manier verwelkomd. We zijn al een tijdje gewaar dat er maar drie of vier kanonnen beginnen te schieten en dan nog met grote tussenpozen. En 's nachts wordt het automatisch geschut zelfs niet ingeschakeld. Op de avond van de 21ste, tussen 22 uur en middernacht, werd een overvliegend tuig	zaterdag 19 juni – dinsdag 22 juni

aanvankelijk met rust gelaten en kon het drie bommen lossen. Toen het de tweede keer overvloog, werd maar één kanonschot afgevuurd maar het oorlogstuig maakte een oorverdovend lawaai. Toen kwamen er twee of drie bommen neer. De daarop volgende morgen stelden we vast dat de schade aanzienlijk was. De bommen waren ontploft op de onbebouwde grond rond de dokken, in de buurt van de Demeysluis en de inscheepkaai. / We werden in kennis gesteld van volgende berichten: Gemeenteverordeningen⁷³ Verkoop van meel en bakken van brood. Wijzigingen. DE GEMEENTERAAD; Gezien de artikels 78 en 102 der Gemeentewet; Herzien zijne beraadslaging van 8 December 1914. Besluit: De artikels 1 en 10 der verordening vastgesteld [sic] door den Gemeenteraad in zitting van 8 December 1914 zijn gewijzigd als volgt: Artikel 1.- Het is verboden meel of graan tot een ander doeleinde te gebruiken dan tot het maken van brood. Het maken, het verkoopen en het rondventen van de kleine bakkerijproducten zooals: Berlijnsche Bollen, Boterkoeken, Kletskoppen, Lukken of Vladen, Wafels en alle andere soort aardige voortbrengsels zijn volstrekt verboden. Artikel 10.- Alle inbreuken op de bepalingen van het tegenwoordig reglement zullen gestraft worden met de straffen van enkele politie, onder voorbehoud van alle andere maatregelen, die tegen de plichtigen zouden kunnen genomen worden. De producten van alle baksel, door het tegenwoordig reglement verboden, zullen aangeslagen en verbeurd verklaard worden bij toepassing der artikels 7 en 42 van het Strafwetboek. Namens den raad De Gemeentesecretaris, FR. THONE De Burgmeester, A. LIEBAERT Worde tegenwoordige beraadslaging afgekondigd overeenkomstig artikel 102 der Gemeentewet. Oostende, den 21 Juni 1915. Door het College: De Secretaris, FR. THONE De Burgmeester, A. LIEBAERT	VPTs 162
---	-----------------

⁷³ In het Frans bij VP. Nederlandse versie van SM in *Duinengalm* van 17 februari 1922.

Reglement betreffende personen die terugkomen⁷⁴ 1.- Elke persoon die terugkeert in de militaire operatiezone, moet zich nog de dag van zijn terugkeer aanmelden bij de Kommandantur. Indien zijn terugkomst plaats heeft na 7 uur 's avonds, moet hij zich de volgende dag voor de middag aanbieden. 2.- Bij zijn verklaring moet hij zijn paspoorten en identiteitsbewijzen voorleggen. 3.- Indien de terugkomst plaats vindt dezelfde dag van de verklaring, is die geldig als verklaring van vertrek. Indien de terugkomst later gebeurt, blijven de paspoorten op de Kommandantur en moeten ze voor het vertrek worden afgehaald, bij de verklaring van vertrek. Als bewijs van de verklaring geldt de zegel van de Kommanduur die op het paspoort is aangebracht. 4.- Inbreuken worden bestraft. Oostende, 20 Juni 1915. De Plaatscommandant, BITTINGER - Kapitänleutnant	
Op de avond van de 23ste was het lawaai van de artillerie dat vanuit het Westen kwam, weer angstaanjagend. We dachten warempel dat het de zoveelste poging van de Duitsers was om de IJzer over te steken wat achteraf bleek niet zo te zijn. Om 8.30 uur GMT in de ochtend van de 24ste juni, / waren we getuige van de begrafenis van een Duits officier door een burger vermoord in de omgeving van de kazerne. De moordenaar werd terechtgesteld. Toen de begrafenisstoet door de staten trok met achter de kist 20 officieren en 50 marinesoldaten, werden enkele burgers aangehouden omdat ze niet groetten. Nog de 24ste, zou de Heer Helsmoortel berecht worden omdat hij o.a. wapens en fietsen had verborgen. Iedereen dacht dat hij streng zou worden gestraft. Maar het vonnis werd uitgesteld tot de volgende dag. Hij kreeg zes maanden opsluiting in een versterkte burcht. Een lichte straf in vergelijking met anderen die werden terechtgesteld voor gelijkaardige feiten. Zijn meester gast kreeg één maand opsluiting. De omstaanders die de omgekomen officier niet hadden gegroet, kregen ook één maand gevangenisstraf. De heer Anseele kreeg daar bovenop nog een boete van 100 DM. De 26ste werden twee vliegers onthaald op intens artilleriegeschut maar ze geraakten niet in moeilijkheden. Sinds enkele weken zijn de Duitsers druk bezig met de voltooiing van de al jaren geleden geplande havenwerken zoals de inrichting van een droogdok. Zullen ze die installatie op tijd kunnen afwerken? Volgende berichten werden openbaargemaakt. Eén ervan houdt verband met de leerplicht. / Bericht⁷⁵. - In het gebied van het Marine - korps is de uitvoer en de verkoop van landbouwproducten van alle soort, zelfs bij openbare aanbesteding, verboden.	woensdag 23 juni – zaterdag 26 juni VPTs 163 VPTS 164

⁷⁴ In het Frans bij VP. Eigen vertaling.

⁷⁵ In het Frans bij VP. Nederlandse versie van SM in *Duinengalm* van 3 maart 1922.

Oostende, den 24 Juni 1915. De Stadskommandant, BITTINGER Kapitänleutnant Aan de Bevolking⁷⁶ 1.- Nu dat de schoolplicht in zijnen vroegeren vorm weder bestaat, is de schoolbijwoning door alle middelen te bevorderen. Het Stadsbestuur zal er voor zorg dragen dat alle kinderen, op wie de schoolplicht toepasselijk is, feitelijk naar school gaan. De niet-naleving van dit bevel zal eerst en vooral de bestraffing der ouders voor gevolg hebben. 2.- Het rooken is den kinderen beneden de 12 jaar verboden. In geval van overtreding worden de ouders verantwoordelijk gemaakt. De handelaars, die aan de kinders cigaretten, cigaren of tabak verkoopen, worden ook gestraft. 3.- Het is verboden van de duitscher, voor koopwaren, hoogere prijzen te eischen dan vanwege de inwoners. Zonder in acht te nemen of voor eene koopwaar een hoogste prijs vastgesteld is of niet zal elke te groote winst, genomen op de duitsche koopers, 't zij op de prijzen, 't zij op de hoedanigheid der koopwaren, gestraft worden; als te groote winst wordt alle prijsvordering aanzien, welke een billijk, gematigd gewin te boven gaat. Bij aankoop met koop- of rekwisitiebiljetten mogen geene hoogere prijzen gevraagd worden dan bij aankoop met komptant geld. Winkeliers, gastheeren, tusschenhandelaars of bemiddelaars, enz. die dit bevel overtreden, zullen met geld- of vrijheidsstraffen, of met beide, gestraft worden, en moeten zich verwachten aan de sluiting van den winkel en de inbeslagneming der waren. 4.- Het is verboden voor geld te spelen op straten of plaatsen en in gasthuizen. In geval van overtreding worden, boven de spelers, ook de gasthuishouder verantwoordelijk gemaakt. Het geld wordt in beslag genomen. 5.- Het rondslechteren op straten en plaatsen groeit weder aan. Zulks wordt gestraft, zooals bekend is, met aanwijzing tot arbeid zonder loon. Daar in Oostende en deszelfs omgeving allerlei werk uit te voeren is, zal van dezen dwangarbeid overvloedig gebruik gemaakt worden. Oostende, den 24 Juni 1915. De Stadskommandant, BITTINGER Kapitänleutnant	
De 27ste van deze maand beloofde rustig voor bij te gaan tot rond vijf uur in de namiddag een vliegtuig boven de stad verscheen. Ik was nog in mijn kantoor toen het kanongeschut begon. De piloot vloog tamelijk laag, al vlug omgeven door witte en zwarte rookpluimen. Plots hoorde ik een zware slag in het kantoor boven mij en het	zondag 27 juni – woensdag 30 juni

⁷⁶ In het Frans bij VP. Nederlandse versie van SM in *Duinengalm* van 17 maart 1922.

Waren die aan het nationaal Comité van Hulp en Voeding toebehooren en die voor de Belgische bevolking bestemd zijn, mogen door de Duitsche militair- of civildiensten noch gerekwiteerd noch in beslag genomen worden.

Hetzelfde geldt voor de geleiders, trekdieren en wagens die noodig zijn tot het vervoeren van zulke waren.

B. Slachtvee en vleeschkeuring

Om het verspreiden van ziekten te voorkomen, wordt er besloten dat

a) het slachtvee dat zich op het grondgebied der stad Oostende bevindt en tot het verbruik bestemd is, enkel in het slachthuis van Oostende mag afgemaakt worden

b) van buiten grondgebied enkel levend slachtvee mag ingevoerd worden en

c) al het slachtvee dat in het slachthuis van Oostende ingevoerd wordt, aan de vleeschkeuring moet onderworpen worden - verkens daarenboven aan een trichienonderzoek.

Het bruikbaar bevonden vleesch wordt gestempeld.

Vleesch zonder ambtelijke stempel wordt vernietigd.

C. Gevonden Militair voorwerpen.

Eigenaars en huurders van huizen zijn / op straf verplicht militaire voorwerpen van allen aard (benevens wapens en munitie, ook uniformstukken, kaarten, schrifturen, boeken, enz.) tot den 10 Juli op de Kommandantur aan te melden hetzij dat zulke voorwerpen van Duitsch of andere troepen afdeelingen of militair personen voortkomen.

Oostende, 3 Juli 1915

De Stadkommandant
BITTINGER
Kapiteint-luitenant.

VPTs 168

VOEDINGSWAREN⁷⁸

Vaststelling van de maximumprijzen

Par. 1 - De maximumprijzen vastgelegd op aanbeveling van de bevelvoerende admiraal op datum van 8 januari, 5 mei, 10 en 25 juni 1915, worden als volgt samengevat:

Inlands graan	per 100 kg	38.00 BEF
Rogge	per 100 kg	31.00
Haver	per 100 kg	38.00
Gerst	per 100 kg	35.00
Mais (groothandel)	per 100 kg	32.00
Mais (kleinhandel)	per kg	00.38

⁷⁸ In het Frans bij VP. Eigen vertaling.

Fijne rogge bloem (gebuid à 80%)	per 100 kg	38.00
Fijne meelbloem (gebuid à 90%)	per 100 kg	45.00
Fijne meelbloem (gebuid à 70 - 75%)	per 100 kg	60.00 - 65.00
Bonen (kleinhandel)	per kg	0.80
Rijst (kleinhandel)	per kg	0.80
Erwten (kleinhandel)	per kg	0.70
Aardappelen (groothandel)	per 100 kg	6 à 6.50
Aardappelen (kleinhandel)	per kg	0.08
chicorei (in bundels) (kleinhandel)		0.45
chicorei (kleinhandel)		0.42
Gedroogde wortels van chicorei	per 100 kg	18.00
Koffie	per kg	3.00
Volle melk (kleinhandel)	per liter	0.24
Zout (kleinhandel)	per kg	0.14
Suiker (klontjes of in poeder) (kleinhandel)	per kg	0.80
Boter (zuiver - natuurlijk) (kleinhandel) Vervalste boter verkopen is verboden en wordt in beslag genomen.	per kg	3.80
Margarine	per kg	2.30
Eieren	per stuk	0.10
Hooi	per 100 kg	11.00
Stro	per 100 kg	7.00
Rundsvlees	per kg	
soepvlees 1ste kwaliteit		1.70
rosbief zonder benen		2.80
biefstuk zonder benen		2.80
rumsteak zonder benen		2.60
lendenstuk zonder benen		2.60
Varkensvlees	per kg	
koteletten		3.00
Hesp		2.50
Ribstuk		2.25
Kalf	per kg	
bil (zonder benen)		4.00
koteletten		3.50
blanket		2.00
Maximumprijzen - levend	per kg	
koeien 1ste keuze		1.35
koeien 2de keuze		1.20
koeien 3de keuze		1.00
varkens van meer dan 100 kg		1.80
varkens van minder dan 100 kg		1.55
kalveren		1.90
schapen		1.30

VPTs 169

Door “kleinhandel” verstaat men van 0.8 à 5 kg. Par. 2 - Handelaars in bovenvermelde producten moeten bij navraag aangifte doen bij de Intendantuur van het Marinekorps en hun producten eraan afstaan zo ze worden opgeëist. De aankoop prijs wordt bepaald door de Intendantuur rekening houdend met de maximumprijzen alsook met de waarde en het nut van de koopwaar en na advies van experts. Par. 3 - Wie meer vraagt dan de vastgelegde maximumprijzen, wie voorraad verbergt, wie niet ingaat op opeising door de bevoegde overheid zoals vermeld in par. 2 of die de bestellingen niet eerlijk en correct uitvoert, wordt veroordeeld tot een gevangenisstraf die één jaar kan bedragen en tot een boete die kan oplopen tot 10 000 DM of tot één van die sancties. De onmiddellijke sluiting van de handelszaak kan ook worden opgelegd. Par. 4 - Dit reglement treedt in werking op de dag van zijn afkondiging. Ik zal nog bepalen wanneer dit reglement wordt opgeheven. Oostende, 25 juni 1915. De Stadscommandant, BITTINGER luitenant-kapitein	
De laatste dagen waren rustig maar somber met veel regen en wind. Er waren geen bombardementen, noch overdag, noch 's nachts. Er zijn nu ook minder troepenbewegingen in de stad. Het garnizoen van Oostende bestaat nog altijd uit marinesoldaten en grijze manschappen van de zeebataljons. De stoomtrams doen wat ze kunnen. De meeste straten gelijken op een weide want het gras groeit er even weelderig als op de buiten. De laatste drie weken drijven de Duitsers de gasproductie gestaag op. Voorheen was de gasfabriek in handen van de maatschappij “Lumière et Force motrice” die gas en elektriciteit aan de stad leverde. Op een bepaald moment ontstond er onenigheid tussen producent en gebruikers. De Duitsers maakten hiervan gebruik om zelf de productie in handen te nemen. Het zijn toch zo'n slimme kerels! Ze baten nu ook al de bioscoop uit, de officiersmess, de privéclub, drie of vier winkels en de badinstallaties. Pro forma maakten ze die laatste voor iedereen toegankelijk. Als een gevolg van het bericht i.v.m. de levensmiddelen, kwam het donderdagmorgen 7 juli / tot een opstoot van geweld. De boeren kwamen 's morgens vroeg met hun beperkte aanbod producten naar de markt. De politie hield controle op het respecteren van de maximumprijzen. De kooplustigen die op de hoogte waren van de prijzen via de aangepakte berichten, stormden met zo'n geweld op de boeren af dat de agenten ze maar met moeite in toom konden houden. Wat een ongeordende horde! Er werden rake klappen uitgedeeld. De agenten brachten een aantal agressors en hun slachtoffers naar het politiebureau.	maandag 5 juli – donderdag 8 juli VPTs 170
In andere jaren waren er nu veel vreemdelingen in Oostende. Maar nu zijn er 's zondags geen pleziertreinen meer en ook geen maaltboten. De renbaan, het Kursaal en de schouwburg liggen er verlaten bij ... hoewel ze nu worden gebruikt door de Hunnen. En daardoor kan je ze gemakkelijk herkennen, ze zijn immers totaal aan het	vrijdag 9 juli – maandag 12 juli

Bekendmaking⁷⁹ Het is voor iedereen verboden, brieven, postkaarten of andere schriftelijke of gedrukte mededeelingen, notaboeken of niet toegelatene gazetten over de belgische grens te laten brengen, of mede te werken aan hun vervoer en ook mededeelingen wandelings over de grens te roepen (onder vervoer wordt ook verstaan het medenemen ter gelegenheid van eene reis, of het over de grens werpen of schieten). <i>In gansch 't gebied van het Deutsche leger</i> is het verboden met niet toegelatene gazetten te handelen of door middel van schrijfmachienen of schriftelijk of op andere wijze uittrekselen van gazetten of brieven van den benoemden aard te maken. Het bezitten van zulke dingen is strafbaar. Binnen het <i>gebied der Etappen</i>, naar dit gebied of van dit gebied naar andere streken mogen brieven of mededeelingen van iederen aard aan gelijk wien, maar vervoerd of medege dragen worden, indien ze het zegel en het toelatingsbewijs van een goedkeuringsbureel (Postprüfungsstelle) dragen. Binnen het <i>Operatiegbied</i>, naar dit gebied of van dit gebied naar andere streken, is 't brievenverkeer van allen aard verboden. Uitgenomen⁸⁰ zijn rekeningen, die goederen bijgevoegd worden en geen aard van partikuliere mededeelingen inhouden. Brieven voor het bestellen van goederen en etelijke waren, die maar handelszaken betreffen en niet gesloten mogen zijn, zijn aan de naastbijgelegene "Ortskommandantur" ter goedkeuring in te leveren en van daar worden ze (zonder verbintenis) verzonden. Inbraak⁸¹ op deze bekendmaking wordt met gevangenis tot één jaar of met geldboete tot 5000 Marken gestraft, voor zoover niet volgens andere wetten strengere straffen moeten toegepast worden. Geldboete en gevangenisstraf kunnen ook tegelijk toegepast worden. De schrijvers van brieven of andere mededeelingen zijn aan dezelfde straffen onderworpen. Verboden aan toebehoorende⁸² van het Duitsch leger zonder dienstelijke toelating mededeelingen van gelijk welken aard voor de inwoners van het land te brengen. Thielt, den 6 Juli 1915 De Opperbevelhebber Herzog Albrecht von Württemberg	
In de ochtend van de 17de zagen we heel wat gewonden binnengebracht worden. In het lazaret van het Atheneum overleden zeven officieren. Na de middag wandelde ik langs de Van Iseghemlaan. Het was stormachtig en de gordijnen van de huizen aan de hoek met de Zeepromenade waaiden door de kapotte ruiten naar buiten. Onnodig je af te vragen hoe het interieur er aan toe is. / De daarop volgende dag was de wind zo hevig te keer gegaan dat een aantal strandcabines⁸³ waren stuk geslagen en vanaf de promenade langs de hellingen naar	zaterdag 17 juli – dinsdag 20 juli VPTs 174

⁷⁹ In het Frans bij VP. Nederlandse tekst van SM in *Duinengalm* van 28 april 1922.

⁸⁰ Uitgezonderd.

⁸¹ Inbreuk.

⁸² Leden.

⁸³ De bezetter had strandcabines op de hellingen geplaatst om zicht op zee onmogelijk te maken.

beneden gegleden.

Iedereen had zich verwacht aan een groot geallieerd offensief op 14 juli. De dag ging echter rustig voorbij en we hoorden nauwelijks artilleriegeschut. De Oostendenaars waren een beetje ontgoocheld maar ze begonnen dan te veronderstellen – nog nooit waren zoveel veronderstellingen geuit als in de oorlog! – dat de aanval was uitgesteld tot de 21ste, de verjaardag van de Belgisch onafhankelijkheid⁸⁴.

Op de 20ste werd een Franse koloniale soldaat blootvoets van Pontius naar Pilatus gebracht. Om 19 uur leidde men hem naar het treinstation. Ondertussen had hij schoenen gekregen van een barmhartige Samaritaan.

Het brood is al een tijdje niet meer te eten. Vanaf 21 juli moet een brood 1200 gr wegen en heeft elke inwoner recht op 300 gr per dag. Thuis zijn we met vier⁸⁵ zodat we dagelijks recht hebben op één brood. De broodprijs bedraagt 0,52 BEF per kilo.

[Vroeger aten veel mensen drie keer brood per dag. Vandaag is het nog twee keer.

*Aardappelen zijn in de plaats gekomen en die zijn veel smakelijker dan dat mastieken brood]*⁸⁶

Volgende berichten werd afgekondigd:

Bevoorrading van brood⁸⁷ Vernieuwing van de broodkaarten

Gezien de reglementering op het brood zoals vastgelegd door de gemeenteraad in de zitting van 8 december 1914, besluit het college:

- 1.- De bevolking wordt uitgenodigd de broodkaarten te laten vernieuwen op 26, 27 of 28 juli, van 10 tot 13 uur en van 15 tot 18 uur (Duitse tijd) in de onderscheiden politieburelen en voor het stadscentrum in de militiezaal van het stadhuis (ingang Kerkstraat).**
 - 2.- Wie een nieuwe kaart gaat halen, moet de broodkaart van juni-juli bij hebben.**
 - 3.- De houder van de broodkaart moet aan de aangestelde beambte de naam van zijn bakker meedelen.**
 - 4.- Niemand mag van bakker veranderen zonder minstens 48u vooraf het politiebureau van het Hazegras op de hoogte te hebben gebracht.**
- Gedaan ter zitting op 20 juli 1915.**

**Voor het college:
Fr. Thoné, secretaris
A. Liebaert, burgemeester /**

Bekendmaking Betrekkelijk den handel in Gerst⁸⁸

In beslagname van GERST zal niet plaats grijpen; de handel in gerst blijft geheel vrij, maar enkel binnen het gebied van het Marine-Korps en alleen voor het gebruik in brouwerijen. Iedere uitvoer wordt verboden. De

VPTs 175

⁸⁴ Eigenlijk van de troonsbestijging van Leopold I.

⁸⁵ Biografische aanduiding.

⁸⁶ Ontbreekt in het typoscript.

⁸⁷ In het Frans bij VP. Eigen vertaling.

⁸⁸ In het Frans bij VP. Nederlandse tekst van SM in *Duinengalm* van 12 mei 1922.

hoogste prijs voor Gerst is op 45 frank per 100 kil. vastgesteld. Alle reeds geslotene koopen of verkopen, die dezen hoogsten prijs overschrijden, worden nietig verklaard. Overtredingen worden met verbeuring der waar of met geldstraf tot 500 M., of met beide gestraft. De brouwerijen moeten zich van een genoegenden voorraad gerst voorzien. Oostende, den 17 Juli 1915. De Stadskommandant BITTINGER.	
Zoals de bevolking had verwacht, werd er de 21ste hard geschoten. Het begon al om 8 uur in de ochtend. De obussen vielen deze keer aan de rand van de stad. In Mariakerke was twintig man nodig om hopen zand van de zeedijk te verwijderen. Toen begon plots een batterij uit de omtrek te schieten in de richting van Nieuwpoort. Enkele seconden later ontploften de granaten van de geallieerden in haar onmiddellijke omgeving en werd de batterij het zwijgen opgelegd. De arbeiders konden niet rap genoeg het hazenpad kiezen. Ter gelegenheid van de Nationale Feestdag kregen de scholieren een dag vrijaf. Vele winkeliers hadden hun uitstalramen versierd met de Belgische kleuren en vele mensen, meestal kinderen, hadden op hun kledij een lintje met de nationale driekleur gespeld. De Kommandantur gaf enkele soldaten de opdracht te speuren naar de "aanstoker" en zo kwam het dat vele inwoners hun patriotisme mochten bekopen met het betalen van een aantal Duitse Marken. De stad werd beboet met 300 DM omdat de werklui van wie hierboven sprake, hun werk in de steek hadden gelaten. Een ander gevolg was nog dat dertig werklozen van de straat werden geplukt en opgepakt. Een aantal van hen werd naar Brugge overgebracht / en bleef 24 uur achter de tralies. De rest werd opgesloten in de kazerne en bleef ter beschikking van de Kommandantur. Het gemeentebestuur ontving een brief van de Kommandantur waarin de levering van 100 à 125 m3 drinkwater werd geëist voor de Duitse troepen. Totaal onmogelijk. De Kommandantur suggereerde een oplossing, nl. via een kanalisatie drinkwater vanuit Klemskerke aanvoeren. Alles natuurlijk voor rekening van de stad! Verder verplichtte de Kommandantur het stadsbestuur 115 993 BEF te betalen in twee schijven, één aan het begin en één half weg augustus. Dit om de kosten voor steenkool van de elektriciteits- en de gasfabriek te dekken. De kosten waren fors gestegen. De Kommandantur had de stad al begin juli een maandelijkse bijdrage van 25 000 BEF gefactureerd voor de meerkost van elektriciteit en kolen. De Duitsers gaan voortaan zelf het verbruik bij de bewoners aanrekenen en de factuur van hun eigen verbruik opstellen.	woensdag 21 juli – zaterdag 24 juli VPTs 176
De 25ste van deze maand, rond 8 uur Duitse tijd, was ik in de stationsbuurt getuige van een voorval dat meer dan één inwoner met verstomming sloeg. Twee bezopen militairen liepen arm in arm en al zingend over de Kapellebrug. Plots dook een officier op die ze uitschold voor "schweinhund" en eiste dat ze zich zouden gedragen. De ene salueerde maar de andere weigerde, wat eerder uitzonderlijk is ook voor een soldaat die te diep in het glas heeft gekeken. De officier werd woedend. Twee marinesoldaten die daar toevallig passeerden, werden gesommeerd de Bacchusvriend bij de kraag te vatten. Na enige aarzeling deden ze een vruchteloze poging / om de beschonken soldaat te bedwingen. Wat een voorbeeld voor het Duitse ras! De officier beval vervolgens aan een sergeant de weerspannige in hechtenis te nemen, wat ook al niet lukte want de man was uitzinnig geworden en tierde dat niemand hem mocht aanraken. Toen de officier in de gaten kreeg dat wel honderd omstaanders zich stonden te verkneukelden, verloor ook hij zijn zinnen en beval de sergeant zijn dolk te trekken,	zondag 25 juli woensdag 28 juli VPTs 177

wat die prompt ook deed. Toen de andere dronkenman die tot dan rustig was gebleven, dit zag, kwam hij tussenbeide. De dolk van de sergeant verwondde zijn rechterwang die begon te bloeden. Toen hij het gedrag van de sergeant uitgebreid begon aan te klagen bij de officier, trapte deze laatste het tenslotte zelf af, hetgeen een even slechte indruk maakte op de toekijkende burgers en soldaten. Een militaire patrouille die ter plaatse was gekomen, probeerde tevergeefs de hercules te bedwingen. Uiteindelijk moesten ze hem laten gaan. Ik ben ervan overtuigd dat de Duitse discipline hier slecht heeft gescoord. De heren De Fonseca en Vandeputte die eerder werden aangehouden omdat ze het lijk van een gesneuvelde officier niet hadden gegroet, werden in de voormiddag van de 25ste vrijgelaten. De laatste vier dagen vlogen er dag en nacht vliegtuigen over maar er werd niet gebombardeerd. De Amerikaanse kolonel Harrisson verklaarde in een artikel dat verscheen in de "Pensylvania Maritime" en dat werd overgenomen in de "Frankfurter Zeitung" van 18 juli, dat volgens hem de oorlog zal uitdraaien in het voordeel van de geallieerden. Men kan zich gemakkelijk het enthousiasme van de bevolking voorstellen. / Harrisson gaat over alle lippen.	VPTs 178
Ik geloof dat in de laatste vier dagen de helft van het Duitse leger naar Oostende is gekomen. Elke dag brachten verschillende treinen honderden soldaten naar hier voor een kort verblijf aan onze kust. Zoals vroeger met de "trains de plaisir", keerden de meesten al dezelfde dag terug. Elke dag genieten talloze soldaten van een bad in zee. Tot nu toe kostte dit vermaak het leven aan vijf onder hen. Eén van die "trains de plaisir" bracht tweehonderd soldaten mee onder wie gehandicapten, gebochelden en brildragers. Het waren precies ontsnapte gevangenen. Later hoorde ik dat ze deel uit maakten van de "Festungsbau", dat betekent dat ze versterkingen bouwen. Van de trein haastten ze zich naar de voedingswinkels. Ik heb de indruk dat de militaire overheid die soldaten naar Oostende stuurde om zich te bevoorraden. Het was al een tijdje stil aan het IJzerfront maar nu bulderen de kanonnen weer zowel overdag als 's nachts. Ik vermoed dat de Duitsers daar een nieuw offensief aan het voorbereiden zijn waarvan we nu al het resultaat kunnen voorspellen. Vandaag 1 augustus zag ik een Duitse dubbeldekker aanstalten maken om te landen. Het toestel vloog nog op een hoogte van 200 meter toen het plots midden dikke rook een duikvlucht nam. Ik ken de oorzaak van het ongeval niet hoewel velen er zeker van zijn dat het door de geallieerden getroffen werd. Een van de inzittenden, een Oberleutnant, was verkoold en de tweede persoon was stervende. /	donderdag 29 juli – zondag 1 augustus
De piloot die gisteren zondag in de crash omkwam, werd met grote eer begraven. Zijn stoffelijk overschot werd naar Duitsland overgebracht en tijdens de rouwstoet naar het station cirkelde een vliegenier boven de stad. Deze keer werd niemand opgepakt omdat hij het stoffelijk overschot niet zou hebben gegroet! Enkele dagen geleden kregen de pas aangeworven politieagenten een nieuw uniform Duitse stijl. Tijdens de voorstelling van deze outfit in de Kommandantur, stoorde het de plaatscommandant dat de knopen het stadswapen droegen met als opschrift "Ville d'Ostende". Het stadsbestuur kreeg op staande voet de opdracht de knopen door nieuwe met een Vlaams opschrift te laten vervangen. Gerechts-officier Claesmer werd vervangen door een zekere Salomon. Het lijkt erop dat het vertrek van Claesmer op bevel van de Duitse overheid te maken heeft met de boetes die hij uitdeelde. Ik kan U verzekeren dat hij er een respectabel aantal heeft uitgeschreven. Op 4 augustus is het een jaar geleden dat de Duitsers ons kleine België op zo'n laffe	maandag 2 – donderdag 5 augustus VPTs 179

manier zijn binnengevallen in de hoop binnen de 14 dagen in Parijs te staan. Wat een ontgoocheling voor hen want hun opmars werd al in Luik gestuit. En de oorlog is nog niet voorbij. Ook voor ons blijft de toestand onveranderd. En de geallieerden hoopten in de kortste tijd naar Berlijn door te stoten, eens dat ze de Duitsers aan de Aisne hadden tegengehouden. Niemand dacht toen dat de oorlog een vol jaar zou duren. Maanden en maanden al zijn de posities van de oorlogvoerenden onveranderd en gebeurde er nog geen enkele noemenswaardige doorbraak. Aan het Russisch front zijn er wel heel wat belangrijke verschuivingen maar ook daar is nog geen overtuigend resultaat geboekt. De inval in Galicië door de Russen en de bezetting van Warschau door de Duitsers waarover ik / vandaag 5 augustus voor het eerst hoorde, zijn waarschijnlijk belangrijke overwinningen maar ze zijn toch niet bepalend. Zolang één van de oorlogvoerende partijen niet overtuigd is van de zwakte van de andere, moet geen beslissend offensief worden verwacht. De geallieerden zouden een kapitale vergissing begaan, moesten ze een beslissend offensief beginnen vooraleer Duitsland en Oostenrijk volledig zijn uitgeput.	VPTs 180
Eerder onverschillig, met een paar vlaggen en een beetje muziek, vierden de Duitsers de inname van Warschau. Temeer dat de kranten schreven dat de Russen de stad beschoten van zodra hun troepen die hadden ontruimd. Op zondag 8 augustus was er weer troepenschouw op het Wapenplein, dit keer om de overwinning op Warschau te vieren. Er zijn momenteel opvallend veel Nederlandse en Engelse kranten in omloop hoewel op het bezit ervan een boete van 5000 DM staat. De laatste dagen kon ik de Times van 19 juli en de Nieuwe Rotterdamse Courant van 5 augustus op de kop tikken. Gisteren 8 augustus kon ik een exemplaar bemachtigen met de eenentwintig juli toespraak (?) van koning Albert aan zijn soldaten en medeburgers. Heel wat inwoners hebben al die tekst in hun bezit en geven die aan hun kennissen door. Hoe die persartikels hier geraken, is mij een raadsel. Ik heb toch mijn twijfels rond de authenticiteit ervan. Volgend bericht werd aangeplakt: BEKENDMAKING⁸⁹ <i>Handel in Gerst.</i> De geheele gerstoogst wordt in beslag genomen, / uitvoer, verkoop en andere beschikking over gerst verboden, dorschen voorloopig niet toegelaten. Reeds geslotene overeenkomsten en andere beschikkingen over gerst zijn nietig en verboden. <i>Paarden- en Veehandel.</i> Handel in paarden en hoornvee is toegelaten; de verkooping die plaats grijpen binnen het grondgebied der stad, moeten door den verkooper bij de Kommandantur gemeld worden, met aanduiding van naam en woonplaats des koopers. In belang van het behoud van een voldoende veestapel, is het slachten van kalvers van beide geslachten tot den ouderdom van 2 jaar, verboden. <i>Briefwisseling.</i> In het operatiegebied, tot hetwelk Oostende behoort, zijn de inwoners uit alle briefwisseling gesloten; daarom is het hun ook niet toegelaten de feldpost te benutten. Iedere vorm van briefsmokkel, namelijk het medegeven van brieven aan reizigers, staat onder bijzonder zware straffen.	vrijdag 6 augustus – maandag 9 augustus VPTS 181

⁸⁹ In het Frans bij VP. Nederlandse tekst uit SM in *Duinengalm* van 30 juni 1922.

Handelsbrieven wier verzending militair belang oplevert, alsmede brieven aan krijgsgevangenen moeten ter Kommandantur neergelegd worden. <i>Automobielerkeer.</i> Er dient stipt acht gegeven te worden op de signalen der automobielen, alsmede op de regelen van het vervoer (rechts kruisen, links voorbijvaren). <i>Rondleuring.</i> Het leuren in en voor de troepenkwartieren is streng verboden. De stand van wagens, en karren en dergelijke voor het rondleuren op straten en plaatsen is niet toegelaten. Voor het rondleuren met drukwerken moet er eene bijzondere toelating der Kommandantur bekomen worden. Kinders mogen het bedrijf van rondleurder niet uitoefenen. Oostende, 5 Oogst 1915. De Stadskommandant BITTINGER Kapiteinluitnant	
De 10de augustus zal voor altijd een memorabele dag van de Duitse bezetting zijn. Om 7 uur Belgische tijd werd ik door een kennis meegetrokken naar de zeepromenade bij de Koninklijke Gaanderijen. Daar zag ik in het Noorden een geel tuig op het zeeoppervlak liggen omringd door drie schepen waarvan één torpedoboot. In het geel object herkende ik direct het vervormde gebinte van een zeppelin. Terwijl het luchtschip daarna naar de haveningang werd gesleept, verscheen plots van achter de wolken een laag vliegend geallieerd vliegtuig. Ondanks de regen bleef de piloot maar cirkelen boven wat overbleef van het luchtschip. / Het afweergeschut schoot in actie terwijl van alle kanten Duitse toestellen arriveerden om de geallieerde piloot op afstand te houden. Het toestel verdween voor korte tijd maar kwam daarna terug in het gezelschap van een tweede toestel. Opnieuw brak tussen de vijandelijke toestellen een vuurgevecht met machinegeweren uit terwijl de artilleriebatterijen de Duitse piloten ondersteunden. Het schieten was verschrikkelijk. Ook legervoertuigen met lichte wapens werden ingezet. Precies op dat moment werd het wrak de haven binnengebracht. Vooraan stak de zeppelin boven water uit terwijl de achtersteven zo goed als volledig onder water zat. Hij was middendoor gebroken en droeg het kenteken L.12. De twee geallieerde vliegtuigen scheerden voortdurend over met de bedoeling het wrak volledig te vernietigen. Eén ervan loste verschillende bommen die hun doel misten en in het water terecht kwamen waardoor hoge waterzuilen naar boven stegen. Een bom die ontplofte op de Visserkaai veroorzaakte lichte schade aan de gebouwen uit de omtrek. Plots daalde één van de vliegtuigen. De artillerie ging van alle kanten geweldig te keer. Het vliegtuig vloog zeker niet hoger dan 500 yards⁹⁰ toen plots heel luid hoera werd geschreeuwd door honderden soldaten. Ik kreeg er koude rillingen van. Het vliegtuig verloor zijn evenwicht, helde over naar rechts, draaide om, de twee vleugels samen geplooid. Het schoot in brand en geleek op een neerkomende meteoriet. Alles ging zo snel dat de toeschouwers nauwelijks konden vatten wat er aan het gebeuren was. Nog geen twee seconden later verdween het brandend toestel in zee die de twee bemanningsleden opslopte die met zo'n doodsverachting hun opdracht hadden volbracht. / De piloten vielen als helden op het veld van eer. Het enthousiasme van de soldaten beschrijven terwijl het drama zich voor hun ogen	dinsdag 10 augustus – vrijdag 13 augustus VPTs 182 VPTs 183

⁹⁰ Meter in het Ms.

aan het voltrekken was, is bijna niet mogelijk. Voor enkele ogenblikken vergaten ze hun eigen miserie. Traag werd het wrak van de zeppelin verder gesleept naar de onschepingskaai van de Tilburyboten. In de ogen van meer dan één soldaat zag je de verslagenheid toen ze de vernielde zeppelin voorbij zagen komen. Velen hadden al hun hoop gesteld op de robuustheid van die luchtschepen. Nu weten ze wat die waard zijn en kunnen ze tellen hoeveel ervan nog overblijven. Na het neerhalen van het geallieerd vliegtuig, bleven vijf Duitse toestellen onafgebroken in de buurt van de kapotte zeppelin patrouilleren. Na de middag vlogen er weer twee à drie geallieerde toestellen over. Nog nooit hebben we zo'n artillerievuur meegemaakt! Op minder dan vijf minuten tijd waren meer dan driehonderd rookpluimen in de lucht te zien. Gelukkig werd geen enkel van die vliegtuigen geraakt want ze vlogen te hoog om neergehaald te kunnen worden. Ondertussen brachten de militairen het wrak van de zeppelin aan wal. Hierbij gebruikten ze de grote hijskraan bij de opslagplaats van Cockerill die normaal dient om paardenvoer te stockeren. Pas om 5 uur in de namiddag werd de voorsteven van het luchtschip over het dak van de opslagplaats gehesen. Om een nog onbekende reden vatte op dat moment het omhulsel vuur. We hoorden verschillende explosies. In één twee drie stond het wrak in lichterlaaie en vatte de opslagplaats vuur. Er vielen twee of drie dodelijke slachtoffers. Vier of vijf militairen geraakten gewond en heel de voorraad paardenvoer brandde op. De brand duurde meer dan twee uur. Is het niet ongelukkig dat de twee moedige piloten hun leven hebben gelaten om het luchtschip te vernietigen / terwijl het enkele uren later vanzelf is opgebrand? Diezelfde avond verwachtten we ons aan de komst van nog enkele vliegtuigen. En inderdaad, om 22 uur, hoorden we het gezoem. De kanonnen schoten in gang, niet minder dan zeven zoeklichten lichtten op. Op een bepaald ogenblik zat het toestel gevangen in de stralen van de zeven zoeklampen. Precies een gouden vogel gevat in het helle licht van de lampen. En explosies van obussen rond het vliegtuig zorgden voor een hoogst hallucinant schouwspel. Het vliegtuig dropte geen bommen en keerde veilig terug naar zijn basis. De dagen daarop vlogen zowel overdag als 's nachts vliegtuigen over. Er gebeurde niets ernstigs. De geallieerden wisten beslist in welke apotheose de Duitse sigaar aan zijn einde was gekomen. In een tijdsspanne van tien maanden waren de Duitsers er dus in geslaagd om welgeteld één vliegtuig neer te halen en precies op dezelfde dag een zeppelin te verliezen.	VPTs 184
Sedert de zeppelin is uitgebrand, doen de gekste verhalen de ronde onder de bevolking. Drie vierden van de mensen is ervan overtuigd dat het een Duits vliegtuig is dat werd neergehaald. Ze beweren dat geallieerde toestellen altijd dezelfde hoogte aanhouden terwijl Duitse onder de wolken en onder vijandige toestellen door vliegen. Die bewering is volledig uit de lucht gegrepen. Opvallend is echter wel dat het voorval met de zeppelin niet in de kranten of in de communiqués staat. De Duitsers willen waarschijnlijk niets lossen over de beschadigde zeppelin. Er is ook niemand die de identiteit of de nationaliteit van de omgekomen piloten kent. Op mijn wandelingen langs de haven en rond de vismijn, kon ik voorbij de dagen de geallieerde vloot zien liggen. Vier oorlogsbodems behorend aan drie landen van de "Viervoudige Entente" lagen er voor anker: / de "John Bull" met de Union Jack aan de mast, de "Poincaré" en de "Joffre" met de Franse driekleur aan hun mast en nog de "Macaroni", zonder vlag. Toch even vermelden dat het hier gaat over namaak houten oorlogsbodems van zo'n 15 meter lang, die dienst doen als schietschijf voor de Duitse kanonnières. Tweehonderd meter verder op lagen vier echte maar eerder kleine torpedojagers van een verouderd type.	zaterdag 14 augustus – dinsdag 17 augustus VPTs 185

Het bericht van 25 juni in verband met de maximum prijzen voor voeding is al drie keer gewijzigd. Ik kan bevestigen dat die prijzen alleen worden gerespecteerd tegenover de Duitsers maar dat de bevolking nog altijd overgeleverd is aan de willekeur van de handelaars. Dit is ten zeerste te betreuren maar eigen aan elke oorlog. Het stadsbestuur staat zo goed als machteloos.	
Het enige vermeldenswaardige vandaag is de inname van enkele Russische forten en de weerklink hiervan in Oostende. De Hunnen hebben hier hun doorbraak in Rusland gevierd. Ze organiseerden vlak vóór de avondklok voor de bevolking inging, een soort van fakkeloptocht met orkest op kop. Niemand liep ervoor warm, nergens was straatversiering te bespeuren en na tien minuten was het feest al afgelopen. Het was maar een triestige bedoening om een overwinning te vieren! Toch werden vele bewoners nog depressiever bij het zien van deze optocht. Goed nieuws is hier echt schaars en velen verliezen de moed als ze geruchten opvangen van een Duitse overwinning. Gelukkig dat er nog pientere mensen zijn die het presteren om elk Duits succes uit te leggen als een complete nederlaag. / De ontkenning is de beste oplossing: van een overwinning een verpletterende nederlaag maken. Goed voor het moraal van de bevolking want die heeft nood aan een beetje goed nieuws. Is het dan niet ongelukkig dat ons momenteel helemaal geen nieuws bereikt? Op dat vlak is de bevolking uit het operatiegebied het meest te beklagen. Die mag niet eens schrijven naar verwanten elders in het land. Wie probeert hen toch een brief te sturen, riskeert een boete van 5000 DM.	woensdag 18 augustus – zaterdag 21 augustus VPTs 186
In de namiddag van 22 augustus kregen we weer bezoek van onze gevleugelde vrienden die op een klassiek kanonconcert werden vergast. Iedereen verwachtte naderend onheil. Nochtans verliep de rest van de dag rustig. Maar 's nachts hoorden we zwaar artilleriegeschut vanuit de richting van Leffinge en Middelkerke en op sommige momenten zagen we zelfs vlammen. De daarop volgende ochtend, bij het krieken van de dag, hoorden we gedonder vanuit de richting van Zeebrugge. Een vlooteskader was de zeehaven aan het beschieten. Achteraf hoorden we dat enkele kleine Duitse destroyers en ook twee of drie vissersboten er een aanvaring hadden gehad met de geallieerde vloot. Resultaat: twee Duitse torpedoboten en een vissersboot gezonken. Dit nieuws verspreidde zich als een lopend vuur in de stad. De lijken van negen gesneuvelde marinesoldaten werden overgebracht naar het zeestation. Gewonde militairen arriveerden met de tram. Gevolg was een grote mobilisatie in de richting van Zeebrugge. De batterijen uit de omtrek werden in paraatheid gebracht en niemand, zelfs de soldaten niet, mocht het strand betreden. Toch gebeurde er verder niets. / Naar het schijnt werd de koninklijke toespraak van 21 juli door een Belgische schrijver uit Brussel geschreven. Er zou daar ook een krant met als kop La Libre Belgique verschijnen en de Kommandantur zou er niet in slagen om de redactie te vinden. Die toespraak was een grote troost voor een aanzienlijk deel van de bevolking. Er werd mij een kopie beloofd; van zodra de tekst in mijn bezit is, druk ik ze hier af.	zondag 22 augustus – woensdag 25 augustus VPTs 187
Op 26 augustus werd weer een fakkeloptocht georganiseerd, deze keer naar aanleiding van de inname van Brest-Litowsk. De Duitse overwinningen volgen elkaar zo vlug op dat we ons afvragen waarom ze eigenlijk aan de IJzer blijven zitten? De 27ste deed het gerucht de ronde dat in Tielt bij vergissing een postpak werd geopend met daarin duizenden kranten bestemd voor het Russisch front. Die kranten bevatten de meest ongelooflijke verhalen over zogenaamd geallieerde nederlagen aan het westelijk front. Het was duidelijk de bedoeling de militairen aan het Russisch front moed in te spreken. Sommige Oostendenaars beweren dat ze die kranten ook hier gezien hebben terwijl we er zo goed als zeker van zijn dat de Duitsers een serieus onderzoek hebben gestart om de verantwoordelijken voor die misplaatste grap bij de	donderdag 26 augustus – zondag 29 augustus

kraag te vatten. Die avond om 10 uur vlogen niet minder dan vijf vliegtuigen over. We waren nochtans al een tijdje verlost van die nachtelijke bezoeken. Maar nu willen ze blijkbaar met vijf toestellen ineens de verloren tijd inhalen. Ze komen niet in formatie. Zodra één toestel aan de horizon verdwijnt, daagt er een volgend op. Ze komen allemaal van over zee en verdwijnen in zuidelijke richting en allemaal krijgen ze een warme ontvangst. Gevangen in de stralen van de schijnwerpers, waren het precies gouden vogels. Ze wierpen vijf bommen af waarbij / mevrouw Maertens-Praet van de vuurtorenwijk het leven verloor. Twee bommen kwamen neer op huisnummer 2 van de Sint-Jorisstraat, op het huis van de heren Carbon en De Bruyne. Een bom viel in de buurt van de Kapellebrug en sloeg een put van 2 meter. En de laatste bom vernielde het huis van de heer Rayé langs de Torhoutsesteenweg. De 28ste en 29ste, vooral 's nachts, was het artilleriegeschut opnieuw ondraaglijk. Volgend bericht werd aangeplakt: Verordening⁹¹ Degene die zich zonder de bepaalde toelating der Duitsche Militaire Overheid buiten het gebied van het 4e leger begeeft, zal met gevangenis tot 5 jaar of geldboete tot 10 000 Mark of met beide tegelijk gestraft worden, indien er volgens de Duitsche wet geene straf vereischt wordt. Dezelfde straf wordt toegepast in geval van poging, uitdaging of begunstiging. De gevangenisstraf kan vervangen worden door levenslangen dwangarbeid indien het de overschrijding van de Hollandsche grens betreft. Degene die zonder toelating van de Duitsche militaire overheid: rijtuigen, tot den landbouw behoorend gereedschap van welken aard het zij, paarden, vee in levend of geslachten toestand, strooi, voeder- of levensmiddelen van welken aard het zij, brandstof, hout en ruwe stoffen, oorlogsbehoeften, uit het gebied van het 4e leger uitvoert, wordt gestraft met gevangenis tot 3 jaar of met geldboete tot 5000 Mark of met beide gezamenlijk in zooverre er volgens de Duitsche wet geen hogere straf bepaald wordt. Dezelfde straf wordt toegepast in geval van poging, uitdaging of begunstiging. Thielt, den 8 Augustus 1915. Der Oberbefehlshaber, Herzog Albrecht von Württemberg.	VPTs 188
Al weer vier dagen lang zwaar kanongeschut. Een tijd geleden stuurde het stadsbestuur een brief aan de gouverneur-generaal van België met de vraag de opeisingen te verminderen gezien de bijna hopeloze financiële situatie van de stad. De brief die werd verstuurd via de Kommandantur, kwam echter per kerende terug met de vermelding dat die niet kon overhandigd worden aan de gouverneur-generaal. Het was voor die laatste immers onmogelijk zich een idee te vormen van de ware toedracht ter plaatse. Het stadsbestuur werd doorverwezen naar de admiraal van het marinekorps. / Zo zal de gouverneur-generaal niet te weten komen dat Oostende maandelijks 40 000 BEF moet betalen voor inkwartiering, 100 000 BEF voor allerlei opeisingen, enz. Voor	maandag 30 augustus – donderdag 2 september VPTs 189

⁹¹ In het Frans bij VP. Nederlandse tekst van SM in *Duinengalm* van 18 augustus 1922.

de steun aan de behoeftige inwoners moest de stad voor meer dan vijf miljoen aan kasbonnen uitgeven. En er moet nog voor honderdduizenden franken aan rekeningen vereffend worden aan handelaars die tot nu toe alleen voorschotten hebben gekregen. In de toekomst zal ik over nauwkeuriger cijfers i.v.m. de uitgaven voor de Duitse bezetting kunnen beschikken. Ondanks het gure weer blijven hier dagelijks twee of drie "trains de plaisir" aankomen met honderden soldaten aan boord. Ze willen niet allemaal baden in zee omdat het te fris is voor de tijd van het jaar. Sinds die daguitstapjes naar Oostende worden georganiseerd, zijn al bijna dertig militairen verdronken. De meesten van hen zijn niet vertrouwd met het fenomeen eb en vloed. Als ze zich 200 yards in volle zee wagen, worden ze met de stroming meegezogen. Soldaten wisten te vertellen dat Westende en Lombardsijde ondergelopen zijn.	
De Duitsers hebben de Russische stad Grodno⁹² ingenomen. Alweer organiseerden ze een fakkeloptocht in Oostende en die arme drommels van soldaten waren in de zevende hemel! Ze konden maar niet begrijpen dat de Oostendenaars slechts hun schouders ophaalden, met een grijns op het gezicht. Business as usual in de Kommandantur. De heer Brixie kreeg zeven dagen opsluiting en een boete van 50 DM omdat hij zich had verzet tegen de inbraak in zijn woning. De heer Maes kreeg 10 dagen en een boete van 50 DM omdat hij weigerde goederen af te leveren tegen een opeisingsbon in plaats van tegen contante betaling. Toen de bezettende overheid het land een oorlogsschatting van 480 000 000 oplegde, engageerde ze zich al de opeisingen terug te betalen. Maar / de Kommandantur verplicht nu de stad zelf de facturen van een aantal burgers te betalen. Van de huidige oogst mogen de eigenaars niets, maar dan ook niets verkopen zolang de Duitse overheid geen nieuwe instructies heeft uitgevaardigd. De stad Oostende moet nu het volgende leveren: 10 000 kg meel, 21 000 kg haver, 3700 kg erwten, 75 000 kg stro. Na 1 november mag de rest vrij verkocht worden. De leveringen zullen worden betaald aan de maximum toegelaten prijs, dat is toch wat ze in hun aanplakbrieven beloven. Vorige week zijn bijna alle marinesoldaten van het garnizoen Oostende samen met hun generaal naar Wenduine vertrokken. Blijkbaar gaan ze een maand uitrusten in de duinen. Vandaag 6 september werd de stadsingenieur aangehouden. Omdat een door de Kommandantur geëiste plattegrond van de stad niet op tijd klaar was, kreeg hij een gevangenisstraf van zeven dagen. De stad werd verplicht volgend bericht aan te plakken i.v.m. hun militaire successen in Rusland: "In augustus hebben de Duitsers 2000 officieren en 270 000 soldaten gevangen genomen. Ze maakten 2300 kanonnen en 600 machinegeweren buit. Verder enorme hoeveelheden materiaal, munitie, voedingswaren, enz. Het totaal aantal gevangen genomen Russische militairen tussen 1 mei en 1 september bedraagt 1 100 000". Men vraagt zich hier af hoe de Russen in die omstandigheden nog de oorlog kunnen verder zetten.	vrijdag 3 september – maandag 6 september VPTs 190
7 September 1915 was voor Oostende een dag om nooit te vergeten. Vroeg in de ochtend kwam vanuit de richting van Middelkerke een vloot slagschepen voor de kust te liggen terwijl een eskader geallieerde vliegtuigen over de stad vloog. De Duitse vliegtuigen zetten meteen de achtervolging in maar de geallieerden hadden daar weinig last van. Ze dropten zo'n twintig bommen in de buurt van een recent geplaatste batterij / op het erf van de heer Hamilton, tussen Torhoutse en Nieuwpoortsesteenweg. De Duitsers zijn al een paar weken hard aan het werk aan	dinsdag 7 september – vrijdag 10 september VPTs 191

⁹² Tegenwoordig stad in Wit Rusland op de grens met Polen en Litouwen.

deze batterij maar vóór ze ze in gebruik konden nemen, hadden de geallieerde piloten haar al ontdekt en een saluut gebracht met een regen van bommen. Zodra de Duitsers lucht kregen van komst van de vloot werden de gewonde soldaten naar de kelders van de lazaretten gebracht en de vensteropeningen afgeschermd met zandzakken. Heel de ochtend heerste er een ongewone opwindning in de stad. Ondertussen beschoot de vloot de kust in de richting van Oostende. Na de middag, rond 4 uur GMT, volgden een reeks zware ontploffingen. De Duitse batterijen begonnen de beschieting van de vloot die nog altijd voor de kust lag maar al gauw dienden de slagschepen hen van antwoord. De Oostendenaars dachten dat hen hetzelfde lot was beschoren als de andere volledig verwoeste Belgische steden. De fluitende projectielen en de ontploffingen drukten op het gemoed van de inwoners. De Duitsers zonden dadelijk patrouilles uit om de inwoners te overtuigen binnen te blijven. Ondertussen ging de beschieting door en schoten de projectielen al fluitend door de lucht. De wederzijdse beschieting duurde zo'n half uur. Toen die voorbij was, kwam iedereen naar buiten, benieuwd waar de projectielen waren ingeslagen. Het gerucht deed vlug de ronde dat de Vuurtorenwijk zwaar getroffen was. Iedereen haastte zich naar de Visserskaai vanwaar men een blik kon werpen op de wijk. Van de vuurtoren, gebouwd rond 1850, bleef enkel een hoop stenen over. Tweehonderd meter verder op had een projectiel een huis totaal vernield. / Twee personen kwamen om en één zwaar gewonde overleed korte tijd later. Een projectiel ontplofte tussen de kazerne en het gebouw van de watermaatschappij maar veroorzaakte minder schade. De andere waren gericht op de batterij die 's morgens onder vuur had gelegen. Volgens sommige ooggetuigen was één van de kanonnen zwaar beschadigd. De beschieting maakte een onwezenlijke indruk op de inwoners. De meesten dachten dat dit het begin van het einde was en dat de geallieerden een teken hadden willen geven dat ze van plan waren om de stad te beschieten. 's Avonds vlogen nog twee zeppelins over in de richting van Engeland. Was het een antwoord op de beschieting door de Britse vloot? De daarop volgende ochtend was er boven zee intense activiteit van Duitse vliegtuigen. Waren ze misschien op zoek naar de zeppelins die niet naar hun basis waren teruggekeerd? Of wie weet naar de vloot die ondertussen verdwenen was? En in de avond vloog een zeppelin weeral over in de richting van Groot-Brittannië. Op 9 en 10 september arriveerden verse infanterie- en cavalerietroepen. De vorige plaatscommandant von Bernuth kwam terug aan het hoofd van een zeebataljon van 900 man. Volgend bericht⁹³ werd overhandigd aan de groothandelaars, enz. Oostende, 7 september 1915. In een schrijven van 6 september laatst, meldt de Kommandantur ons het volgende. De verkoop van chocolade van het merk Kwatta is verboden in de operatiezone van het marinekorps. Overtredingen worden bestraft met confiscatie, boetes gaande tot 1000 DM of tot zes maanden opsluiting, of beide samen. We vragen U te schikken naar deze verordening. Namens het college: Thoné, secretaris	VPTs 192
--	-----------------

⁹³ In het Frans bij VP. Eigen vertaling.

Liebaert, burgemeester	
Wat zou de reden van dit verbod kunnen zijn? / Vroeg in de ochtend van 11 september scheerden enkele vliegtuigen over de stad. Ze werden op de gebruikelijke manier onthaald, maar met aanzienlijke gevolgen voor de stad. In de Witte Nonnenstraat, niet ver van de Groentemarkt, werden veel huizen beschadigd, vooral het huis gekend onder de naam "Het Anker". In de Sint-Franciscusstraat liepen er drie schade op. Meer bommen of schrapnels sloegen in op de school bij de Groentemarkt, nog andere in de Koninginnelaan en in de Berlijnstraat⁹⁴. Op zondag 12 september was er de hele dag verschrikkelijk geschut ten Westen van Oostende. Om 9 uur 's avonds GMT vloog een zeppelin over Oostende richting Engeland. De daarop volgende dag verlieten twee kleine Duitse destroyers na de middag de haven. Nog geen half uur later voeren ze in volle snelheid de haven terug binnen. Waarschijnlijk had het zien van een met staal beklede geallieerde "schildwacht" hen zenuwachtig gemaakt. Wat later begonnen die "schildwachten" de kust te beschieten. Een aantal obussen kwamen neer op Mariakerke, twee andere in de hippodroom. Diezelfde namiddag legde nog een grote onderzeeër aan in de dokken. Er werden nog eens drie obussen afgevuurd op Oostende. Ze waren duidelijk bedoeld voor de batterij Hamilton (zo genoemd omdat ze op het erf van boer Hamilton staan opgesteld). Spijtig genoeg misten de obussen hun doel en ontploften in de buurt van het nieuw kerkhof waar op dat moment zo'n honderd man aan het werk waren. Er werden geen slachtoffers gesignaleerd.	zaterdag 11 september – dinsdag 14 september VPTs 193
De 15de ging ik achter de vismijn⁹⁵ een kijkje nemen naar de verschillende torpedoboten en onderzeeërs die in de haven lagen aangemeerd. Honderd à honderdvijftig soldaten waren daar op wandeling. / Ook drie kleine torpedoboten en een visserstrailer lagen in de haven. Op één van de boten waren soldaten een torpedo aan het reinigen, hetgeen met grote belangstelling vanop de kade gevolgd werd door de militairen. Enkele minuten later liep een mini-onderzeeër langzaam de haven binnen met twee officieren aan dek. De mannen met de grijze uniformen keken al die tijd met belangstelling naar de duikboot die van een speciaal type was. Toen de officieren aan dek die belangstelling bemerkten, daalden ze af in de onderzeeër die enkele ogenblikken later onder het wateroppervlak verdween. Enkel de periscoop stak nog boven. Na een honderdtal meter kwam de boot terug boven water en de matrozen verschenen aan dek. En zo gaat het elke dag. De bedoeling is duidelijk: de soldaten die hier met verlof zijn, aanmoedigen. Die avond zag ik nog twee kleine destroyers die aangemeerd lagen bij de ontschepingskaai, de haven verlaten. Van over zee verscheen een vliegtuig die een lichtkogel afvuurde. Dit was het signaal voor de destroyers om uit te varen. Ze voeren langs de kust in de richting van Zeebrugge. De piloot had dus eerst de zee geïnspecteerd. Elke dag varen destroyers en duikboten, klein en groot, de haven uit en in. Het is wel jammer dat ze zo weinig weerwerk krijgen van de geallieerden. Het bezettingsgarnizoen is weer uitgebreid. Nog meer soldaten werden nu bij burgers ingekwartierd. De Kommandantur liet het stadsbestuur weten dat er voor de komende winter voldoende logement met verwarming en verlichting beschikbaar zal moeten zijn. / De Duitsers zijn dus zeker nog niet van plan ons vaarwel te zeggen. Mochten de geallieerden hen maar op andere gedachten kunnen brengen! Het volgend bericht werd aangeplakt.	woensdag 15 september – zaterdag 18 september VPTs 194 VPTs 195

⁹⁴ Was voor de bezetting al eens omgedoopt tot IJzerstraat. Officiële naamswijziging zou volgen na de oorlog.

⁹⁵ De *cierk* aan de visserskaai.

Ravitaillering van brood Vernieuwing van de broodkaarten⁹⁶ Het college: Gezien het reglement voor de broodverkoop vastgesteld door de gemeenteraad tijdens de zitting van 8 december 1914; Besluit: 1. De bevolking wordt verzocht de broodkaarten te laten hernieuwen op 23, 24 en 25 september, telkens van 10 tot 13 uur en van 15 tot 18 uur (Duitse tijd) in de verschillende politieburelen en voor de centrale afdeling ervan, in de militiezaal van het Stadhuis (ingang in de Kerkstraat). 2. Wie zijn nieuwe kaart komt afhalen, moet ook die van september bijhebben. 3. De houder moet aan de beambte de naam van de bakker meedelen bij wie hij zijn brood koopt. 4. Niemand mag van bakker veranderen zonder minstens 48⁹⁷ uur voordien het politiebureau aan het Hazegras ervan in kennis te hebben gesteld. Gedaan in de zitting van 17 september 1915. Voor het college: De secretaris, F. Thoné De burgemeester, A. Liebaert	
Zondag 19 september kwam de batterij naast de hoeve Hamilton opnieuw in actie. De respons vanuit Nieuwpoort liet op zich niet wachten. Ondertussen begonnen de oorlogsbodems voor Middelkerke en Westende met de beschieting van de kust. Het geschut vanuit Nieuwpoort legde de batterij Hamilton al vlug het zwijgen op. Wel een uur lang vlogen de projectielen hoog boven de stad. Enkele ontploften in de buurt van de Zwaluwenstraat. Massa's zand en bakstenen werden in de lucht geslingerd. Een aantal explodeerden in de onmiddellijke omgeving van de batterij. Het vee rond de hoeve werd in zeven haasten in veiligheid gebracht. Er vielen geen slachtoffers maar er was veel schade aan woningen. De bevolking was eerder nieuwsgierig dan verschrikt en heel wat inwoners trokken naar de Nieuwpoortsesteenweg om de beschietingen te volgen. / De stad ziet er nu uit zoals vroeger op dit moment van het jaar. Een aantal cabarets openden hun deuren. Ze werden zelfs opgekalefaterd door Duitse soldaten: de Pantoufle, de Eldorado, enz. Ook de Maxim's en de Vieil Ostende gaan ze heropenen. De hele dag door kan je in Oostende alle genres muziek horen. Een echte kakofonie. Orkesten en muzieksalen zijn een nachtmerrie geworden voor de bevolking. Veel soldaten maken zelf muziek om wat bij te verdienen. Anderen verkopen postkaarten, schelpen, pennen, enz. op de promenade en beconcurreren zo de Oostendse jeugd aan wie verboden werd nog langer souvenirs te koop aan te bieden. Maar onze jongeren trekken zich hier niet veel van aan en glippen als palingen tussen de militaire concurrenten. De volgende berichten werden aangeplakt: Ter doodveroordeling⁹⁸ Volgens krijgsrechterlijke veroordeling van 16n September 1915 werden	zondag 19 september – woensdag 22 september VPTs 196

⁹⁶ In het Frans bij VP. Eigen vertaling.

⁹⁷ Ms: 48; Ts: 18. In een voorgaand gelijkaardig bericht staat eveneens "48 uur".

⁹⁸ In het Frans bij VP; Nederlandse tekst van SM in *Duinengalm* van 6 oktober 1922.

zes Belgische inwoners voor spionnering ter dood veroordeeld en in tegenwoordigheid van twee schepenen der stad krijgsrechterlijk doodgeschoten. Brugge, den 17 September 1915. De bevelvoerende Admiraal (g.) VON SCHRÖDER Bekendmaking⁹⁹ Daar tijdens de laatste beschieting der Stad Oostende de inwoners zich, op onbezonnen wijze, in massa bijeen verzamelden op straten en op plaatsen, zoo beveel ik het volgende voor het geval der toekomstige beschieting: 1.- De inwoners moeten zich in de huizen begeven en zich daar bij voorkeur in den kelder ophouden. 2. - Vensters en deuren moeten toegedaan worden, maar de deuren mogen niet gesloten worden, ten einde aan voorbijgangers de mogelijkheid te geven in de huizen te vluchten. 3.- De verlichting in de huizen mag van buiten niet zichtbaar zijn. 4.- Op alle verdiepingen is water en zand in gereedheid te houden tot het blusschen van brand. Bovenstaande bevelen moeten zelfs bij eene waarschijnlijke beschieting stipt nageleefd worden; overtreders worden gestraft. Waarschijnlijke beschieting wordt bij middel van een alarmsirene - ongeveer 10 - 15 kort naeen gegevene huiltone - aan de burgerij bekend gemaakt. Oostende, den 20 September 1915. De Stadskommandant, BITTINGER Kapitenluitenant./ Wat zijn ze toch vriendelijk voor de lokale bevolking! Maar zijn die voorzorgsmaatregelen niet op de eerste plaats bedoeld voor hun eigen militairen? De Kommandantur liet op 21 september burgers toe langs de zeepromenade van aan het Kursaal tot aan het Palace Hotel. Hoe lief toch: 600 extra meter strand ter beschikking van de bevolking.	VPTs 197
De zeepromenade, dat zalig stukje stad, is weer opengesteld voor het publiek. Na al die maanden van ontbering, haastten de mensen zich naar het strand om met volle teugen de jodiumrijke lucht in te ademen. Ze waren ook benieuwd om met eigen ogen de oorlogsbodems te aanschouwen en hun rol bij de gevechten die aan land gaande waren. Ondertussen hebben de Duitsers prikkeldraad bevestigd aan de relingen en bij het kursaal staat een artilleriebatterij. Is het misschien uit schrik voor een mogelijke ontschepping van de geallieerden dat de bezetter die belachelijke maatregelen getroffen heeft? De laatste dagen waren er opnieuw verschrikkelijke beschietingen. De Duitse kranten spreken van een nieuw geallieerd offensief over heel de lengte van het front. Wat het	donderdag 23 september – zaterdag 26 september

⁹⁹ In het Frans bij VP; Nederlandse tekst van SM in *Duinengalm* van 6 oktober 1922.

5. Strandwandeling. De zeedijk is van af de westramp van de Kursaal tot aan den ingang van de renbaan voor de bevolking vrijgegeven en wel voorloopig tot 7 uur 's avonds. Oostende, den 24 September 1915. De Stadskommandant, BITTINGER Kapitein-luitenant	
De 27ste hoorden we van een ramp in Zeebrugge. Toen 's nachts de brug over het kanaal werd opengedraaid om een onderzeeër door te laten en er geen signalisatie werd geplaatst, kwam een tram met een honderdtal Duitse militairen in het water terecht. Meer dan tachtig militairen, onder wie verschillende officieren, kwamen om. Na het grote geschut van de laatste dagen is het nu ongewoon kalm geworden. In Oostende komen er geen soldaten meer aan maar het wisselen van eenheden aan het front is volop aan de gang. Ook zijn er heel wat troepenverplaatsingen langs de kust in de richting van Zeebrugge en Heist. De Duitse communiqués vermelden niets speciaals over het front in Noord-Frankrijk. Er is sprake van een Frans-Engels offensief langs het hele front waarbij de Duitsers overal aan de winnende hand zijn. Nochtans geven ze niet de indruk van een triomferend leger. De bevolking vermoedt dat er iets belangrijks te gebeuren staat en koestert de hoop dat de Duitsers de kans niet zullen krijgen de verjaardag van de bezetting van Oostende te vieren. Een inschrijvingslijst voor een oorlogskrediet van tien miljard gaat rond onder de officieren. / Er werd in de kazerne een bericht uitgehangen waarmee men de militairen wil aanzetten om de nodige fondsen in te zamelen zodat de oorlog kan worden voortgezet. De soldij werd al verminderd¹⁰² en nu moeten ze warempel een beroep doen op de vrijgevigheid van hun manschappen om hun vernietigingswerk te kunnen verderzetten. Dat is het ware gezicht van het Duits militarisme, dat is de echte Duitse cultuur! Vandaag 30 september om 13 uur Belgische tijd zijn drie bomvolle militaire treinen naar Zeebrugge vertrokken. Na hun vertrek leek de stad verlaten. Dat waren we niet meer gewend. Volgend bericht werd aangeplakt i.v.m. de vaccinatie tegen tyfus vanaf zaterdag 2 oktober: Bericht i.v.m. vaccinatie der inwoners tegen tyfus¹⁰³. In Oostende hebben zich, in de laatste twee maanden, zoo talrijke gevallen van typhusziekte voorgedaan, dat de Kommandantur zich gedwongen ziet maatregelen te nemen tot bescherming van hier verblijvende troepen, maatregelen die nochtans ook te gelijkertijd nuttig zullen zijn voor de bevolking. In het begin van Oktober zal daarom met de inenting tegen typhus der inwoners van Oostende aangevangen worden. Zij zal door duitsche Marine geneesheeren, onder medehulp van belgische geneesheeren en helpsters, in ieder huis gedaan worden, en is kosteloos. Zuigelingen, zieken en personen van meer dan 60 jaar zijn er vrij van. De geneesheer van het garnizoen beslist in twijfelachtige gevallen.	maandag 27 september – donderdag 30 september VPTs 200

¹⁰² Ts *diminished*; ms *diminished*.

¹⁰³ In het Frans bij VP. Nederlandse tekst uit SM in *Duinengalm* van 3 november 1922.

Mits bevoegde toepassing is de inenting geheel onschadelijk, en zij belooft, te oordeelen naar de goede uitslagen die men in het deutsche leger en in de deutsche vloot daarmee bekomen heeft, een waardevol middel te zijn tot bestrijding van den typhus onder de inwoners van Oostende. Men verwacht van den goeden wil der bevolking, dat zij alles doen zal wat in hare macht is, om de in haar eigen belang genomen maatregelen te helpen uitvoeren; ten einde hare stad van de dreigende typhusepidemie te vrijwaren. Bijzonderlijk wordt er gehoopt dat het niet noodig zijn zal straffen of dwangmaatregelen te gebruiken tegen zulke personen, die misschien zouden trachten zich of hunne aanhorigen aan de inenting te onttrekken. De dag der inenting zal voor ieder straat en ten behoorlijken tijd door den politiedienst aangekondigd worden. Alle bewoners moeten dan zolang in hunne woning blijven tot dat de inenting gedaan zij. Inentingen door den geneesheer der familie kunnen in bijzondere gevallen, in tegenwoordigheid van den garnizoengeneesheer toegestaan worden, tegen betaling der eereloonen aan de burgerlijken geneesheer gedaan worden, die dan voor de verdere uitvoering zorgen zal. Oostende, den 25 September 1915. De Stadskommandant, BITTINGER /	
De eerste van de maand was er al van vroeg in de ochtend heel wat beweging in de stad. Het 53ste artillerieregiment parkeerde zijn munitietransportwagens langs de A. Pieterslaan. De kop van het konvooi stond aan de inschepingsplaats tegenover de gasfabriek terwijl de staart van de kolonne tot aan de Torhoutsesteenweg reikte. Toen de bevolking hoorde dat de bezetter de lazaretten zou gaan ontruimen, dacht ze dat de Duitsers hun troepen van aan de IJzer hadden teruggetrokken als gevolg van het Frans offensief. Om 17 uur was de laatste vrachtwagen van het artilleriekonvooi ingescheept en de grootste commotie voorbij. Dit bleek bijzonder heilzaam voor het moreel van de bevolking. Zaterdag 2 oktober, om half twee, dropten de geallieerden vier bommen aan de rand van de stad zonder veel schade aan te richten. De volgende morgen stond de stad opnieuw in rep en roer. De sirene was tweemaal afgegaan tussen 3 en 4 uur 's nachts, gevolgd door ongewoon lawaai. Trams en vrachtwagens raasden door de straten, we hoorden soldaten marcheren en bevelen brullen. Om 7 uur keerde de rust weer. Toen verscheen een eskader oorlogsbodems vóór Oostende, de Duitsers verwachtten zich aan een beschieting. Maar de vloot zette haar weg verder naar Zeebrugge en Heist waar ze hevig vuurden op de Duitse batterijen in de duinen. We hoorden dit van iemand die dezelfde avond terugkwam uit Wenduine. Zaterdag is de tyfusvaccinatie begonnen. Daardoor zijn heel wat mensen ziek geworden. Het verloop van die vaccinatiecampaagne / noteerde ik op 28 september laatstleden. Het seizoen loopt ten einde. De strandcabines worden weggenomen. Het Kursaal en de hippodroom sloten hun deuren echter al in 1914.	vrijdag 1 oktober – maandag 4 oktober VPTs 201 VPTs 202
In de namiddag van 5 oktober werd ik gevaccineerd. Ik kreeg een prik in de rug, anderen kregen die in de borst. Het resultaat is nogal verschillend. Velen werden er	dinsdag 5 oktober – vrijdag 8 oktober

ziek van, echt misselijk, anderen voelden alleen een stekende pijn op de plaats van de prik die heviger werd als ze hun arm bewogen. Velen kregen koorts en moesten het bed houden. Waren ze misschien al besmet en vertoonden ze nu de eerste symptomen van de ziekte? Op 6 oktober werden zes Belgische soldaten naar de Kommandantur gebracht. Ze zagen er knap uit in hun nieuwe kaki uniformen. Dezelfde dag werden ze op de trein naar Duitsland gezet. Vandaag kreeg het stadsbestuur antwoord op de brief die ze op 2 september aan de gouverneur-generaal van België had gestuurd. Ze werd teruggestuurd omdat ze diende te worden gericht aan viceadmiraal Jacobsen. De vraag om de opeisingen in Oostende en omgeving te beperken, zou op een later te bepalen datum worden bekeken. Ook kon de stad een beroep doen op welstellende inwoners als ze bij andere instanties geen kredieten meer kon bekomen. Tenslotte maande de viceadmiraal de stad aan tot voorzichtigheid en de tussenkomst van de militaire overheden zoveel mogelijk te vermijden. Als ze moeten optreden, doen ze dat met de grootste gestrengheid, voegde hij er nog aan toe. De stad heeft al enorme sommen uitgegeven / om de militairen te logeren. Voor een officier ontvingen de eigenaars van de panden uit de stadskas 1.50 BEF, voor een onderofficier 0,75 BEF en voor burgerpersoneel 0,50 BEF per dag. Die vergoeding is totaal ontoereikend omdat ze ook moet dienen voor verlichting, verwarming, beddengoed, enz. Eigenaars die hun energiefacturen niet kunnen betalen, krijgen van de stad geen vergoeding voor logementskosten.	VPTs 203
Behalve het nooit aflatend kanongebulder dag en nacht, is er de laatste dagen niet zoveel meer gebeurd. Heel wat stadsgenoten die in hun bezit waren van getypte of gedrukte kopijen van toespraken werden aangehouden. De eerste werd gearresteerd in het café van S.E.O. Daarna volgden huiszoekingen bij particulieren. Aanleiding zou het feit geweest zijn dat de tekst van het liedje "Ma Jeannette" zich tussen de drukwerken bevond. De 13de loste de batterij Hamilton vijf schoten. De geallieerden stuurden vijf "sigaren" terug die exact neerkwamen waar ze moesten en beschadigden de installaties van de batterij. Volgend berichten¹⁰⁴ werd bekend gemaakt. Het bericht van 24 september werd als volgt gewijzigd: 3. Aardappelen - Hoogste prijs. Goede gezond eetaardappelen uit Maldegem, Sysseele, Moerkerke, Middelburg, St-Kruis, Assebrouck, Lophem, St-Andries, St-Michiels, Varsenaere, Jabbeke, Ettelgem-Zuid, Oudenburg-Zuid: Prijs voor rechtstreekschen aankoop bij voortbrengers: fr. 6 p^r 100kg. Prijs voor aankoop bij voortverkooper: fr. 8 p^r 100kg. Uit alle overige gemeenten van het gebied des Marinekorps: Voor aankoop bij voortbrengers: fr. 8 per 100kg. Voor aankoop bij voortverkoopers: fr. 10 per 100kg. Voor het overige blijven de bepalingen ter verordening nopens de hoogste prijzen geldig. 4. Muziek spelen in Tapperijen. Het muziek spelen in BELGISCHE tapperijen is den leden van duitsche	zaterdag 9 oktober – dinsdag 12 oktober

¹⁰⁴ In het Frans bij VP; Nederlandse versie van SM in *Duinengalm* van 10 november 1922. Tweede bericht i.v.m. de veulens is eveneens in het Frans; eigen vertaling.

troependeelen verboden, het zij zonder of tegen belooning. In DUITSCHE tapperijen mag muziek / gespeeld worden, op werkdagen, nochtans niet voor 6 's avonds. Oostende, den 8 Oktober 1915. De Stadskommandant, BITTINGER Kapitein-luitenant Bericht i.v.m. de veulenmarkten Data van de veulenmarkten in het district van het Marinekorps: <table><tr><td>Maldegem</td><td>13 oktober 1915</td><td>6.30 uur tot 13.00 uur</td></tr><tr><td>Brugge</td><td>id</td><td>id</td></tr><tr><td>Dudzele</td><td>14 oktober 1915</td><td>8.30 uur tot 13.00 uur</td></tr><tr><td>Westkapelle</td><td>id</td><td>id</td></tr><tr><td>Vlissegem</td><td>15 oktober 1915</td><td>id</td></tr><tr><td>Stalhille</td><td>id</td><td>id</td></tr><tr><td>Oudenburg</td><td>16 oktober 1915</td><td>id</td></tr><tr><td>Oostende op de binnenplaats van de Infanteriekazerne (Hazegras)</td><td>id</td><td>id</td></tr></table> De veulens moeten tussen 4 maand en 3 jaar oud zijn. Contante betaling. Paarden die zich in Oostende bevinden, moeten in Oostende worden verkocht. Oostende, 9 oktober 1915. De plaatskommandant, BITTINGER kapitänleutnant	Maldegem	13 oktober 1915	6.30 uur tot 13.00 uur	Brugge	id	id	Dudzele	14 oktober 1915	8.30 uur tot 13.00 uur	Westkapelle	id	id	Vlissegem	15 oktober 1915	id	Stalhille	id	id	Oudenburg	16 oktober 1915	id	Oostende op de binnenplaats van de Infanteriekazerne (Hazegras)	id	id	VPTs 204
Maldegem	13 oktober 1915	6.30 uur tot 13.00 uur																							
Brugge	id	id																							
Dudzele	14 oktober 1915	8.30 uur tot 13.00 uur																							
Westkapelle	id	id																							
Vlissegem	15 oktober 1915	id																							
Stalhille	id	id																							
Oudenburg	16 oktober 1915	id																							
Oostende op de binnenplaats van de Infanteriekazerne (Hazegras)	id	id																							
De 13de zwaar kanongeschut zowel overdag als 's nachts. Die avond wisselden de Duitsers hun troepen aan het front. Ze werden totaal verrast door een moordend vuur vanuit de geallieerde linies. We hoorden dit de volgende ochtend van soldaten die van het front terugkwamen. Ze vertelden ook dat het in hun loopgraven en kazernes krioelt van de ratten. De Kommandantur gaf de stad opdracht 125 rattenvallen te leveren voor hun pakhuizen in Oostende. Zelfs de knaagdieren dragen bij tot de uitroeiing van de Duitse Hunnen. De 14de kreeg ik mijn tweede inenting, deze keer van een andere arts. De vorige was hoffelijk en heel voorzichtig, de laatste daarentegen ruw en onzorgvuldig. De 15de was het precies een jaar geleden dat de Duitsers in Oostende verschenen. Er is ondertussen veel gebeurd maar tegelijkertijd is er fundamenteel niet veel veranderd. Vijftien oktober was dan ook het gespreksthema van de dag. Iedereen voelt de gevolgen van de Duitse tirannie en de bevolking is / de toestand geleidelijk aan gewoon geworden. Ze heeft nog steeds het volste vertrouwen in de goede afloop van de grote oorlog en dat geeft ze de kracht en het geduld om het Duitse juk te dragen. De Duitsers weten wel dat de bevolking uitkijkt naar haar bevrijding. Laten we hopen dat dit voor binnenkort is en dat de Duitse overheersing voor goed een einde neemt.	woensdag 13 oktober – zaterdag 16 oktober VPTs 205																								
De 17de zag ik Duitse koks het avondmaal bereiden voor hun compagnie. De veldkeuken lag achter het Palace Hotel, tegen de gevel van een mooie villa. Dit is niet ongewoon. Maar een soldaat die een acajou bed in stukken hakte voor het vuur, was	zondag 17 oktober – woensdag 20 oktober																								

dat wel. Hij kweet zich van zijn taak met een glimlach op de lippen toen hij merkte dat hij toeschouwers had. De cafébaas van de biercoo werd enkele dagen geleden aangehouden omdat hij een kopij bij zich had van "Ma Jeannette", een liedje van de Belgische soldaten. Ook zijn dochter werd gearresteerd en zijn huis doorzocht. De Duitsers legden de hand op enkele gouden muntstukken van honderd frank in ruil voor Duitse bankbiljetten. Vader en dochter kregen een boete van enkele honderden DM. In de late namiddag van de 19de werd een geallieerd vliegtuig royaal verwelkomd door de Duitse artilleristen. Om twintig uur verscheen opnieuw een vliegtuig over de stad. De Duitsers zochten het toestel met zes zoeklichten maar zonder resultaat. De piloot loste drie bommen: één in de Square Stephanie (waar momenteel een admiraal logeert) met beperkte schade en één in de Veldstraat¹⁰⁵ op de woning van de heer Vandecasteele. Deze doodde / drie paarden en veroorzaakte heel wat schade. Een derde bom kwam neer in de Wenenstraat op het Pension Salambo en veroorzaakte ook daar veel schade. Blijkbaar werden daar ook soldaten gedood maar niemand kent de ware toedracht. Deze ochtend 20 oktober kreeg Oostende het bezoek van hij die zich God de Vader waant en de oorlog uitlokte, Wilhelm II met zijn staf. Een eskadron Duitse vliegtuigen cirkelde heel de tijd over de stad. Ik zag hem in zijn auto in de Kapellestraat. Hij droeg een blauwe uniformjas en een punthelm. Op een bepaald ogenblik moest zijn chauffeur remmen voor een vuilniswagen die de weg versperde. Zo kon ik het gelaat van die pralvogel van dichtbij bewonderen. Weinig inwoners bemerkten zijn aanwezigheid want hij vertrok al dezelfde morgen. Maar tegen dat het middag was, wist iedereen dat hij hier geweest was.	VPTs 206
Na de arrestatie van de cafébaas van de biercoo werd de gelagzaal opgeëist en baat een Duitser nu de zaak uit. Alweer een voorbeeld van de Duitse cultuur. Dit wacht dus de Belgen als ze definitief onder de klauwen van de Duitse adelaar zouden terechtkomen, zoals de Elzassers¹⁰⁶ nu. De Kommandantur eiste bij drukkerij Raick verschillende steendrukken op. Toevallig vonden ze ook de plaat met de gravure voor het vervaardigen van de kasbons van 100 BEF. Protest haalde niets uit. Waaraan mogen we ons in dit verband nog verwachten? De 23ste oktober, om kwart over twaalf Duitse tijd, kwam een bom neer op het kerkhof waar vele graven werden beschadigd. Diezelfde namiddag werd ik voor de vierde keer gevaccineerd. Volgend berichten¹⁰⁷ werden aangeplakt: / Bericht Het is verboden aan de Duitsers voor waren hooger prijzen te eischen dan van inboorlingen. Zonder in acht te nemen of voor eene waar een hoogste prijs vastgesteld is of niet, zal elke te groote winst genomen op de Duitse koopers, 't zij op de prijzen, 't zij op de hoedanigheid der waren, gestraft worden. Als te groote winst wordt alle prijsvordering aanzien welke een billijk gematigd gewin te boven gaat. Bij aankoop met koop- of rekwisitiebiljetten mogen geene hoogere prijzen geeischt worden dan bij aankoop met gereed geld.	donderdag 21 oktober – zondag 24 oktober VPTs 207

¹⁰⁵ Nu Jules Peuquaetstraat.

¹⁰⁶ Ts: "[...] a new sample of how the Belgians would be threatened if they were to fall under the claws of the eagled copy of the reign in Alsace"; ms: "This is a new sample of how the Belgians should be treated by German rule. A copy of the reign in Alsace".

¹⁰⁷ In het Frans bij VP. Nederlandse versie van SM in *Duinengalm* van 1 december 1922.

Overtreders worden met geldstraffen van 50 tot 10 000 mark of met vrijheidstraffen van ene week tot een jaar, of met beiden bestraft; bovendien kan daarbij nog hun winkel voor minstens 14 dagen gesloten worden en de warenvoorraad zonder schadeloosstelling in beslag genomen worden. Oostende, den 1 Oktober 1915. De Stadskommandant, BITTINGER, Kapitänleutnant Bekendmaking betreffende Photographeeren Voor het photographeeren in het operatiegebied van het Marinekorps is het volgende bevolen: Par. 1. De inwoners moeten het bezit van photographische toestellen, niet verlichte plakken en filmen aan de militaire overheid melden. Deze oordeelt er over of de toestellen, plakken en filmen in het bezit van de eigenaars te laten zijn of hem, ten einde ze in zekerheid te stellen, af te nemen zijn. Het bezit van toestellen, niet verlichte plakken en filmen, zonder uitdrukkelijke toelating der militaire overheid, is verboden. Par. 2. Het photographeeren, evenals het medenemen van photographische toestellen, is den inwoners verboden. Aan inheemsche, plaatselijke beroepsphotografen kan het uitoefenen van hun ambt door de militaire overheid, onder de bevolene beperkingen, toegelaten worden. Par. 3. Het photographeeren is aan duitsche civielpersonen enkel toegelaten, wanneer zij daartoe door schriftelijk bewijs van den plaatsvervangenden Generaalstaf geoorloofd zijn. Par. 4. Het is verboden, bij inwoners - ook beroepsphotografen - plakken enz. te laten ontwikkelen, of zichten te laten afdrukken, uitgenomen deze die twijfelloos zonder eenige militaire waarde zijn. Par. 5. Elke opzettelijke of nalatige overtreding der bepalingen dezer verordening, evenals elke uitnoodiging of ophitsing tot overtredingen worden, voor zooveel volgens de bestaande wetten geene strengere straffen voorzien zijn, met geldstraffen tot 2000 mk. of gevangenis tot 3 maanden bestraft. Beide straffen kunnen ook gezamenlijk toegepast worden. Oostende, den 21 Oktober 1915. De Stadskommandant, BITTINGER, Kapiteinluitenant /	
Nu kan ik een overzicht geven van de bedragen van alle Duitse rekvisities in Oostende. Van het begin van de bezetting tot 1 september van dit jaar: 2 473 856, 7 BEF¹⁰⁸ als volgt besteed: / Logement: 215 541,74 BEF. Van 14 oktober 1914 tot 2 februari 1915: officier: 1 BEF per overnachting, onderofficier en burgers: 0,21 BEF.	maandag 25 oktober - donderdag 28 oktober VPTs 208

¹⁰⁸ Het gedetailleerd overzicht is te vinden in schrift 20 van het Ms.

Van 3 februari tot 31 mei 1915: officier: 2,5 BEF, onderofficier: 1 BEF, burgers: 0,5 BEF. Van 1 juni 1915 tot vandaag: officier: 1,5 BEF, onderofficier: 0,75 BEF, burgers: 0,5 BEF. Eetwaren: van 15 oktober 1914 tot 14 januari 1915: 352 243, 8 BEF Wijnen: 97 033,65 BEF als volgt verdeeld: alle soorten wijn: 2 BEF per fles alle liqueursoorten: 3 BEF per fles alle champagnes: 5 BEF per fles Logement voor officieren tot 14 januari 1915: 193 894, 32 BEF Wasserij, herstellingen, enz. : 787 187,89 BEF Andere leveringen: 633 492, 41 BEF. Het bedrag van 2 473 856, 7 BEF is niet het totaal van de opeisingen tot 1 september, maar alleen het totaal van de voorschotten door de stad betaald aan de handelaars. De hier vermelde bedragen vertegenwoordigen 30% van de werkelijke waarde. Vanaf 15 januari 1915 werden de opeisingen betaald met de 480 miljoen BEF kriegsbelasting opgelegd aan de negen Belgische provincies. Volgende berichten¹⁰⁹ werden aangeplakt: De Militaire Gouverneur der provincie Limburg maakt bekend: Bekendmaking Bij vonnis van 7 Oktober 1915, uitgesproken door den veldkrijgsraad van het Militair Gouvernement der provincie Limburg, dat ik gisteren heb bekrachtigd, is de Belgische onderdaan Pieter-Jozef Claes, geboren te Schaerbeek bij Brussel, den 8 Mei 1887, wegens / verspieding ter dood veroordeeld. Claes heeft zelf bekend dat hij als Belgisch soldaat in burgerkleeding naar België is gekomen om te verspieden. De veroordeelde is heden doodgeschoten. Hasselt, den 8 Oktober 1915. Der Militärgouverneur der Provinz Limburg, KEIM, Generalmajor. Brussel, den 2 Oktober 1915. General-Gouvernement Bekendmaking Bij vonnis van 9 Oktober 1915 van den veldkrijgsraad zijn veroordeeld wegens kriegsverraad (overbrengen van manschappen naar den vijand): 1. Philippus Baucq, bouwkundige, te Brussel; 2. Louisa Taulliez, leerares, te Rijsel; 3. Edith Cavell, bestuurster van een geneeskundig gesticht, te Brussel; 4. Lodewijk Severin, apotheker, te Brussel; 5. Gravin Johanna de Belleville, te Montignies, <i>ter dood</i>. 6. Herman Capiiau, ingenieur, te Wasmès; 7. vrouw Ada Bodart, te Brussel; 8. Albrecht Libiez, advocaat, te Wasmès; 9. Joris Derveau, apotheker, te Pâturages, <i>tot 15 jaar dwangarbeid</i>.	VPTs 209
---	-----------------

¹⁰⁹ In het Frans bij VP. Nederlandse tekst van SM in *Duinengalm* van 8 december 1922.

10. prinses Maria de Croy, te Bellignies, tot 10 jaar dwangarbeid. Zeventien andere beschuldigten tot dwangarbeid, respectievelijk gevangenisstraf, van 2 tot 8 jaar. Acht van krijgsverraad beschuldigde aangeklaagden zijn vrijgesproken. Voor Baucq en Cavell is het vonnis reeds voltrokken. Brussel, den 12 Oktober 1915. Gouvernement.	
Op 29 oktober werd de heer Hoornaert, een Belgisch onderofficier, gearresteerd. Na een treffen met de Hunnen kwam hij gewond terug naar bezet Oostende. Omdat hij ziek was, meldde hij zich niet bij de Kommandantur maar verbleef al die tijd bij vrouw en kinderen. De geboorte van een nieuw kindje was de aanleiding van zijn arrestatie. Hij werd naar de Kommandantur gebracht alwaar een droevige vertoning plaats vond tussen zijn vrouw en de andere familieleden. Allen barstten in tranen uit. Vermoed wordt dat hij zal worden vrijgelaten om gezondheidsredenen. Met de komende winter in aantocht, werd het stadsbestuur verplicht een grote voorraad kolen in te slaan voor de verwarming van de soldatenverblijven. De kleine stookolievoorraad van de stad was voor de Duitsers / onvoldoende. Het stadsbestuur ging niet in op hun aanbod om zelf kolen van eerste kwaliteit te leveren en bestelde bij een plaatselijke firma. Het Duitse leger dat kolenleverancier van de stad wilde worden! En nu iets totaal anders. Een tijdje geleden dropte een piloot een bom op de berm van het kanaal naar Brugge met beperkte schade als gevolg. De firma Schlüter uit Düsseldorf werd aangesteld voor de herstelling en de rekening van meer dan 650 DM werd naar de stad gestuurd die de klus voor minder dan 100 BEF had kunnen klaren. Handel drijven met de Duitsers in oorlogstijd is duidelijk een dure zaak. Nochtans krijgen de Duitse werklui blijkbaar maar een uurloon van 1,25 DM! Volgende berichten werden bekend gemaakt: Bekendmaking¹¹⁰ In het gebied van het Marinekorps worden op volgende dagen veulens op de markt te koop aangeboden: te Bredene, op 1 november om 9u 's morgens; te Zandvoorde, op 2 november, om 14 uur. Elke aankoop wordt contant betaald. De veulens moeten tussen anderhalf jaar en drie jaar oud zijn. Ongeacht of ze voorbestemd zijn voor het fokken, mogen hengsten van elke leeftijd te koop worden aangeboden. Jongere paarden mogen eveneens worden aangekocht indien de eigenaars ze willen afstaan door gebrek aan voldoende voeder. De levering en de betaling zullen gebeuren op 3 november in het goederenstation van Brugge, bij voorleggen van het aankoopbewijs. Het vervoer naar Brugge is ten laste van de eigenaar. De paarden moeten ter plaatste zijn voor de middag. Het afleveren in het station gebeurt onder toezicht van een commissaris-paardenmeester en van de militaire dierenarts. De secretaris van de Intendantuur is belast met de financiële afhandeling. Oostende, 28 oktober 1915.	vrijdag 29 oktober – maandag 1 november VPTs 210

¹¹⁰ In het Frans bij VP. Eigen vertaling.

De Plaatscommandant, BITTINGER, Kapitänleutnant. De commandant van het 4de Leger Hoofdkwartier, 15 Oktober 1915. Bekendmaking¹¹¹ 1. De gemeenten zijn daarvoor verantwoordelijk dat in hun gebied geene beschadiging van den spoorweg of bedreiging van den spoorwegdienst plaats heeft. De Kommandobesturen mogen gijzelaars pakken, die met hun hoofd waarborgen in geval van vernieling van den spoorweg. De gemeente in wiens gebied een beschadiging geschiedt, heeft eene zware contributie en eene belemmering der bewegingsvrijheid van hare inwoners te verwachten. (Sluiting der estaminets, verbod de hofsteden te verlaten, / weigering van pasporten, schorsing van den postdienst). Geheel het dorp of enkele hofsteden kunnen ook ontruimd en de mannen kunnen in een duitsch gevangenenkamp overgebracht worden. 2. Het betreden van den spoorweg is verboden met uitzondering der deelen der statiën toegankelijk gemaakt zijnde aan het publiek en der doorgangen vrijgelaten voor het openbaar verkeer. Inbraak wordt met gevangenisstraffe van tenminste 1 jaar tot 15 jaren gestraft. 3. Elkeen, die op de toebehoorten van den spoorweg of in hunne naburigheid op eene verdachte wijze bezig is, stelt zich aan het gevaar bloot, door de wachtposten zonder uitstel doodgeschoten te worden. 4. Wie aan vijandelijke militaire personen herberg, voeding, geld of burgerkleeren verschaft of op andere wijze hulp verleent, wordt met straffe van gevangenis van ten minste 10 jaren gestraft. Indien door dezen steun een nadeel veroorzaakt wordt voor de duitsche troepen, wordt met de doodstraf gestraft. 5. De gemeentebesturen zijn verplicht zulke militaire personen zoals burgerlijke personen zonder eenzelvigheidspapieren die op hun gebied ontmoet worden, aanstonds aan het naastbijgelegen duitsch militair bestuur over te brengen. In geval van verzuim wordt aan de gemeente eene zware oorlogscontributie opgelegd. Aan de schuldige ambtenaren worden de straffen genoemd zijnde onder No. 3 opgelegd. Elk inwoner kennis ontvangende van de aankomst of van de aanwezigheid van eene der personen genoemd onder No. 4 moet dit aanstonds aan de gemeente of aan het naastbijgelegen duitsch militair bestuur of militaire wacht laten kennen. Tegenhandelingen worden gestraft met gevangenisstraffe van ten minste 3 jaren tot 15 jaren. 6. De straffen aangeduid zijnde onder NO.2-5 worden opgelegd voor zoo	VPTs 211
--	-----------------

¹¹¹ In het Frans bij VP; Nederlandse tekst van SM in *Duinengalm* van 8 december 1922.

ver niet volgens andere wetten of verordeningen of volgens de krijgswet met de doodstraf of andere zware straffen moet gestraft worden. Bovendien kan nevens de gevangenisstraf in elk geval eene boete tot verbeurdverklaring van gansch het vermogen opgelegd worden. Herzog Albrecht von Württemberg.	
De opeisingen gaan verder. Onlangs kocht de Intendantuur vijftig ton zee gras voor de beddenbakken van de soldaten die in kazernes, scholen, enz. zijn ondergebracht. De Intendantuur stuurde de rekening van 8625 BEF naar het stadsbestuur. Dat is waarschijnlijk de gemakkelijkste manier om winst te maken. Idem voor de kolen. Protesteren helpt niet, Oostende maakt zo gezegd geen deel uit van het bezettingsgebied maar van het operatiegebied. / Admiraal von Schröder van Brugge zegt iedere keer dat de gouverneur-generaal van België niet bevoegd is voor het operatiegebied. Ondertussen blijft de Duitse pers allerlei verhalen publiceren over de bezetting van België. Wie die kranten leest, heeft de indruk dat de Duitsers op alle vlakken meegaand zijn. Niets is echter minder waar want de kranten vergeten te vermelden wat niet in hun kraam past. Voor het openbaar onderwijs hebben de Duitsers niets gedaan om een behoorlijk alternatief te vinden voor de schoolgebouwen die nu kazernes zijn. Meer nog, ze hebben het "Vanneste Genootschap" verboden vrije cursussen dactylo en steno¹¹² in te richten omdat de lessen in het Frans worden gegeven. Ze drijven handel met aangeslagen goederen en materialen. Zo werd de stad verplicht duizend houten beddenbakken te maken voor de kazerne. De Duitsers leverden het hout – dat ze nota bene aangeslagen hadden! – en de stad werd verplicht én het hout én de fabricatie te betalen. Nu werd de stad ook verplicht het huis van de heer Daniëls, in de Square Stéphanie, in te richten om er prins Sigismond van Pruisen te ontvangen die elk moment kan arriveren. Wat een eer voor Oostende om die hoge oom te mogen ontvangen! De Duitsers worden hier alleszins niet met open armen ontvangen in tegenstelling met wat ze ons proberen te laten geloven over het onthaal aan het oostelijk front.	dinsdag 2 november – vrijdag 5 november VPTs 212
Gisteren om 17.30 uur dropte een vliegtuig twee bommen ten Oosten van de haven. Meerdere getuigen beweren dat één ervan neerkwam op een kaai waar honderden soldaten en werklui bezig waren¹¹³. Vandaag 9 november liet kanongeschut ons denken aan de dagen van oktober en november vorig jaar. Van vroeg / in de ochtend tot laat in de avond deden de scheepskanonnen deuren en ramen daveren. Het is nu 20.30 uur en terwijl ik aan het schrijven ben, keert de rust langzaam terug. Volgend bericht werd vandaag aangeplakt: Broodbevoorrading¹¹⁴ Broodprijs Het college van burgemeester en schepenen van de stad Oostende, Gezien het rapport van het Comité voor voedselvoorziening van 5 november met het voorstel om de prijs van een brood van 1200gr op 0,50 BEF te brengen, Gezien het artikel van het reglement i.v.m. de broodbevoorrading vastgelegd in de vergadering van de gemeenteraad van 5 december 1914,	zaterdag 6 november – dinsdag 9 november VPTs 213

¹¹² In de volgende delen van zijn dagboek doet VP regelmatig beroep op stenografie. Zou hij daar cursus gevolgd hebben?

¹¹³ Ms: "... one of them fell in the work-house of the State (Atelier de la marine) occupied by hundreds of soldiers".

¹¹⁴ In het Frans bij VP. Eigen vertaling.

Besluit: vanaf 8 november 1915 bedraagt de prijs voor een brood van 1200gr 0,50 BEF. Gedaan in de vergadering van 5 november, Namens het college, Thoné, secretaris Liebaert, burgemeester	
In de ochtend van 10 november opnieuw hevig artilleriegeschut en bezoek van een gevleugelde vriend die even vlug weer verdween als hij was gekomen. 's Anderendaags was de artillerie alweer heel actief. In de ochtend loeiden de sirenes en wakkerden zo angst aan bij de bevolking. Gelukkig was het alleen maar een test. Anders dan de twee vorige dagen was de 12de nogal kalm. Om 17 uur werd het schieten plots erger tot er bijna geen tijd meer was tussen twee salvo's. Zo ging het een half uur door met hoogstens één seconde tussen twee opeenvolgende salvo's. In de richting van Nieuwpoort leek de hemel wel in brand te staan. / Vandaag hoorden we van verschillende soldaten dat de verliezen aan het IJzerfront de laatste dagen heel zwaar waren. De Duitse soldaten sneuvelden niet alleen onder het moordend artillerievuur van de geallieerden, ook velen verdronken in de ondergelopen vlakke. De bezettende overheid gaf opdracht tot telling van het vee. Er werden meer dan 4700 kippen, 22 lammeren, 61 geiten en 755 varkens geteld bij 246 veehouders. Ik verwacht zware opeisingen tegen Kerstdag. Volgende berichten werd aangeplakt: Bekendmaking¹¹⁵ De Arbeiders Alfons Lannoo, Alfons Mergaert en Gustaaf Bonte, allen uit Knocke, zijn wegens poging over de grenszone naar Holland te geraken, door het veldgerecht der 1. Marinedivisie op 6^{en} deze maand Lannoo, tot vier jaar, Mergaert en Bonte, elk tot drie jaar gevangenisstraf veroordeeld geworden. Blankenberghe, den 7 November 1915. (get) JACOBSEN, Viceadmiraal, Kommandeur der 1 Marinedivisie Bekendmaking¹¹⁶ 1. Vrijhandel van koren, haver en hooi. In Maldeghem, Moerkerke, Sysseele, Lapscheure, Middelburg, Brugge, Assebroeke, Damme, St-Kruis, Coolkerke, Lophem, St-Michiel, Varsenaere, St-Andries, Ettelghem en Jabbeke, wordt van heden af tarwe, rogge en haver voor den algemeenen handel vrijgegeven; in de van Brugge tot Jabbeke genoemde gemeenten bovendien den handel in hooi. Het is noodzakelijk dat ieder voer bij den bevoegden Inspektor aangemeld worde tot voorlegging van een bewijs, dat de levering uit eene der bovengenoemde gemeenten stamt. 2. Verzamelen van wilde kastanjen, beukenoten, enz.	woensdag 10 november – zaterdag 13 november VPTs 214

¹¹⁵ In het Frans bij VP. Nederlandse tekst van SM in *Duinengalm* van 22 december 1922.

¹¹⁶ Idem.

Wie eikels, kastanjen of beukennoten verzamelt, en in goeden, zuiveren toestand aan het Proviantamt in Oostende aflevert, bekomt daar de volgende vergoedingen, komptant uitbetaald: Voor eikels: Mark 14,- voor 100 kg. Voor wilde kastanjen: Mark 11,- voor 100 kg. Voor beukennoten: Mark 45,- voor 100 kg. Oostende, den 8 November 1915. De Stadkommandant, BITTINGER, Kapitein Luitenant VERORDENING¹¹⁷ Voor het gebied van België, dat door het 4e leger bezet is, wordt het volgende bepaald: Alwie poogt, anderen door het opmaken van zwarte lijsten of bedreigingen met benadeeligen of dergelijke middelen in hun goed of broodwinning schade te berokkenen, omdat zij Duitsers zijn, met Duitsers betrekkingen onderhouden of eene Duitsgezinde houding aannemen, wordt met ten hoogste twee jaar gevangenis of met ten hoogste tien duizend mark boete gestraft. Boete kan ook met gevangenisstraf tegelijk uitgesproken worden. Ondergaat dezelfde straf diegene, die om eene der vermelde redenen iemand anders beledigt of mishandelt, of door bedreigen met benadeeligen of dergelijke middelen anderen trachten te beletten, eene Duitsgezinde houding aan te nemen. Wordt eene der volgens lid 1 en 2 strafbare handelingen door verscheidene personen gemeenschappelijk begaan, zoo wordt elke deelnemer aan zulken bond als dader gestraft. In dit geval kan de straf tot 5 jaar gevangenis verhoogd worden. A.H. Qu., den 1 November 1915. Der Oberbefehlshaber, Herzog Albrecht van Württemberg. Het laatste bericht is bedoeld om de verraders aan te moedigen om hun schandelijk werk verder te zetten. Alle middelen zijn¹¹⁸ goed voor de Duitsers.	
Niettegenstaande zondag 14 november een heel mooie dag was, vlogen er geen vliegtuigen over. Maar tussen half zeven en zeven uur 's avonds, werden we opgeschrikt door drie explosies en tussen 10 en 11 uur vielen er nog verschillende bommen. Behalve aan Duitse zijde, waren er geen mensenlevens te betreuren. In de wijk van de oude vuurtoren werden het wegdek van de zeepromenade en gevels van enkele sjeke villa's zwaar beschadigd. Een schildwacht werd er letterlijk onthoofd. In de Schippersstraat leden het nummer 28 en de aanpalende woningen zware schade, alsook het huis van de heer Voeten op het Sint-Petrus- en Paulusplein. Op de nummers 95 van de Langestraat en 51 van de Kapellestraat veroorzaakten bommen gelukkig minder schade omdat de tuigen niet waren ontploft. In de Kapellestraat	zondag 14 november – woensdag 17 november

¹¹⁷ Idem.

¹¹⁸ Sind in Ms en Ts i.p.v. are.

baande de bom zich een weg tot in de kelder en kwam uiteindelijk neer op zakken bloem. Een baby werd uit zijn wieg geslingerd maar bleef wonder boven wonder ongedeerd. De wieg werd vermorzeld. / De Kommandantur vroeg aan het stadsbestuur om een overzicht van de huizen waar zich een elektrische of een gasmotor bevindt met vermelding van het aantal PK, de oorsprong, enz. In een brief werd het "Oeuvre belge de secours aux prisonniers de guerre" verplicht zijn werking stop te zetten¹¹⁹. Het comité zou talloze voedselpakketten naar geïnterneerden in Duitsland verstuurd hebben met erin verstoppt een medaille voorstellende een engel die langs de celdeur een geschenk aanbiedt aan een gevangene. De plaatselijke afdeling van het comité kan nooit zoiets opgestuurd hebben om de heel eenvoudige reden dat het verboden is om vanuit Oostende pakjes naar geïnterneerden in Duitsland te versturen. De Kommandantur had nog aan haar schrijven toegevoegd dat de gevangenen niets behoeven van hun familieleden omdat ze in Duitsland al het nodige krijgen. Ze kunnen echter niemand beletten er het zijne van te denken.	VPTs 216
Het stadsbestuur kreeg bevel om tegen 20 december a.s. een lijst op te maken van alle Duitse opvorderingen van voeding voor de periode van 14 oktober 1914 tot 14 januari 1915 en een tweede lijst met alle andere opvorderingen. De Duitsers hebben alle opeisingen contant betaald na 14 januari 1915. Zijn ze van plan af te rekenen? Maar waarmee gaan ze betalen? Volgende berichten werden aangeplakt: Ravitaillering van brood Vernieuwing van de broodkaarten¹²⁰ Het college: Gezien het reglement voor de broodverkoop genomen door de gemeenteraad tijdens de zitting van 8 december 1914; Besluit: 1. De bevolking wordt verzocht de broodkaarten te laten hernieuwen op 24, 25 en 26 november, telkens van / 10 tot 13 uur en van 15 tot 18 uur in de verschillende politieburelen en voor de centrale afdeling ervan, in de militiezaal van het Stadhuis (Kerkstraat). 2. Wie zijn nieuwe kaart komt afhalen, moet ook die van oktober-november bijhebben. 3. De houder moet aan de beambte die instaat voor de vernieuwing van de kaarten, de naam van de bakker meedelen bij wie hij zijn brood koopt. 4. Niemand mag van bakker veranderen zonder er minstens 48 uur vooraf het politiebureau aan het Hazegras van in kennis te hebben gesteld. Gedaan in de zitting van 19 november 1915. Voor het college: De secretaris, Thoné De burgemeester, Liebaert Verordening Betrekkelijk de inbeslagneming en den plicht van aangifte van metalen¹²¹	donderdag 18 november – zondag 21 november VPTs 217

¹¹⁹ Zie brief dd 14 november 1915 van plaatskommandant Bittinger aan burgemeester Libaert in ELLE, p. 378.

¹²⁰ In het Frans bij VP. Eigen vertaling.

¹²¹ In het Frans bij VP. Nederlandse vertaling uit SM in *Duinengalm* van 5 januari 1923 en uit ELLE, p. 492.

1.- Men is voornemens de hoeveelheden koper en koperrijke metaalmengsels, bijzonderlijk geel koper en brons, alsook nikkel en tin, welke in bezit zijn van privaatspersonen, aan te werven, en namelijk, voor zooveel de eigenaars tegenwoordig zijn, door aankoop, en anders door inbeslagneming. Bij den aankoop wordt, onder inachtneming van bepaalde tarieven, den overeengekomen prijs bij de levering met gereed geld betaald.

Alle metalen van de hierboven aangeduide soort ruw en bewerkt, worden derhalve in eerste plaats in beslag genomen. Metaal en metalen voorwerpen mogen tot op verder bevel niet meer gekocht, verkocht en als geschenk gegeven worden; ook hunne verwijdering uit de huizen of van de gronden, in of op dewelke zij zich bevinden, is verboden. De toelating tot voorloopig regelmatig gebruik blijft onveranderd.

De opneming der hoeveelheden metaal, die zich binnen het gebied der Kommandantur van Oostende bevinden, wordt geregeld als volgt:

2.- Het hoofd van ieder huishouden is verplicht, voor 30 November 1915, aan den Gebiedskommissaris op de hem overhandigde formulier, schriftelijk op te geven hoeveel metaal en huisraad in zuiver koper, geel koper, brons, of in koperrijk metaalmengsel, in nikkel of tin, in zijn bezit zijn. Het gewicht is bij schatting op te geven.

Bijzonderlijk zijn op te geven: Ketels, vaten, kookgerief, en den niet meer in gebruik zijnde huisraad, dakmaterialen.

3.- Fabrieken en firma's, die in metalen handel drijven, verklaren hun voorraad in ruwe materialen, half afgewerkte of volledig afgewerkte fabrikaten, insgelijks voor den 30 dezer maand, en boven de in 1 genoemde stoffen, ook nog aluminium, antimoon, fijnzink (tot 98.8% zink en meer).

4.- Indien de persoon, die verplicht is de aangifte te doen, oordeelt dat een voorwerp eene kunstwaarde heeft of dat het eene geschiedkundige waarde heeft, dan moet hij zulks op het bulletijn van aangifte bijzonderlijk doen opmerken.

Kerkelijke voorwerpen moeten niet verklaard worden.

5.- Voor de huizen of woningen, wiens eigenaar afwezig is, valt de plicht van aangifte op den bestuurder des huizen of, in geval dergelijke persoon niet tegenwoordig is, op eene door het gemeentebestuur aan te wijzen persoon.

6.- Voor huizen of woningen, die in het bezit zijn van gezelschappen of genootschappen, ingevolge openbaar of privaat recht, valt de plicht van verklaring op den wettelijken vertegenwoordiger. Indien dergelijke persoon niet ter plaats aanwezig is, heeft het Stadsbestuur nogmaals eenen verantwoordelijken persoon te benoemen gelast met de aangifte.

7. Metalen of metalen voorwerpen, aangeduid in 1, die zich in bezit der gemeenten, der gemeentelijke instellingen of des Stads bevinden, moeten door de bestuurders van genaamde instellingen, enz. aangegeven worden.

8.- Formulieren tot het vervullen der verklaring zullen den verplichten door

/ het Stadsbestuur afgegeven worden en op 1 December weer afgehaald worden. 9/- Wie zich opzettelijk de voorraad-aangifte op de voorgeschreven formulieren in de gestelde tijdruime niet maakt, en bij wete onvolledige of onjuiste aangiften - wier onderzoek de militaire overheden zich uitdrukkelijk voorbehouden - maakt, of die op eenige wijze de uitvoeringsmaatregelen tegenwerkt, zal met gevang tot zes maanden en met geldelijke straffen tot beloop van 10.000 mark bestraft worden. Ook kunnen de voorraden, die verzwegen werden, zonder vergelding aangeslagen worden. Verzuim bij nalatigheid van de plicht van aangifte wordt met geldelijke straffen tot beloop van 3000 mark gestraft, en in geval van onvermogen met gevangzitting, die tot zes maanden kan belopen. Verders wordt met gevang tot een jaar bestraft - voor zooveel geene hogere straffen voorzien zijn door andere strafwetten of verordeningen, - hij, die het verbod overtreedt inbeslaggenomen metalen of voorwerpen te koopen, te verkoopen, in geschenk te geven of van een huis of grond te verwijderen, of tot overtreding beveelt of ophitst. Oostende, den 17 November 1915. De Stadskommandant, BITTINGER Kapiteinluitenant	VPTs 218
De 22ste van deze maand om half negen werd de arbeider Camille Hendryckx neergeschoten. Hij werd in het Westerkwartier gearresteerd en onder begeleiding van twee soldaten naar de Kommandantur gebracht. Aan de hoek van Oost- en Kapellestraat koos hij het hazenpad. Zijn bewakers vuurden en Hendryckx werd getroffen. Hij overleed de volgende dag. Het laatste bericht i.v.m. koper, brons, enz. veroorzaakte heel wat deining onder de bevolking. Niet alleen werden de inwoners verplicht hun koper aan de vijand af te staan, ook de instructies i.v.m. de aangifte waren hoogst onduidelijk. Overal waar men komt, zijn het bericht en het formulier dat we in de bus kregen het onderwerp van de gesprekken. Er is bv. paniek omdat niemand weet of koperen sierbeelden die op de schoorsteenmantel staan, ook moeten worden opgegeven. Ik ben er zeker van dat velen uit schrik de kleinste koperen voorwerpen zullen oplijsten, / zelfs als het eigenlijk niet hoeft. De Duitsers zijn heel sluw en weten maar al te goed hoe ze de bevolking de daver op het lijf kunnen jagen met een dubbelzinnige tekst en de vermelding van een hele reeks zware sancties. Waarmee gaan ze ons volgende keer koeioneren?	maandag 22 november - donderdag 25 november VPTs 219
Zoals ik al vreesde naar aanleiding van de koperinzameling (wat met luchters en siervoorwerpen in koper?) heeft de bevolking meer aangeven dan nodig. En wie een aangifte deed, moest ook aanstippen of hij al dan niet akkoord ging met de geboden prijs. Maar was er een andere mogelijkheid dan zijn metalen voorwerpen aan te geven met de zware straffen voor wie het vertikte? Mag de bezetter wel koperen voorwerpen afpakken van de burgers om ze vervolgens te gebruiken bij de fabricage van wapens tegen diezelfde bevolking? Kunnen de Duitsers dan elke internationale conventie aan hun laars lappen? Wanneer gaan ze die eindelijk eens respecteren? Zondagmiddag 28 november verschenen twee vliegtuigen boven de stad. Was het door het koude weer of door iets anders dat de afgeschoten projectielen ver van de	vrijdag 26 november – maandag 29 november

vliegtuigen zijn ontploft? De piloten moeten in hun vuist hebben gelachen. Daarna / hoorden we tot laat in de avond het zwaar geschut bulderen aan de IJzer. Vandaag 29 november herbegon het bestoken, met als gevolg een nieuwe toevloed van gekwetsten naar de lazaretten. De laatste dagen is het beginnen sneeuwen en vriezen. Volgend bericht werd aangeplakt: Besluit¹²² Art. -1 De besluiten van de heer gouverneur-generaal van België bij dewelke de Koninklijke Besluiten van 3 en 6 augustus 1914 (Belgisch Staatsblad 215/16 en 221) betreffende de verlenging van de termijnen voor protest, voor andere beschermende maatregelen om beroep aan te tekenen en voor het afhaken van bankdeposito's. Die besluiten die voor de eerste maal werden verlengd op 10 september 1914 en vervolgens elke maand en voor het laatst tot 31 oktober 1915, hebben ook kracht van wet in het gebied bezet door het 4de leger. Art. 2- De verlenging tot 31 oktober 1915 van de termijnen voorzien voor protest en voor andere maatregelen om beroep aan te tekenen wordt hierbij nogmaals verlengd tot 31 december 1915. Art. 3- Het Koninklijk Besluit van 3 augustus 1914 i.v.m. het afhaken van bankdeposito's blijft van kracht tot 31 december 1915 met in acht name van de beperking voorzien in het Koninklijk Besluit van 6 augustus 1914 en van volgende aanvulling: "Naast de betalingen die de banken aan houders van een bankrekening dienen te verrichten volgens de besluiten hiervoor, zijn ze verplicht in volgende gevallen betalingen te doen: 1° indien kan worden bewezen dat het gaat om bedragen voor de betaling van de wedden van bedienden of werklieden van industriële of commerciële ondernemingen, of voor de betaling van renten van ongevallen- of levensverzekering. Bovendien moeten die bedragen contractueel zijn vastgelegd of door een arrest of conform de boekhouding van de debiteur. Dit volgens de Belgische wet van 24 december 1903 i.v.m. vergoedingen voor arbeidsongevallen. 2° Indien de bedragen bedoeld zijn voor de betaling van belastingen, voor bijdragen of voor andere heffingen of rechten, en ook voor de pacht van gronden, ongeacht of die betalingen vervallen zijn of niet. Die betalingen kunnen alleen gebeuren met een bankcheck op rekening van het Algemeen Bestuur in Brussel of op rekening van Etape-inspectie van het 4de leger te velde (Feldkriegskasse der Etappen-Inspektion 4) volgens de plaats waar de betaling moet gebeuren". A.h.Qu. 8 november 1915. Der Oberbefehlshaber, Herzog Albrecht von Württemberg /	VPTs 220
De beschieting die zondagmiddag begon, ging vier dagen onafgebroken door. De oorlogsvloot was te zien vanop het strand. Er geraakten steeds meer soldaten gewond. De laatste tijd bracht men ze 's nachts naar de lazaretten. In de luxueuze villa van de heer J. Sanders aan de Square Stephanie, zijn een paar	dinsdag 30 november – vrijdag 3 december VPTs 221

¹²² In het Frans bij VP. Eigen vertaling.

officiëren gelogeed. Die lieten in de biljardkamer de mooie marmeren schoorsteen uitbreken omdat die tijdens het spel in de weg stond¹²³. Alles moet wijken voor deze Duitse zonen van Mars! Uiteraard is de uitvoering van het werk voor rekening van de stad. De Raad van de negen Belgische provincies kwam samen om afspraken te maken over de nieuwe oorlogsschatting. De 480 miljoen BEF die in januari 1915 werd goedgekeurd, loopt op 14 januari 1916 af. Behalve Brabant en Antwerpen, gingen alle provincies akkoord met de nieuwe voorwaarden. Het Duitse systeem van opeisingen dat sinds 15 januari 1915 van kracht is, vertoont heel wat mankementen. Elke officier van het garnizoen Oostende heeft momenteel recht op 12 BEF per dag en beschikt over een boekje met tickets waarop zijn nummer staat afgedrukt. De ordonnans gaat met zo'n ticket naar een winkelier en krijgt koopwaar in de plaats. De winkelier houdt de tickets bij, klasseert ze per nummer en brengt ze om de tien dagen binnen in het stadhuis. Daar worden ze gecontroleerd en opgestuurd naar Gent. Om de twee of drie maanden of zelfs nog langer ontvangt het stadsbestuur het geld om de handelaars te betalen. De afspraken i.v.m. de oorlogsschatting maken nochtans gewag van contante betaling! Het gebeurt ook dat, wanneer een officier sneuvelt, muteert of krijgsgevangen wordt genomen, de ordonnans van een ander officier de / tickets verder gebruikt. Het gevolg is natuurlijk dat de handelaar die zo'n ticket ontvangt, niet zal vergoed worden. En die misbruiken zijn legio. Op 3 december werden vier Indische krijgsgevangen door de straten van Oostende gevoerd. Als we de kranten die aan het Russisch front verschijnen, mogen geloven, zullen ze misschien binnenkort met vierduizend zijn.	VPTs 222
Vorig jaar beloofde ik de kinderen dat ze bij het volgend Sinterklaasfeest het mooiste speelgoed van Nürnberg zouden krijgen. En nu zijn we zover. Hoe is het toch mogelijk dat ik de toekomst zo verkeerd heb ingeschat? Er is niets veranderd en niemand weet wat volgend jaar ons brengen zal. Op dit ogenblik is er weinig tijd om aan speelgoed te denken. De kinderen hebben het zo slecht en aan eten denken, gaat nu voor op speelgoed. De Sint heeft de Duitsers wel heel wat geschenken gebracht. De oorlogsschepen waren weer van de partij en de Duitsers hebben de laatste vier dagen bijzonder hard gezweet. Het artilleriegeschut is tijdens de wintermaanden intenser dan 's zomers. Heeft het iets te maken met de constructie van nieuwe en steviger loopgraven? Vorig jaar hadden we nu en dan de indruk dat de Duitsers zich aan het voorbereiden waren om te vertrekken. Maar zoals de zaken er vandaag voor staan, zijn we stilaan gewoon geraakt aan de gedachte dat het einde verre van in zicht is. Volgende berichten¹²⁴ werden aangeplakt Bekendmaking Gebruik van boter, volle melk en room Het is verboden: 1) a) boter, volle melk en room te gebruiken in bakkerijen en andere winkels. b) opgeklopte room afzonderlijk of in bereidingen aan te bieden in de handel, speciaal in melkerijen, patisserieën, bakkerijen, hotels, cafés en restaurants. c) room te leveren onder om het even welke vorm aan patisserieën,	zaterdag 4 december - dinsdag 7 december

¹²³ Ts: *enrayed*. Ms: onduidelijk. *Enraged*?

¹²⁴ Alle berichten in het Frans. Eigen vertaling.

bakkerijen, hotels, cafés en restaurants. / 2) volle melk als voeding te gebruiken behalve voor kalveren van minder dan vier weken. Dit verbod treedt in werking op 5 december 1915. Op overtredingen staat een boete van 3000 DM of één jaar opsluiting of de twee te samen. Bovendien kan de zaak worden gesloten of de uitoefening van het ambt verboden. Oostende, 3 december 1915. De Plaatscommandant, BITTINGER, Kapitänleutnant Bekendmaking Briefwisseling met gevangenen Briefwisseling tussen inwoners van Oostende en hun familieleden opgesloten in Duitsland (eigenlijke gevangenen, burgerlijke gevangenen, gezondheidspersoneel) is toegestaan onder volgende voorwaarden: 1° Postzendingen komende van krijgsgevangenenkampen worden door de Kommandantur aan het stadsbestuur bezorgd die ze op zijn beurt aflevert aan de bestemmingen. 2° Postzendingen naar krijgsgevangenen moeten in de Kommandantur worden afgegeven, gelijkvloers, lokaal 1. Doorgaans mag een inwoner slechts één briefkaart per maand sturen aan een familielid. Op die kaart dienen vermeld te worden: het juiste adres van de krijgsgevangene, de aanduiding van het krijgsgevangenenkamp, de vermelding "Zending aan gevangenen". De afzender moet zijn eigen adres op de keerzijde vermelden. In uitzonderlijke gevallen zijn brieven toegelaten. Ze moeten open worden aangeboden en mogen maximum 250 gr wegen. Verzendingen gebeuren franco. Oostende, 5 december 1915. De Plaatscommandant, BITTINGER, Kapitänleutnant Dringend bericht Belgische militairen Ondanks herhaalde berichten, de laatste dateert van 15 oktober laatst, zijn er nog steeds inwoners die weten waar verborgen Belgische militairen verblijven. Het is evident dat de straffen die zullen worden uitgesproken tegen die militairen en tegen personen die hun schuilplaats kenden of die hen logement en voedsel verschaften, steeds zwaarder zullen worden. Alcoholische dranken	VPTs 223
--	----------

Het verbod om zonder toelating sterke dranken, meer bepaald jenever, te bezorgen, hetzij tegen betaling, hetzij gratis, wordt nog steeds overtreden door cafébazen, winkeliers en andere inwoners. Tegen zij die dit verbod blijven met de voeten treden, zullen de zwaarste straffen worden uitgesproken (opsluiting, boeten en sluiten van drankgelegenheden en winkels, enz.). De Plaatscommandant, BITTINGER, Kapitänleutnant Dit laatste bericht werd aangeplakt / na het overlijden van een Belgische soldaat thuis bij zijn ouders. Een militair en nog andere personen die op de hoogte waren van zijn aanwezigheid in Oostende, werden aangehouden.	VPTs 224
Nog nooit waren de nachten zo donker als de laatste tijd. Twintig à vijfentwintig Duitse soldaten lieten daardoor het leven in de buurt van de dokken. Daarom gaf de Kommandantur opdracht om er een omheining rond op te trekken. De gekende Oostendenaar James Ensor werd opgepakt omdat hij als dank voor de hulp uit de VS een schilderwerk had gemaakt voor de "American "Council" in Brussel. Dat viel niet in de smaak van de ambassadeurs van de "Duitse cultuur". Vandaag kwam hij vrij na drie dagen opsluiting. De Kommandantur eiste van het stadsbestuur een lijst van alle Belgische officieren en onderofficieren die nog in Oostende verblijven. Gaan ze die naar Duitsland sturen of hebben ze misschien schrik dat ze gaan bijten? Ondertussen werden alle facturen voor het ingezameld koper enz. afgegeven in de Kommandantur. De laatste dagen werd een zwaar artilleriegevecht geleverd dat bijzonder hevig was tijdens de nacht van 10 op 11 december en ook deze ochtend nog. Ten Westen van Oostende was de hemel 's nachts één vuurhaard. Het verminderde / pas deze ochtend tussen half acht en negen uur. De laatste twintig minuten was het schieten het hevigst geweest. Ramen en deuren daverden zo hevig dat men er kippenvel van kreeg. Op de zeepromenade was het schouwspel indrukwekkend. De zee was onstuimig en het weer somber. Door de opeenstapeling van donkere wolken waren de oorlogsbodems onzichtbaar aan de horizon. Maar het indrukwekkend gebulder van hun kanonnen en de zwarte rook boven het water lieten niets aan de verbeelding over. Het schieten werd zo hevig dat het was alsof we heen en weer werden geslingerd in het luchtledige. Het leek alsof alle Duitse kustbatterijen waren ontketend. Sommige batterijen schoten op veraf gelegen doelwitten, andere op vliegtuigen die langs de kustlijn scheerden. Wat een schouwspel, dit gevecht te land, op zee en in de lucht!	woensdag 8 december – zaterdag 11 december VPTs 225
Als we de Duitse kranten en communiqués mogen geloven, zou de situatie van de geallieerden in de Balkan allesbehalve rooskleurig zijn. Maar dit nieuws is niet van aard om de bevolking te ontmoedigen die voor het moment vruchteloos op zoek is naar informatie over de prins van Beieren en veldmaarschalk Hindenburg. Die moeten ergens in de buurt van Rusland zijn want we horen al weken niets meer van hen. De Duitsers hebben weer eens hun opeisingsprocedure grondig gewijzigd. Handelaars, cafébazen, enz. moeten vanaf nu hun waar verkopen tegen contante	zondag 12 december – woensdag 15 december

betaling¹²⁵. De officieren en burgerpersoneel mogen dagelijks voor een bedrag van 10 BEF voeding of andere benodigdheden aanschaffen bij de winkeliers. Tot nu toe betaalden ze met een soort ticket, een "ausweis", waarop hun nummer afgedrukt stond of met speciale bons voor ontbijt, middag- of avondmaal. Vanaf de 15de van deze maand moeten ze contant / betalen. Blijkbaar is die maatregel het gevolg van de vele misbruiken. Sommigen beweren dat ze werd ingevoerd na een betoging van Duitse vrouwen die protesteerden tegen het luxe leventje van de officieren achter het front terwijl de gewone soldaten in loopgraven liggen. Persoonlijk kan ik moeilijk geloven dat het Duits militarisme zou plooiën voor vrouwenprotest. De "ausweis" en de bons waren een extra "oorlogsvergoeding" voor de officieren die zo grote sier konden maken. Het burgerpersoneel zal het nieuws van dat vrouwenprotest graag horen. Het prestige van hun militaire oversten zal er een flinke deuk door krijgen.	VPTs 226
De laatste vier dagen was het rustig. Alleen gisterenochtend rond 10 uur GMT kwam er een verschrikkelijke knal die deuren en vensters deed schudden. Dat hadden we nog niet eerder meegemaakt. Achteraf hoorden we dat in de streek rond Diksmuide een Duitse munitieopslagplaats was ontploft. De Duitse militaire Intendantuur heeft alweer een winstgevende spitsvondigheid gelanceerd. Zoals ik eerder schreef, krijgen de Duitse officieren nu hun oorlogsvergoeding in natura. Ze moeten nu suiker, koffie, olie, enz. afhalen in de Intendantuur die wordt bevoorrad door lokale handelaars. Zo gaat de winst naar de kassa van de Intendantuur. Ik vraag me af of dit systeem lang zal meegaan. De 19de van deze maand stelde de Kommandantur het stadsbestuur op de hoogte van de komst van Russische krijgsgevangenen die zullen worden ondergebracht in de school van de Nieuwlandstaat. In Knokke zijn er blijkbaar al zo'n honderd ingezet voor de constructie van versterkingen / in de omgeving van de stad. Nog een bewijs dat de bezetter conventies en wetten aan de laars lapt.	donderdag 16 december – zondag 19 december VPTs 227
De laatste dagen regende het pijpenstelen. Anders niets speciaals behalve op 23 december stevig artillerievuur en ... regen. Volgend bericht werd bekend gemaakt: Verordening¹²⁶ 1) Bij den verkoop van aardappelen afkomstig uit den Belgischen oogst van 1915 mogen de voortbrengers in 't etappen- en operatiegebied van 't 4e leger een hooger prijs van 8 fr. voor 100 kilos noch eischen noch aanvaarden. 2) Deze hoogste prijs geldt voor goede, gezonde aardappelen bij gesoorteerde levering. 3) De hoogste prijs geldt voor levering zonder zak. Hij omvat, bij leverantie door den groothandelaar, de kosten van vervoer tot aan de naastbijgelegene goederenstatie, of bij vervoer met schip, tot aan de naaste losplaats van 't schip of van de schuit, met inbegrip van de kosten van verladen. 4) Voor handelaars in 't klein is de hoogste verkoopprijs tot 0.12 fr. voor 1 kgr. bepaald. Met handel in 't klein is bedoeld de verkoop van hoeveelheden tot 20 kilos.	maandag 20 december – donderdag 23 december

¹²⁵ Ms: [...]; they only want to furnish against payment (comptant); Ts: [...]; they only ought to sell against payment (comptant – ready cash).

¹²⁶ In het Frans bij VP. Nederlandse versie van SM in *Duinengalm* van 26 januari 1923.

5) De handelaars in 't klein moeten de prijzen der aardappelen met opgaaf der soorten zichbaarlijk aan de verkoopplaats uitplakken. 6) Met den verkoop van aardappelen mogen zich slechts zulke personen bezig houden, die den aan- en-verkoop van aardappelen reeds voor den 1n Augustus 1915 als bedrijf uitgeoefend hebben en er bedrijfsbelasting voor betalen. 7) Zijn er in leveringsverdragen, voor de uitvaardiging dezer verordening gesloten, prijzen voor levering van aardappelen overeengekomen, welke de prijzen, in deze verordening bepaald, te boven gaan, zoo worden, voor zoover deze leveringen nog niet gedaan zijn, de overeengekomen prijzen vervangen door de prijzen, die volgens deze verordening als hoogste prijzen mogen geeischt of aanvaard worden. Aanspraak op schadevergoeding wegens deze vermindering van de leveringsprijzen mag niet worden gemaakt. 8) Overtredingen der bovenstaande bepalingen worden met ten hoogste één jaar gevangenis, of met ten hoogsten 10 000 mark geldboete gestraft. Beide straffen kunnen ook tegelijk toegepast worden. Met dezelfde straf zal gestraft worden wie hogere prijzen dan de bepaalde aanbiedt of toestaat. Buitendien kunnen de aardappelen worden aangeslagen. 9) Bevoegd zijn de Deutsche militaire rechtbanken en de militaire besturen. 10) Het verbod aardappelen uit het gebied van 't 4e leger uit te voeren blijft in voege. De strafbepalingen, vervat in de bekendmaking van t' A.O.K. gedateerd van den 8 Augustus 1915, worden in herinnering geroepen. A.H.Qu., den 27 November 1915 Der Oberfehlshaber, Herzog Albrecht van Württemberg De kommandant liet het gemeentebestuur weten dat vandaag of morgen Russische krijgsgevangenen worden verwacht. / Waarvoor gaan ze die inzetten? Gaan ze verplicht worden de loopgraven aan de IJzer te verstevigen? Iedereen denkt er het zijne van: voedseltekort in Duitsland of mankracht voor verdedigingswerken?	VPTs 228
Volgend absurd bericht werd vandaag aangeplakt: Uitnodiging¹²⁷ Ter gelegenheid van een gerechtelijk onderzoek is vastgesteld dat onder de Belgische bevolking gedrukte gedichten met het opschrift "La Liberté" en "Schele Lucie" uitgedeeld of verkocht geworden zijn. De inwoners worden verzocht dergelijke gedichten die toevallig in hun bezit zijn, bij de Kommandantur af te geven. Voor die afgave wordt tijd gegeven tot den 31 December. In geval van niet-naleving worden straffen toegepast. Oostende, den 23 December 1915. De Stadskommandant, BITTINGER,	vrijdag 24 december – maandag 27 december

¹²⁷ In het Frans bij VP. Nederlandse versie van SM in *Duinengalm* van 26 januari 1923.

Kapiteinluitenant	
Je zal wel heel naïef zijn om met zoiets naar de Kommandantur te gaan. Onderstaande banken zijn verantwoordelijk voor het verzamelen van de nodige fondsen voor de oorlogsbelasting van vierhonderd miljoen frank: ¹²⁸Belgische banken die door de Algemene Keizerlijke Commissaris aangewezen zijn om de nodige fondsen voor te schieten voor de maandelijkse betaling van 40 000 000 BEF ten laste van de provincies gedurende 1916: .../... Kerstdag ging rustiger voorbij dan vorig jaar. Toen hadden de Duitsers een respectabel aantal flessen wijn opgeëist. Nu moeten de soldaten het stellen met een paar glazen bier die ze bovendien uit eigen zak mogen betalen. Dit jaar ook geen versieringen of sfeermuziek. Ter gelegenheid van Kerstmis liet de Kommandantur wel de kerkklokken luiden. In de namiddag van 24 december werden ze begeleid door het oorverdovend lawaai van artilleriegeschut zodat je af en toe de klokken niet meer kon horen. Zowel op Kerstdag als op Tweede Kerst was er zwaar artilleriegeschut. Een echte ontspannende boxingday voor de bezetter! De beschieting begon al om 7u in de ochtend. Zo'n lawaai hadden we nog nooit gehad. Door de luchtverplaatsing daverden deuren en vensters en vele ruiten vlogen aan diggelen. Tegen de middag ging ik naar de zeepromenade aan de westkant van het kursaal. Het zicht was de moeite waard. De Belgische kust lag volledig in de zon. Mariakerke, Middelkerke en Nieuwpoort tekenden zich scherp af tegen de horizon. Een lichtflits van op zee was een teken dat een slagschip een schot had gelost. Enkele seconden later volgde een geweldige knal. Nog een luide knal, nu dichterbij, een teken dat een Duitse batterij het schieten beantwoordde. Dikke rookwolken dreven langs de kust. Hoge waterzuilen waren precies witte veren. Dit was voor ons het bewijs dat de Duitsers er maar niet in slaagden om de oorlogsbodems te treffen. Met het blote oog kon men ze niet onderscheiden. Er staan zowel soldaten als burgers rond mij. Ze zijn muisstil terwijl ze het spektakel overschouwen. / Een fonograaf in een overdekte loopgracht vóór het kursaal probeert met zijn muziek de verschrikkelijke beschieting te overstemmen. Zodra het artilleriegeschut is verminderd, vertrekken wagens met officieren in de richting van Middelkerke.	VPTS 229 VPTS 230 VPTs 231
De beschieting van de laatste dagen was dramatisch voor Oostende. Sommige tuigen explodeerden midden in de stad, vooral de Nieuwpoortsesteenweg en omgeving kregen de volle laag. De gevolgen waren niet te overzien. Enkele huizen werden helemaal vernield en volgende inwoners verloren hierbij het leven: Virginie Miedama, 24 jaar; Silvie Vandermaes, 49 jaar; Henri Daele, 68 jaar. Virginie Verlee werd zwaar gewond. Wat ook zeker moet vermeld worden, is dat de sirene die de Duitsers hebben geïnstalleerd, de bevolking niet op tijd heeft verwittigd dat er mogelijk een bombardement op komst was. De daaropvolgende dag hebben veel buurtbewoners een ander onderkomen in stad gezocht. Ing. Coops is één van hen. Hij woonde aan de Northlaan en zijn huis werd met de grond gelijk gemaakt. Zoals we nog gaan zien, bracht zijn verhuis naar het	dinsdag 28 december – vrijdag 31 december 342 14

¹²⁸ In het Frans. Eigen vertaling. Volgt een exhaustieve lijst van 75 bankinstellingen die in 1916 in totaal 480 000 000 BEF moeten samenbrengen met opgave van het aandeel van elke bank. Omdat die lijst niet relevant is voor gebeurtenissen in Oostende, hebben we die niet opgenomen.

centrum van de stad hem geen geluk. Op 30 december, om exact 7 uur GMT, waarschuwde licht artilleriegeschut ons voor naderende vliegtuigen. Het was al een tijdje geleden dat we nog bezoek hadden gekregen. Iedereen kwam nieuwsgierig naar buiten. De vliegtuigen kwamen uit verschillende richtingen aangevlogen. De nieuwsgierigen werden vergast op een regen van schrapnels. De artilleristen die al een tijdje het schieten hadden verleerd, konden hun enthousiasme niet bedwingen en schoten in het wilde weg. Dat duurde zo'n volledig uur. Op een bepaald ogenblik werd een / Duits vliegtuig onder vuur genomen en het verdween weer vliegensvlug. Overal kwamen schrapnels naar beneden. Plots hoorden we verschillende luide knallen. Waren het bommen, waren het granaten? Aan Petit Paris leden drie huizen zware schade. Een huis in de Muscarstraat is volledig ingestort. Hier was twee dagen eerder nog ing. Coops ingetrokken van wie de woning was vernield. Het klooster van de Sacré-Coeur en ook andere huizen uit de Passchijnstraat, de Aartshertogstraat en de Gerechtsstraat¹²⁹ werden zwaar of licht beschadigd. En er vielen ook doden te betreuren: Amand Declerck, 72 jaar, werd gedood. Gustaaf Everaert, 35 jaar, Georges Vandenberghe, 26 jaar, en Elodie Rosseeuw, 48 jaar, werden zwaar gewond. Lea Corveleyn, 26 jaar, Estella Luys, 17 jaar en Joseph Duvivier, 8 jaar, liepen lichte verwondingen op. Deze laatste gebeurtenissen zorgden voor heel wat onrust onder de bevolking. Volgend bericht werd in verschillende banken van de stad aangeplakt: Verordening¹³⁰ Verplichtingen en borgstellingen, die tegenover de "Société générale de Belgique" aangegaan worden, ten einde betalingen te bekomen op schadevergoedingen voor aangeslagen waren, in den deutschen "Reichsbank" gesperd, zijn stempelvrij. A.H.Q., den 7 December 1915. Der Oberbefehlshaber, Herzog Albrecht von Württemberg	VPTs 232
---	-----------------

© Vertaling John Aspeslagh. Tekst overnemen kan mits bronvermelding.

¹²⁹ Nu Honoré Borgerstraat.

¹³⁰ In het Frans bij VP. Nederlandse versie van SM in *Duinengalm* van 2 februari 1923.